

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

22. (VI/2.) szám

2010

Szerzők

Bogdan Adamczyk

Czakó István

P. Forrai Tamás Gergely SJ

Dr. Gyulai Éva

Hajdú Éva

Hangóné Birtha Melinda

Hangó István

Jeney Edit

Kiss Sándor

Dr. Komlóssy Attila

P. Koronkai Zoltán SJ

Papp András

Soós Sándorné dr. Veres Rózsa

Dr. Szijártó István

Dr. Ternyák Csaba

A szerkesztőbizottság:
*Demjén Péter, Gróf Lajos, Kozslikné Szabó Mariann,
Mezei István, Papp András, Mariscák István, Sasvári István,
Taraczközi Gerzson, Zsugyel János, Várhelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmiségek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Mariscák István*

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ VERSE

Halotti beszéd

Látjátok feleim, egyszerre meghalt
és itt hagyott minket magunkra. Megcsalt.
Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.
De nincs már.
Akár a föld.
Jaj, összedőlt
a kincstár.

Okuljatok mindannyian e példán.
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él,
s mint fán se nő egyforma két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.

Nézzétek e főt, ez összeomló,
kedves szemet. Nézzétek, itt e kéz,
mely a kimondhatatlan ködbe vész
kővé meredve,
mint egy ereklye,
s rá ékírással van karcolva ritka,
egyetlen életének ősi titka.

Akárki is volt ő, de fény, de hő volt.
Mindenki tudta és hirdette: ő volt.
Ahogy szerette ezt vagy azt az ételt,
s szólt, ajka melyet mostan lepecsételt
a csönd, s ahogy zengett fülünkbe hangja,
mint vízbe süllyedt templomok harangja
a mélybe lenn, s ahogy azt mondta nemrég:

„Édes fiacskám, egy kis sajtot ennék”,
vagy bort ivott és boldogan meredt a
kezében égő, olcsó cigaretta
füstjére, és futott, telefonált,
és szőtte álmát, mint színes fonált:
a homlokán feltündökölt a jegy,
hogy milliók közt az egyetlenegy.

Keresheted őt, nem leled, hiába,
se itt, se Fokföldön, se Ázsiába,
a múltba sem és a gazdag jövőben
akárki megszülethet már, csak ő nem.
Többé soha
nem gyúl ki halvány-furcsa mosolya.
Szegény a forgandó tündér szerencse,
hogyan e csodát újjólag megteremtse.

Édes barátaim, olyan ez éppen,
mint az az ember ottan a mesében.
Az élet egyszer csak őrája gondolt,
mi meg mesélni kezdtünk róla: „Hol volt...”,
majd rázuhant a mázsás, szörnyű mennybolt,
s mi ezt meséljük róla sírva: „Nem volt...”
Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra,
mint önmagának dermedt-néma szobra.
Nem kelti föl se könny, se szó, se vegyszer.
Hol volt, hol nem volt a világon egyszer.

(A költő 125 éve, 1885. március 29-én született)

HANGÓNÉ BIRTHA MELINDA

A pünkösöd arról szól, milyen Lélek van benned

*„Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem,
Csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.” (Ady)*

Váratlanul és megmagyarázhatatlanul – ez a pünkösöd csodája! Az első és azóta minden pünkösödé. Az Isten új életre ölelte az embert, és az Ő lelkét adta bele. Hogyan? Az ember logikus válaszokat keres, és Jézus egészen váratlan és értelmünk számára megfoghatatlan választ ad: „A szél fúj, amerre akar, hallod a zúgását de nem tudod, honnan jön és hová megy, így van mindenki, aki a Lélektől született.” /János 3:8/ Nem véletlenül használja Jézus ezt a képet, mert a héber „RÚAH” = lélek jelentése kettős: 1. mozgásban lévő szél, amely mozgásba lendít; 2. lélegzet/vétel; vagyis olyan erőt, energiát jelent, ami nem áll az ember hatalmában. A teremtéskor azt olvassuk: Isten Lelke lebegett a vizek felett, Isten szele fújta és formált, életet adott. Amikor Jézus lecsendesíti a tengert, rácsodálkoznak hatalmára, és azt kérdezik: ki ez, hogy a szeleknek is parancsol? Az első pünkösödről pedig azt olvassuk: hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt – ez volt a jele, hogy valami új kezdődött, mozgásba lendült.

Milyen szelek fújnak ma? Hideg szelek, irgalmatlan szelek, pusztító szelek! Nagy szükségünk van arra, hogy a Lélek szele kezdjen végre fújni, és építsen, átforgalmazzon mozgásba hozzon.

Mit tesz a Lélek szele? Felkavar és megtisztít, felszabadít és megbátorít! Felkavarja a reménytelenség porát és megtisztít attól, felszabadít a félelem alól, és hitvallásra bátorít. Ez történt az első pünkösödkor is. A tanítványok szívét megkötözte a félelem, de a Lélek szele elfújta minden kétségüket, és bátor lélekkel álltak elő, hogy biznysággal szóljanak az Isten felséges dolgairól. Csoda és titok, de lehetséges annak, aki hisz, lehetséges annak, Akiben hiszünk! Péter a Lélek által merete kimondani: „Vegyétek ezt tudomásul”. Mi is csak a Lélek által szólhatunk bátorsággal arról, hogy: vegyétek tudomásul, nincs más útja a megmaradásnak, egyéni, közösségi, nemzeti megmaradásnak, az ÉLET megmaradásának, csak egyedül a Jézus Krisztusba vetett hit. Aki segítségül hívja az Úr nevét, az megmarad, és aki nem, az menthetetlenül elvész! A Lélek szele megtisztítja a látásunkat is. Elfújja a ködöt, ami nem engedte, hogy tovább lássunk az orrunknál, és végre nemcsak elmosódott foltokat, hanem éles képet kapunk az útról, amelyiken érdemes végig menni. Ezen az úton előttünk jár Krisztus és megmutatja, hogy a jövő nem a hatalmasoké, nem is a világ bölcseié, hanem azoké, akikben Isten Lelke benne van, és azt munkálja, hogy oda fordulnak a gyengékhez és lehajolnak a kicsinyekhez.

Nemcsak pünkösödi kérdés tehát, hanem életkérdés: milyen lélek van bennünk? Vettük-e Isten Szentlelkét? Ha nem, akkor kérjük: Jövel Szentlélek, töltsd be végre életünket!

A Szentlélek csodája által megjelent bennük az Isten

Ap. Csel. 1:4,8; 2:1-8

A Szentlélek kitöltetése a legnehezebben megfogható történet, tény az ember számára. A pünkösd eseményét röviden és egyszerűen a következő módon jellemezhetnénk: amit az első pünkösd csodájának átélői láttak különös, amit éreztek leírhatatlan és megmagyarázhatatlan, mert olyan hatalmas isteni csoda történt.

Van egy olyan szemléletes megközelítési mód, mely segít jobban megértenünk a Szentháromság titkát és a Szentlélek kitöltetésének hatalmas csodáját. Ez a megközelítési mód azt mondja, hogy a Mennyei Atya, mint teremtő isteni személy, azt hirdeti és azt fejezi ki, hogy az Isten velünk, emberekkel van. A Krisztus megjelenése, testet öltése, messiási munkálkodása azt jelenti és azt fejezi ki, hogy Isten közöttünk van. A Szentlélek pünködsi kitöltetése pedig azt hirdeti, hogy Isten bennünk van, bennünk akar lakozni. Ez az a hatalmas, leírhatatlan és megmagyarázhatatlan csoda, amit az apostolok az első pünkösdön átéltek. Megjelent bennük az Isten, és abban a pillanatban minden megváltozott, az egész addigi életük új értelmet nyert.

A Szentlélek csodája nélkül megmagyarázhatatlan lenne, hogy milyen erő vitte Jézus mennybemenetele után azokat a tanítványokat a szolgálatra, a gyülekezet építésre, akik korábban egymással versengtek az elsőségért, akik szinte halálra váltak a viharos tavon a hajóban, holott Jézus ott volt velük; akik nagycsütörtök éjszakáján mindannyian elhagyták Mesterüket, húsvétkor pedig nem hittek Uruk feltámadásában. Hogyan lettek ezek apostolok, az evangélium fáradhatatlan és megfélemlíthetetlen hirdetői? A Szentlélek kitöltetése által. A pünködsi csodát követően áthatja őket ez az erő, mely elvesz minden félelmet, kétséget. A Szentlélek kitöltetése nyomán átélik, hogy a földi dolgoknál sokkal többet jelent, amit Isten kínál. Ezzel magyarázható, hogy az apostolok, az első keresztyének félelem nélkül merték odaszánni életüket Isten ügyének még a legsúlyosabb üldöztetések között is, és sokan megbékélt, mosolygó arccal vállalták a halált, ha azt követelte a helyzet, mert érezték, hogy földi életüket ugyan elvehetik, de azt nem, amit Isten ígért hűségükért.

Isten az Ő Szentlelke által olyan élő hitet kínál nekünk, amely képes megállni az élet legnagyobb viharaiban is. Aki megkapja a Szentlélek ajándékát, átéli a legnagyobb csodát: Isten bennünk lakozik. Ez az érzés, ez a hit mindenért kárpótol.

Isten Szentlelkének a bennünk lakozása kell ahhoz is, hogy keresztyén egyházunk megújulhasson, és maradéktalanul betölthesse azt a küldetését, ami Ura által reá bízott ebben a világban.

BOGDAN ADAMCZYK

Lengyel nemzeti gyász

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége miskolci csoportja a Szent Erzsébet Minorita Rendtartománnyal és a miskolci Nagyboldogasszony Minorita-plébániával közösen április 17-én este 7 órakor, a Hősök terén, gyertyagyújtással emlékezett az április 10-én reggel, a belorusz–orosz határ közelében, Szmolenszk mellett bekövetkezett repülőszerencsétlenség áldozataira. Megemlékező beszédet és imát Bogdan Adamczyk OFMConv plébános mondott. Másnap, vasárnap délután 4 órakor szintén ő mutatott be gyászmisét a Minorita-templomban az elhunyt áldozatok lelki üdvéért.

Április 10-én, szombaton reggel 8 óra 56 perckor a belorusz–orosz határ közelében, Szmolenszk mellett leszállás közben lezuhant a lengyel elnök, Lech Kaczyński repülőgépe. A szerencsétlenséget senki nem élte túl.

A lengyel elnök és kísérete Katyń-ba tartott, hogy ott megemlékezzenek a 70 évvel ezelőtt történt tragikus eseményről. Arról, amikor az oroszok lemészárolták a lengyel tiszteket, összesen huszonkétezer hadifoglyot.

Az elnök halála akár jelképként is értelmezhető. Lech Kaczyński Katyń-ba igyekezett, hogy igaz patriótaként lerója kegyeletét azon hazafiak előtt, akik hetven éve a diktatúra oltárán Lengyelországért áldozták fel az életüket. Mindenáron ott akart lenni az emlékhelyen, mert lengyelként és a kommunizmus ellenségként tudta, hogy ott a helye. Ezt diktálta a szíve. Igazi harcosként, a diplomáciai protokoll megkerülésével elérte, hogy ne csak a miniszterelnök, hanem három nappal később ő is elhelyezhesse Katyń-ban az emlékezős virágait. A cél előtt már

Bogdan Adamczyk a megemlékezők körében

nem akart kitérni, ellentmondást nehezen tűrő, az elemekkel is megvívni kész, küldetéstudattal párosuló belső meggyőződése hajtotta előre. Végül, keretbe foglalva e harcos életet, ott hívta magához az Úr, ahol annyi honfitársát: a lengyel történelem

Lengyel tragédia – magyar részvét
(Fojtán László felvételei)

Krzysztof Putra, a parlament elnökhelyettese nyolc gyermeket hagyott árván.

Üresen marad egy hely szeretett otthonukban. Bármennyire is jól érezték ott magukat, mindig tudták: „*nincs itt maradandó városunk, hanem az örökkévalókat keressük*”.

Üresen maradt a helyük a közéletben is. Oda nemcsak azért mentek, mert a „munka kötelesség”, hanem a társadalmi élet küszöbét világi apostolként lépve át azért is, hogy minél több emberrel jót tegyenek, minél több embernek örömet szerezzenek.

És üresen maradt a helyük az Isten házában. Mindannyian Isten színe elé kerültek, ahová a keresztény ember mindig a teremtény alázatával megy. Istenhívó, vallásos emberek voltak, azért halálukat nem mondjuk tragikusnak. Igaz, szerencsétlenség áldozatai lettek, de csak annak a halála tragikus, aki nincs felkészülve az Istennel való találkozásra. Viszont aki Istent szolgálja, az könnyen számot tud adni a rábízott talentumokról. Ők életükben sokszoros termést hoztak, haláluk pedig az egész nemzetben és a nemzetek között is együttérzést, szeretetet és megbékélést eredményezett.

Búcsúszavakat nem mondhattak, de minden szónál szebben beszél életük, melyet ismerünk. Sírjukat nem virágok és koszorúk teszik széppé, hanem életük és erenyeik.

A lengyel köztársasági elnökön és feleségén kívül még 94-en haltak meg: lengyel állami vezetők, tisztségviselők, civil szervezetek képviselői, köztük többen házastársukkal együtt.

ártatlanok vérével átitatott szent helyén, a szmolenszki erdőben.

Lengyel testvéreinket gyászoljuk, akiknek halála nagy űrt hagy maga után. Ismertem őket a közéletből, sokszor láttam a tévéképernyőn keresztül azt is, hogyan vitáznak. S bár érveiknek nem tudtak mindig békésen érvényt szerezni, de egységesen, együtt mentek kegyeletüket leróni a Katyń-i áldozatok mártírhalálának 70. évfordulóján. Most pedig rájuk emlékezünk.

Mindig fáj búcsúzni azoktól, akiknek menniük kell, de sokszorosan jobban fáj, ha valakinek váratlanul, végzetes szerencsétlenség miatt kell távoznia az életből.

Tragikus a haláluk azért is, mert meghalt az ország közigazgatási és politikai elitje. De egyéni tragédiájuk ennél is sokkal mélyebb, hiszen sokan maradtak árván utánuk. Így például

A lengyel köztársasági elnökön és feleségén kívül meghaltak: **Ryszard Kaczorowski**, az utolsó emigrációban élő lengyel köztársasági elnök; **Krzysztof Putra** és **Jerzy Szmajdziński**, a parlament (Sejm) elnökhelyettesei; **Krystyna Bochenek**, a szenátus elnökhelyettese; **Władysław Stasiak**, az elnök kabinetfőnöke; **Aleksander Szczygło**, a Nemzetbiztonsági Hivatal elnöke; **Paweł Wypych**, az Elnöki Hivatal államtitkára; **Stanisław Jerzy Komorowski**, államtitkár-helyettes a Honvédelmi Minisztériumban; **Tomasz Merta**, államtitkár-helyettes a Kulturális Minisztériumban; **Maciej Płażyński**, a Wspólnota Polska (külföldi lengyelek szervezete) elnöke; **Mariusz Kazana**, a Külügyminisztérium protokolligazgatója; **Mariusz Handzlik**, államtitkár-helyettes az Elnöki Hivatalban; **Andrzej Kremer**, államtitkár-helyettes a Külügyminisztériumban; **Andrzej Przewoźnik**, a Harc- és Szenvedések Emlékhelyeit Ápoló Szervezet főtitkára; **Piotr Nurowski**, a Lengyel Olimpiai Bizottság elnöke; **Janusz Kochanowski**, állampolgári jogok biztosja; **Sławomir Skrzypek**, a Lengyel Nemzeti Bank elnöke; **Janusz Kurtyka**, a Nemzeti Emlékezés Intézetének elnöke (IPN); **Janusz Krupski**, a Hadviseltek és az Elnyomottak Hivatalának vezetője; **Tadeusz Płoski**, katolikus tábori püspök és az egyházak és felekezetek további nyolc magas rangú képviselője; **Franciszek Gągor**, a lengyel hadsereg főparancsnoka és hat tábornok, köztük a szárazföldi erők, a légierő, az operációs erők, a speciális erők, a tengerészet és a varsói katonai körzet főparancsnokai; 14 parlamenti képviselő és szenátor; a katonai áldozatok családjainak képviselői.

Az egyik legnagyobb magyar költő, Arany János egyszer azt írta: „*A magyar szívesen üdvözli a lengyelt, az ismeretség új, de a barátság régi.*” A XIX. századi lengyel publicista, Stanisław Worcell pedig ugyanazt a gondolatot a következőképpen fejezte ki: „*Magyarország és Lengyelország két ősi tölgyfa, mindegyikük külön és önálló törzssel rendelkezik, de gyökereik szélesen szétterülnek és összefonódnak a föld felszíne alatt, és láthatatlanul összekapcsolódnak egymással. Innen van léte és frissége az egyiknek, valamint élete és egészsége a másiknak.*”

A mai időkben a magyar–lengyel együttműködés a politika, a gazdaság és a kultúra minden területét átfogja. A két tölgyfa – melyek a két nemzetet szimbolizálják – gyökerei továbbra is egybenőve, összekapcsolódva alkotják az erős, tartós és már hagyományos magyar–lengyel barátságot.

Ez a barátság ne legyen csak történelmi és pusztán csak hagyományos, hanem tegye kapcsolatainkat is éltetővé, gazdagítsa imáinkat és emelje Istenhez szívünket!

Mi, magyarok, igaz, hazánk iránt őszintén érdeklődő barátot veszítettünk el Lech Kaczyński-ban, aki számára a két nép történelmi barátsága nem csupán romantikus szlogen volt, hanem élő kapcsolat is.

Imádkozzunk, hogy áldozatuk emlékeztessen bennünket arra, hogy hazánkat odaadóan és önfeláldozóan szeressük, érte dolgozni meg ne szűnjünk! Add Urunk, hogy áldott emlékükből a komoly kötelelességteljesítés, a hősiesség áldozathozatal szelleme áradjon ránk!

Amen.

Gondolatok a választás éjszakáján

Eddig, egy kis időt kivéve, egy államnak nevezett szervezet „tulajdona” voltam. És úgy kezeltek, hogy felülről mondták meg, mit tegyek. Tették ezt arra hivatkozva, hogy én az államnak vagyok egy „darab” állampolgára. Tették ezt úgy, hogy állandóan demokráciát hangoztattak. Úgy vélték, hogy annyi a demokratikus jogom, amibe nem szólhatnak bele, amennyi a szavazófülkében elérhető. Féltek, reszkettek is a népszavazás intézményétől. Ha elkerülhetetlen volt, akkor az ottani eredményeket igyekeztek alábecsülni és félremagyarázni.

Pedig egy társadalom, egy makroszintű vezetés igazi ereje a nép, a többség véleménye. A kérdést fel kell tudni tenni. A választól nem kell félni, mert az olyan irányt szab meg, amelyet érdemes követni, hiszen egy előzetes próbát már kiállt az elképzelés.

A magyar ember értelmes. Megérti a kérdések súlyát. Szeret véleményt nyilvánítani, de a mögöttünk hagyott jó néhány emberöltő komoly félelmeket plántált belé. Ezért, ha a véleményét alá is kell írni, akkor már másképp áll a dologhoz, hiszen jobb esetben is csak alattvalónak érezheti magát és nem az állam egy alkotó elemének, a 10-15 millióból.

Most szavaztam a családommal együtt. A kiválasztott kis karika keresztlet lett megjelölve. Történt ez bencés neveltetésem alapján, s ez mindenki előtt egyértelmű volt a környezetemben. Nem is nagyon támadtak az ateista alapok irányából kampány termékekkel...

Most szavaztam, végre két fordulóban. Aggódtam és bíztam. Bízva az első forduló már stabil eredményében, úgy tettem keresztet a kis körbe, mint aki tudja, újra polgára lehetek az országomnak.

Most ismét eljött a lehetősége annak, hogy a polgárnak országa legyen. Az országnak pedig történelme van, mégpedig ezeréves történelme, ezeréves írott és tárgy emlékekkel. Eleink vérével, veritékével, sikerével, örömeivel, hálájával, imáival és Himnuszával.

Mi, magyarok mindannyian tartozunk eleinknek elszámolni tetteinkkel és eredményeinkkel. De minden tetteinkkel – így szavazatainkkal is – előre el kell számolnunk gyermekeinknek, unokáinknak és az összes, még meg nem született felmenőinknek is!

Isten óvja és segítse Hazánkat.

(2010. április 25.)

P. KORONKAI ZOLTÁN SJ és P. FORRAI TAMÁS GERGELY SJ

VÉSZJEL!

Az egyházi és világi szexuális visszaélések szélesebb kontextusban

2010-et az Egyház a papság évének szentelte, így különösen is figyelniünk kell arra a romboló erejű bizalmatlansági hullámra, mely meghatározta az elmúlt időszak európai sajtóját. Fájdalmas, súlyos időszak ez ma. Ki kell mondanunk, hogy osztozunk a visszaélések minden áldozatának és az egész Egyház fájdalmában. Szégyent, sajnálatot érzünk magunk is, függetlenül attól, hogy mindez a szélesebb kiterjedésében egy tragikus kortünet része.

Úgy érezzük, hogy még a kommunizmus alatt sem éltünk át hasonló válságot: a bizalom, hithirdetésünk alapja került veszélybe! Mintha az egyházi vezetés elvesztette volna a kezdeményezést, hogy kezelni tudja a válságot. A hallgatás, az elutasítás biztos nem volt a megfelelő válasz, még akkor sem, ha megdöbbenő volt átélni idén húsvétkor, hogy mintha a médiában ezen botrányok elnyomták és hiteltelenné tették volna egészében a húsvét valódi üzenetét. Beszélniünk kell tehát az eseményekről, mert fontos a megelőzés, a veszély tudatosítása, és azért is kell beszélnünk róla, mert a média jelenleg az Egyház hitelét úgy rombolja, hogy közben nem segít a valódi gyerekvédelemhez.

Igen, a maihoz hasonló bizalmi válságot talán nem élt meg az Egyház a XVI. század óta. Az elmúlt évtizedben az angolszász világ, az elmúlt évben az ír egyház, az elmúlt hónapokban a német nyelvterület, az elmúlt napokban már Olaszország volt soron: megdöbbenő esetek – és itt a kis arány önmagában nem mentség – mintha az egész papság, az egész „intézményes” Egyházunk hitelességét kérdőjelezné meg. Mindez akkor, amikor világunk éppen arról szól, hogy tömegek veszítették el bizalmukat az egész világon a társadalmi élet minden intézményében és sodródnak a „még-nem-megmérettetett” csoportok, médiahatások felé.

Mégis hisszük, hogy hosszú távon hasznos és megtisztulást jelent a mostani tudatos szembenézés az eseményekkel. E cikkben ezért szeretnénk megvilágítani azt, ami történt, és ami tehető a megelőzésért. Ekkor és csak ekkor lehet a krízis egy lehetőség a megújulásra, az elvesztett bizalom helyreállítására.

Egy világjelenség

A gyermekek és fiatalok ellen elkövetett szexuális és fizikai visszaélés mintha világméretű probléma lenne. George Weigel, a washingtoni Etikai és Közpolitikai Intézet kutatója szerint az USA-ban 39 millióra tehető a visszaélések száma, melynek 40-60%-a

a családokban fordul elő¹. Az elkövetők között mostohaapákat, élettársakat találunk, ami arra utal, hogy a szexuális forradalomnak és a házasságok válságának igazi áldozatai a gyermekek. Az Amerikai Püspöki Kar megbízásából készült átfogó vizsgálat, az ún. John Jay Riport² szerint az amerikai nők 27%-a, férfiak 16%-a volt valamiféle gyerekkori szexuális visszaélés áldozata. A visszaélések jelentős részét³ családtagok (30%), döntő többségét pedig (60%) a családhoz közel álló barátok, szomszédok követték el. Az amerikai szociológus Philp Jenkins⁴ vizsgálatai szerint⁵ a katolikus papság körében nem tapasztalható magasabb arányú visszaélés, mint protestáns közösségek pásztorai között, sőt ott 2-10-szer több visszaélést regisztráltak. Világiakkal történő összehasonlításban az edzők, tornatanárok stb. által elkövetett szexuális visszaélésekért elítéltek száma pedig nagyságrendekkel magasabb (hatvanszor annyi!), mint katolikus papoké.

Az egyháza irányuló rendkívüli figyelem részben annak is köszönhető, hogy azon kevés szervezetek közé tartozik, ahol a szervezet felelőssé tehető tagjai viselkedéséért. Ennek például azért van jelentősége, mert egy peres eljárásban nagyságrendekkel magasabb összegre perelhető egy egyházmegye vagy szerzetesrend, mint az elkövető személy. Az Egyesült Államokban például ügyvédek specializálódtak a papok által elkövetett szexuális bűncselekmények felderítésére, mivel a kockán forgó magas összegek eredményeként rendkívüli ügyvédi díjakat is lehet kérni.

Amíg a most felszínre került és állandó médiahírként szereplő események a múlt század ötvenes-nyolcvanas éveiben történtek, addig érdekes módon a napi események mintha más elbírálást kapnának. Ha csak az áprilisi aktuális hazai híreket nézzük, találunk benne vidéki város sakkoktatóját, fővárosban oktató külföldi nyelvtanárt vagy pszichológiai ápolókkal foglalkozókat. Külföldön – ezekhez hasonló napi hírek mellett – aktuális botrány a francia válogatott három sztárjának kiskorú prostituálttal való kapcsolata. A sor folytatható, a különbség viszont szembeűnő: amíg ezen esetekben mintha magánügyről lenne szó, amit jól-rosszul kezel az igazságszolgáltatás, addig az évtizedekkel ezelőtti papi esetek az egész Egyháza, mint intézményre vetik ma a kollektív bűnösség vádját. Legyünk tehát kritikusak azokkal szemben, akik csupán az egyházzal szemben fordulnak kitüntetett figyelemmel, arra használva a mostani botrányokat, hogy elmondják azt az Egyházzal, amit mindig el akartak mondani.

Mi a helyzet Európában? A legsúlyosabb a helyzet Írorszában, ahol nagyon sok szexuális visszaélés történt. Az érintettség eléri a lakosság 25%-át. Az ismert visszaélések 97%-a családi körben történt, 3%-ban pedig egyházi környezetben. Sajátossága a problémakörnek, hogy az összetettsége, társadalmi tabu szerepe miatt nagyon nehéz hitelesíteni vagy biztosítani a vádakát. Egy példa erre, hogy a pszichológia már külön jelenségként kezeli a PAS-t (Parental Alienation Syndrome), a szülői elidegenítés szindrómáját. Ilyenkor az egyik szülő célja, hogy gyermekét elidegenítse a másik szülőtől. Tudatosan épít fel vádat a gyermek szexuális bántalmazásáról. A tragikus az,

¹ Új Ember, 2010.04.18. 5.o

² <http://www.usccb.org/nrb/johnjaystudy>

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Child_sexual_abuse

⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Philip_Jenkins

⁵ <http://vatikanifigyelelo.freeblog.hu> 2010. március 19., péntek

hogy bár a válási viták során felmerülő ilyen visszaélések vádja miatt az apa ellen lefolytatott eljárások feléről, sőt kétharmadáról kiderül, hogy alaptalan volt, de ekkorra már a szülő–gyermek kapcsolat, a megvádolt szülő élete romokban hever.

Mindebből az látszik, hogy a kiskorúakkal való szexuális visszaélés komoly és az egész társadalmat érintő probléma. Mélységes szégyen a Katolikus Egyház számára, hogy papjai ilyen mértékben érintettek, ugyanakkor hamis az a média által keltett benyomás, mintha a katolikus intézmények valóságos fellegvárai lennének ezeknek a visszaéléseknek, szemben az egyébként jól működő társadalommal. A bűnbakképzés nem megoldás, a probléma általános, és ebben az egyházi intézmények sem kivételek.

Itt kell megjegyezni, hogy a kérdést tágabb perspektívából kell néznünk, hiszen nem „csak” szexuális visszaélésekről van szó. Az elmúlt fél évszázadban gyökeresen átalakult a nevelés, a gyerek–felnőtt kapcsolatok rendszere. Különösen is megváltozott, szerencsére, a büntetések és megszügyenítések korábbi használata. Ezek egyrészt a szexuális visszaélésekhez hasonlítható sebeket okoztak. Másrészt meghatározóan hozzájárultak ahhoz, hogy mivel egy gyereknek felnőttel szemben nem is lehetett igaza, így a visszaélések nem kerültek idejében felszínre, nem lehetett meggátolni azokat. A most előkerült esetek sok esetben azért kapcsolódnak olyan erősen egy korszakhoz, mert ekkor még élt a felnőtt vagy éppen a pap megkérdőjelezhetetlen tekintélye a gyerek felett, de a szexuális forradalom már kellően lerombolta az alapvető etikai kereteket.

Fel kell tennünk a kérdést!

Minden ilyen esetben az egyik fő visszaélés a nem egyenrangúak kapcsolatából adódik. Tragikus egy ilyen eset, mert a fiatal és a felnőtt bizalmi kapcsolatát teszi tönkre. Egy további szinten lesz igazán tragikus egy ilyen visszaélés, amikor a pap az áldozattal szemben egy atyai szerepben áll, és így az emberi kapcsolatok alapbizalma omlik össze. Általa a szerető Atyaisten képe is végérvényesen összetörik. Így jóllehet a szexuális visszaélések általános jelenségek, mégis fel kell tennünk a kérdést: milyen tényezői vannak annak, hogy az Egyházon belül is ilyen jelentős számban fordultak elő?

A visszaélések kora és háttere

Ha az amerikai visszaélések időbeli megoszlását tekintjük⁶, az látszik, hogy az 1960-as évek elején kezd emelkedni a szám, 1969–1982 között a legtöbb, majd a nyolcvanas évek közepétől meredeken csökken a visszaélések száma, 1995-től pedig visszatér az 1950-es szintre. Összehasonlítva a kilencvenes évek második feléből származó bejelentéseket és a visszaélések csúcsidejét, azt mondhatjuk, hogy az ismert visszaélések éves átlaga 15-ször nagyobb volt a hetvenes években, mint a közelmúltban.

Az egyházi visszaélések mindig súlyosak, de az adatok mégis azt mutatják, hogy nem elsősorban a közelmúlt és a jelen egyházi életének problematikájáról van szó, hanem döntően a hetvenes, nyolcvanas években elkövetett bűnök tömege került most a felszínre. A visszaélések okainak keresésekor az említett korszak egyházi és társadalmi helyzetét érdemes kicsit szemügyre venni. A nyugati országokban a zsinat utáni

⁶ <http://www.usccb.org/nrb/johnjaystudy/prev3.pdf>

megújulás ideje egyben egy ambivelenciáktól sem mentes útkeresés korszaka is volt. Ez volt az a korszak, amikor papok, szerzetesek ezrei hagyták ott hivatásukat, szemnáriumi nevelés jelentősen átalakult, a szexuális erkölcs kérdéseit az Egyházon belül is gyakran erős kritizmus jellemezte.

Mindez egybeesett a társadalomban lezajló gyökeres átalakulásokkal, a '68-as mozgalmakkal, a szexuális forradalommal. Ez utóbbi kettő Európában, különösen Franciaországban, szorosán összekapcsolódik. A '68 májusában kirobbant párizsi diáklázadások fő ideológusa az akkor már halott Wilhelm Reich (1897–1957), aki már az 1920–30-as évektől kezdve hirdette a szexuális vágy teljes és szabad kiélését, s minden társadalmi tilalom elutasítását, ami ezt gátolhatja. Reich ideológiája hamarosan átkerült a francia köztudatba. Az 1971-es cannes-i filmfesztivál egyik sztárfilmje a *Le Souffle au coeur* (A szívhez szóló fuvallat, rendezője Louis Malle), amely egy anya és fia szerelmi kapcsolatát dolgozza fel. Ez az első inceszt-film, amely igen jó kritikát kap az akkori médiában, kezdve a *Le Monde*-dal. Ettől kezdve a pedofília teljes jogot nyer az irodalmi és művészeti alkotásokban. A filozófus René Schérer 1978-ban egyenesen a társadalmi kényszerek alóli felszabadulásként magasztalja a pedofil szerelem lehetőségét. Tony Duvert, a '70-es évek egyik közismert írójának leggyakoribb témája a pedofília pozitív ábrázolása. S ezek csak kiragadott példák annak illusztrálására, hogy sokan valóban következetesek voltak Reich ideológiájának gyakorlati átültetésében, egészen a pedofília elfogadásáig. Mindez természetesen formálta a köztudatot és gyakorlatot. A '90-es évek közepétől azonban fordulat következett be. Egyre több pedofil-hálót göngyöltettek fel, ami megrázta a francia társadalmat. Mintha egyszerre mindenki felébredt volna, s a pedofilek megbüntetésében akarta volna kiélni az addig eltelt 30 év minden szexuális szabadosságát. Azóta társadalmi tudathasadás uralkodik. Egyrészt ugyanis továbbra is érvényben vannak a szexuális forradalom vezető szlogenjei («Élvezz gátak nélkül!», «Tilos tiltani!» stb.), másrészt érezhető, hogy mindez önellentmondásba fordult, s a társadalomnak védekeznie kell e szlogenek következetes megvalósításaival szemben. E védekezésnek része a bűnbakkeresés is.

Ez az a kor, amikor a katolikus papság egy jelentős része nagyon kritikussá vált az egyházi tekintéllyel és tanítással szemben. Számos vélemény szerint ez az attitűd jelentősen hozzájárult az erkölcsi hajótörésekhez. Az amerikai katolikus orvosok szervezete a püspököknek írt nyílt levelében⁷ például megfogalmazza, hogy tapasztalataik szerint a visszaélésekben érintett papok egyik tipikus közös vonása, hogy utilitárius szexuális etikát tettek magukévá és szisztematikusan elutasították az Egyház tanítását ezen a terén. A neves amerikai publicista George Weigel⁸ szerint is a katolikus papság körében eluralkodó, az egyházi tanítással szembeni ellenszegülés kultúrája („*culture of dissent*”) az egyik fő forrása a visszaélésekhez vezető erkölcsi ellazulásnak. Ezek a papok nem csak elveikben, de magatartásukban is elutasították az egyházi erkölcsöt. Megfigyelhető, hogy a kilencvenes évek közepétől a visszaélések száma drasztikusan csökkent. Véleményünk szerint ez összefüggésben van a II. János Pál pápasága idején

⁷ <http://www.cathmed.org/publications/openletter.htm>

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Catholic_sex_abuse_cases

a papképzésben történő átalakulással (pl. *Pastores Dabo Vobis*) valamint a 2002-től az amerikai püspöki kar megszigorodó eljárás módjával is.

Természetesen fel kell tenni a kérdést, hogy hogyan hat a hatvanas évek óta az átszexualizált kultúra? Nem arról szól immár évtizedek óta, hogy mennyire idejétmúltak azon értékek, mint a házasság, család, cölibátus? Nem lett újra és újra bagatellizálva a hűség és nem kellett azt úgy védeni, mintha valami furcsa, idejétmúlt eltévelyedés lenne? Mit fejez ki a gay kultúra terjedése, vagy inkább tudatos terjesztése világunkban? És kinek az érdeke az új modell, a *gender mainstreaming* állami erőltetése nyugaton az 1990-es évek óta?

A visszaélések néhány sajátossága

Ami az egyházi szexuális visszaéléseket⁹ illeti, az áldozatok döntő többsége 11 és 17 év közötti. A legtöbb esetben serdülőkkel szemben való visszaélésről van szó (efebofília) és kisebb részben valódi pedofiliáról (az 13 év alatti, serdületlen gyerekekkel való visszaélés). A Hittani Kongregáció ügyvédje, Charles J. Scicluna¹⁰ szerint a vizsgált esetek 10%-a ilyen.

Wunibald Müller¹¹ szerint a visszaélések elkövetőit alapvetően jellemzi néhány olyan fontos képességben való hiányosság, mint a mély, bensőséges emberi kapcsolatokra való képesség, saját szexualitás elfogadása és értékelése, az önismeret és az érzelmi érettség. A kutató kiemelt még három jellemzőt, ami gyakran előfordul a visszaélőknel: nárcisztikus személyiség, érzéketlenség mások szenvedései iránt és kényszeres viselkedés. A német szerző a szexuálisan éretlen homoszexuális papokat különlegesen kockázatos csoportnak nevezi. A szerző ugyanakkor hangsúlyozza, hogy nem önmagában a homoszexuális papokkal van a probléma, hanem az éretlen homoszexuálisokkal. De miért is kerül ez elő?

Az egyházi visszaélések áldozatai több mint 80%-ban fiúk. Ez az arány jelentősen eltér a szélesebb társadalomban tapasztalható visszaélések jellegétől, ahol a lányokkal szembeni visszaélés kb. duplája a fiúkéhoz képest. A jelenség magyarázatáról megoszlanak a vélemények. Nyilván igaz, hogy a katolikus papokhoz főleg fiúk kerülhettek közelebb (ministrálás, fiúiskolák stb.). Ugyanakkor feltűnő, hogy a homoszexuális elkövetők aránya igen magas. Charles J. Scicluna szerint a Hittani Kongregációhoz az egész világról beérkező esetek 60%-a homoszexuális vonatkozású. Jenkins vizsgálatai szerint a pedofília miatt elítélt amerikai katolikus papok 90%-a homoszexuális volt. A kléruson belül a homoszexuálisok arányát Wunibald Müller¹² 30%-ra, a német nyelvterületű országokban 5%-ra becsüli. Ha ezekből a számokból átszámoljuk, hogy 1000 heteroszexuális és 1000 homoszexuális papra mennyi visszaélés jut, akkor 18-szor (USA) illetve 28-szor (Németország) gyakoribb a homoszexuálisok által elkövetett visszaélés.

⁹ http://www.bishop-accountability.org/reports/2004_02_27_JohnJay/index.html

¹⁰ http://www.avvenire.it/Chiesa/intervista+pedofilia+scicluna_201003130801409170000.htm

¹¹ Stimmen der Zeit 2010/04

¹² Herder Korrespondenz 64 3/2010

Mi lehet ennek az oka?

Az érett szexualitáshoz hozzátartozik a saját szexuális identitás elfogadása. Wunibald Müller szerint az Egyház homoszexualitással szembeni fenntartásai nehezzé teszik, hogy a homoszexuális hajlamú papok elfogadják a szexualitásukat, és ezzel elinduljanak az érettség felé vezető úton. De hogy van ez az egyházon kívül, ahol nincs az egyházi tanításnak semmi szerepe? Több tanulmány¹³ is rámutat arra, hogy szekuláris viszonylatban is a homoszexuális személyek körében hasonlóan gyakoribb a kiskorúakkal szembeni szexuális visszaélések száma. Ennek fényében nem tűnik elégséges érvnek az Egyház hozzáállását hibáztatni azért, hogy a homoszexuális papok között miért olyan sok az éretlen szexualitású, hiszen az Egyházon kívül is hasonló a helyzet. A probléma sokkal összetettebb. Nem lehet a kérdést leegyszerűsíteni, mint egyesek teszik, hogy az egyházi visszaélések csupán meleg ügyek lennének, hisz nagyon sok heteroszexuális visszaélő van, de az adatokból az is világosan látszik, hogy homoszexuális hajlamú papoknál nagyon jelentős extra kockázati tényező van jelen, nagyságrenddel nagyobb gyakorisággal követtek el ilyen visszaéléseket.

Minden bizonnyal ezek a kockázati megfontolások is vezették a Vatikánt, amikor kiadta a homoszexuális hajlam és a papságra való alkalmasság kérdésével foglalkozó dokumentumot¹⁴. Ez kimondja, hogy „az egyház, bár mélyen tiszteli a szóban forgó embereket, nem veheti fel szemináriumba és nem bocsáthatja a szent rendek felvételére azokat, akik homoszexuális cselekedeteket végeznek, akik mélyen gyökerező homoszexuális hajlamokkal rendelkeznek, vagy akik támogatják az ún. gay-kultúrát.” Ki kell ugyanakkor mondani azt is, hogy a homoszexuális hajlamú papok döntő többsége hűségesen és becsülettel látja el a papi szolgálatot. Az emberi, szexuális érettség és integráció mindenkinek feladat, de a tények ismeretében nem kerülhetjük meg a kérdést, hogy homoszexuális hajlam estén ez az integráció különleges odafigyelést és segítséget igényel. Vajon megkapják-e ezt az Egyházban azok a már felszentelt homoszexuális papok, akiknek szükségük van erre?

A vezetés szerepe

A legtöbb esetben az egyházi előjárók a visszaéléseket igyekeztek eltusolni a botránytól való félelmükben és a vétkes papokat egyik helyről a másik helyre helyezték, ahol legtöbbször folytatódott a romboló tevékenységük. Legtöbbször nem az újabb és újabb áldozatok sorsára voltak tekintettel, hanem a reverenda látszólagos folttalanságát igyekeztek megőrizni. Jóllehet, az akkor (1983-ig) érvényben lévő kódex szerint is az ilyen vétséget elkövető papot meg kellett volna fosztani hivataluktól (CIC1917¹⁵, 2359. kán. 2.§, az egyházi jogi szabályozásokról¹⁶, ez a legtöbb esetben nem történt meg. Jogosan vetik ezt a szemünkre (ld. az ír visszaélésekről szóló Ryan-jelentés¹⁷)

Éppen ezért már 2001-ben új eljárásmodot dolgozott ki a Hittani Kongregáció,

¹³ <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/1556756>

¹⁴ www.magyarokurir.hu/?m_op=view&id=7668&camp;sessid=KjgyODk3NzMyMTE1ODQwNTc1NTcyMTY2MzA3

¹⁵ <http://www.intratext.com/X/LAT0813.HTM>

¹⁶ <http://vaticanfigyelo.freeblog.hu/2010.03.10.>

¹⁷ <http://www.childabusecommission.ie/rpt/ExecSummary.php>

melynek egyik jellegzetessége, hogy az esetek helyi szinteken való elpusztulását elkerülendő, a pedofil jellegű bűncselekmények kivizsgálását és megítélését a Hittani Kongregáció bíróságának hatáskörébe utalta. A korhatárt is megemelték, ezen túl pedofil súlyosságúnak tekintenek minden 18 év alattival történő visszaélést, ami a világi hatóságokhoz képest lényegesen szigorúbb megítélést jelent.

Az Egyháznak saját magának kell elkezdenie a visszaélések felgöngyölítését, vállalni a felelősséget, megakadályozni a visszaélő papok ámokfutását és segíteni az áldozatokat, hogy fel tudják dolgozni a traumájukat. A közép-európai botrányhullámot végül is kirobbantó berlini jezsuita iskola vezetése ezzel mutatott példát. Ahogy XVI. Benedek pápa találkozása az áldozatokkal két dologra is rámutat. Az „intézmény” becsületének védelme egyrészt nem annak bűnös tagjaival, hanem a védtelenekkel és az áldozatokkal való szolidaritást kell jelentse. Másrészt az is látható, hogy a pápa ilyen személyes találkozásai már önmagukban mennyi sebet tudtak gyógyítani.

Megelőzés és a jövő

Az események értelmezését követően a jövőről kell szólnunk. Kell, hogy a fiatalokkal foglalkozó szervezeteknek új kultúrája szülessen meg! Korunk egyik pozitívuma az intézmények és a civilek együttműködése, az önkéntesség megjelenése életünk minden terén. Egy oktatási intézmény, egy fiatalokkal foglalkozó csoport ma nem működhet szülői, segítői kör nélkül: zárjuk ki őket? Nyugat-Európában annyira megijedtek már a botrányoktól, hogy inkább semmit sem tesznek, leépültek sok helyen az ifjúsági programok, ezzel azonban csak ellenőrizetlen csoportok kerülnek közelebb a fiatalokhoz. Azt gondoljuk, hogy ez nem megoldás! Ehelyett át kell alakítanunk mind szervezeti működésünket, mind gondolkodásunkat.

Néhány szempont gondolatébresztőként:

A veszélyeket reálisan kell látni, komolyan kell venni. A felnőtt társadalom észre kell vegye, hogy az új információs technológia rengeteg, számára nem áttekinthető és nem ellenőrizhető veszélyes csatornát tesz szabaddá a fiatalok veszélyeztetésével! A szülőknek, az oktatási intézményeknek, az egyházaknak és minden fiatalokkal foglalkozónak közös érdeke kell, hogy legyen a tisztán látás és *megfelelő veszélyérzet kialakulása*. A „megfelelő” azt jelenti, hogy ez nem építhet ki bizalmat gátló előítéleteket fiatalok és felnőttek között.

Ki kell alakítani a „*vészjel*” *kommunikációs csatornáit*, hogy időben lehessen valódi megelőzést folytatni. Ehhez valódi bizalomra épülő párbeszédre van szükség az érintettek között.

Konkrét, betartható megelőzési szabályokra van szükség iskolai, szórakozóhelyi és otthoni környezetben egyaránt. Alapvetően meg kell tanulnunk nyíltan és áttetszően viselkedni, mely minden félreérthetőséget kizár. Ezekhez készítettük el az elmúlt években egy iskolai közeg számára a megelőzés konkrét szabályzatát, ami elérhető a www.jezu.hu honlapon, az iskolánk/szabályzataink cím alatt.

Ezen szabályzati kérdéseken túl természetesen fontosabb mélyebbre és a pozitív feladatok felé tekinteni.

Egy olyan új kultúrának kell kialakulnia, mely *valódi odafigyelést, meghallgatást* tesz lehetővé. Az ifjúsági munkában tevékenykedő számára segítséget kell adni e téren is a képzés, a munkában való kísérés és a szupervízió terén, hogy észrevegyük azt, aki küszködik, és aki veszélyben van.

Új, pozitív, korunk nyelvén szóló egyházi tanítást kell átadni a fiataloknak a szexualitásról, világos és élhető családmintát kell támogatnunk a nevelés, a családtámogatások minden szintjén.

S talán érdemes tenni a bizalom újjáépítéséért: a *pozitív kép a papságról* fenntartható! Böjte Csaba testvér kezdeményezése arra kér, hogyha ismer az olvasó olyan papot, szerzetest, aki nagy hatással volt szellemi és lelki fejlődésére, akkor írjon néhány sort erről az emberről, úgy ahogyan őt megismerte és megszerette a www.ilyenazempapom.com honlapon.

Ez már ma elkezdhető!

A francia katolikus egyház – különbözőség az egységben

Az Európai Uniónak is, a katolikus egyháznak is jelentős tényezője a francia katolicizmus. Az általam ismert jelenségek, tények bemutatásával szeretnék rámutatni a francia katolicizmusra.

- Hogy jobban követni tudjuk a fejtegetéseket, a bevezetésben előterjesztem a vázlatot:
- először szólni kívánok a francia katolikus egyház történetéről,
 - majd a francia katolikus egyház jelenlegi helyzetéről, az anyagiak kezeléséről, a hitelenségről, a hívő jelenségekről, katolikus életük gyakorlásáról szólok.

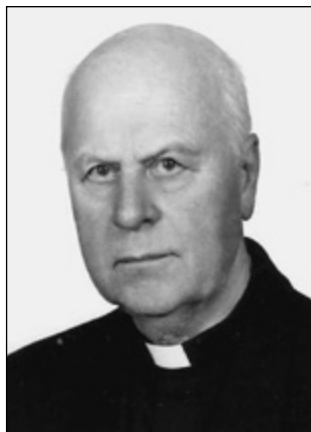
A FRANCIA KATOLIKUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE

a) A kereszténység Galliában

A kezdeti állapotokra nem is lehet alkalmazni a címet, hogy francia katolikus egyház. Hol voltak még akkor a franciák, amikor a mai Franciaország területén megjelent a kereszténység. Talán inkább azt kellene mondani: a kereszténység a mai Franciaország területén.

Már az apostoli időkben megalakultak az első egyházak. Azt a kifejezést használom, amit Szent Pál is használt abban az időben. Ő következetesen egyháznak említi a helyi keresztény közösséget: „Isten korinthusi egyházának, a tesszalónikaiak egyházának”. A Franciaország területén élő keresztény közösségeknek nem írt levelet, de írhatta volna: Isten Marseille-i egyházának.

Abban az időben Galliának hívták, gallok lakták, akik hamar megismerkedtek a kereszténységgel. Sorra keletkeztek keresztény egyházközségek, főleg a tengerparti városokban. Ide jöttek ugyanis először keletről a hajósok, hozták az árut, a kereszténység híret és hozták a hithirdetőket. Az apostoli korban nagyon sokan felkerekedtek és elindultak az örömhírt, az evangéliumot hirdetni Jézus parancsa szerint, minden teremtménynek. A franciáknak van olyan legendájuk, hogy Mária Magdolna és a másik Mária saját hazájukban hirdették az evangéliumot, ezért a pogányok büntetésül egy csónakba rakták őket, és a csónakot rábízták a tengerre. A tenger pedig Marseille-ig vitte őket. Ők ott partra szálltak, egy barlangba húzódtak, a helybeli lakosok tódultak hozzájuk, ők pedig hirdették nekik az evangéliumot. Így keletkezett a Marseille-i keresztény közösség.

Czakó István

A legenda épületes olvasmány, tanító költemény, nincs más célja, mint hogy lelkesítsen valami nagy és szent eszmény megvalósítására.

A valóság sokkal prózaibb, de sokkal épületesebb ennél: névtelen vándor hittérítők vetették meg a kereszténység alapjait.

Mikor? Legkésőbb az első század végén. Azt ugyanis biztosan tudjuk, hogy Szent Iréneusz, aki Szmírnában, Kis-Ázsiában, a mai Törökország területén született és aki ott Szent Polikárpnak a tanítványa volt, aki pedig Szent János apostolnak volt a tanítványa, mondom, ez a Szent Iréneusz Szmírnából, a mai Törökország területéről Galliába ment, Lugdunumban pappá szentelték, majd annak a városnak püspöke lett és 200 körül vártanúságot szenvedett. Szmírna a Földközi-tenger keleti medencéjének legkeletibb partján, részén van, Lugdunum pedig a mai Lyon, Marseille-től északra vagy 100 kilométerre, a Rhone és a Saone folyók összefolyásánál van. Nem messze attól a helytől, ahol a Saone a Rhone-ba ömlik, egy híd íveli át az immár egyesült két folyót. A hídról jól lehet látni a két folyó találkozását és a két folyó egybefolyása között egy mocsaras, vízínövényekkel sűrűn benőtt területet. Ott szenvedett vértanúságot Szent Iréneusz. Negyven keresztény társával együtt a pogányok a keresztények iránti gyűlöletből a mocsárba fojtották őket. A városban pedig megvan az a templom, amit már Szent Iréneusz idejében is használt a keresztény közösség.

A helybeliek ezt mind tudják: Iréneuszt is, a vértanúságot is, a templomot is.

Szent Iréneusznak hitvédő iratai maradtak ránk. Ilyen régi a kereszténység Franciaország területén.

Megható ezeken a helyeken állni, ahol szinte közvetlenül az Üdvözítővel, vagy az Üdvözítő tanítványaival találkozik az ember.

Mint ebből a történetből megállapítható, a kereszténység nem állt meg a tengerparton, hanem már a legelső időkben behatolt a szárazföld belsejébe is. Annyira, hogy Párizs mai területén is volt keresztény közösség.

A szárazföld belsejében teljesített katonai szolgálatot Martinusz is, azaz Szent Márton, a négyszázas években. Mikor a katonai szolgálatról megvált, Ligugében monostort alapított, ahol a hozzá csatlakozó társakkal együtt szerzetesi életet élt. Jóval Szent Benedek rendalapítása előtt.

A Római Birodalom idejében szinte az egész Galliában voltak keresztény egyház-községek. Aztán a népvándorlás hullámai Galliát is elborították. Ne felejtjük el, hogy a Római Birodalom és a hunok nagy csatája Catalaunum mellett volt, azon a mezőn, amit most Chalon-sur-Marne-nak hívnak Troyes mellett. Senki sem győzött: a rómaiaknak volt annyi ereje, hogy el tudtak vonulni a csatamezőről, a hunoknak annyi sem: ott maradtak a csatamezőn.

A hunok hatalma a catalaunumi csata után egy-két évvel eltűnt, de utánuk jöttek a népvándorlás különböző hullámai. Messze elvinne bennünket az előadás kitűzött céljától, ha ezt részletesen ismertetném. A népvándorlás népei közül egyesek megtelepedtek Galliában, mások tovább vonultak. Ezek a népek nem voltak keresztények, vagy ha bizonyos részük már keresztény volt is, a kereszténységet az arianizmus for-

májában vették fel. Ilyenek voltak például a burgundok. Az őslakosságtól a vallást nem vették át. A letelepedés rendszerint úgy történt, hogy kaptak valahol a régi város határában egy földdarabot és ott építették fel a maguk szálláshelyeit. A két nép, az ősi gall és az új germán-frank, csak nagyon lassan olvadt össze. Az összeolvadás főleg a kereszténység felvétele után történt.

b) A frankok megtérése

Franciaország középső részén, amit francia szigetnek, Il de France-nak hívnak, a frankok telepedtek le. A vad néppel a keresztények először szóba sem akartak állni. Az őslakosságot képviselő püspöknek nagy tekintélye volt az egész nép előtt. De az ősi gall keresztény lakosság hite átjárta a közjük telepedett frankokat. Maga, a frankok királya, Klodvig is nagyon tisztelte Remigiuszt, Reims püspökét. Felesége, Klotild, keresztény volt. Ő is, a püspök is bátorították, hogy keresztelkedjék meg. Egy csata előtt, lélekben teljesen összetörve fogadalmat tett, hogy ha győz, elfogadja feleségének Istenét. Győzött. 3000 katonájával együtt megkeresztelkedett Reimsben. A hagyomány azt tartja, hogy keresztelése alkalmával Reims püspöke így szólt hozzá: „Hajtsd meg a fejedet, Sigamber, égesd el, amit imádtál és imádd, amit elégettél.”

A népvándorlás népei közül először a frank nép vette fel a kereszténységet. Attól kezdve a frankok megtisztelő kötelességüknek tartották azt, hogy az egyház és az igaz tanítás védelmezői legyenek. Teljesítették is a magukra vállalt szerepet. A burgundokat a katolikus egyházba vezették, az arabok előretörését megállították. 732-ben egy hétnapos csatában teljesen megsemmisítették a Spanyolországból betört arab sereget. Az arabok többé nem tudták komolyan fenyegetni a keresztény világot. Legyőzték a longobárdokat, megalapították a pápai államot, és felújították a nyugat-római császárságot. Első császára Nagy Károly frank fejedelem lett, akit 800 karácsonyán koronázott császárrá a római pápa Rómában.

c) A középkor francia egyháza

A továbbiakban a francia katolicizmus története ugyanaz, mint a többi katolikus európai nép története. Az egyház összeépült az állammal, ami biztosította az egyház hatalmát és anyagi alapjait, de a szent céloktól elvitte a politika irányába. Annyit kell talán hozzátennünk, hogy az állammal való egybeépülés még szorosabb volt, mint más népeknél. Mivel a kereszténységet már a gallok felvették, az uralkodók Nagy Konstantin szellemében jártak el. Ő a kereszténység által szerette volna megvalósítani a Birodalom egységét, azért minden módon kedvezett a keresztényeknek. Ez annyira ment, hogy egy-egy terület legfőbb felügyelőjévé a püspököt tette, az uralkodó bizalmi embere a püspök volt. Ennek nyoma nálunk a 19. század közepéig megmaradt, a főispán volt az uralkodó legfőbb bizalmi embere. Az egri érsekek például Heves és Külső-Szolnok vármegyék örökös főispánjai voltak. Az utolsó, aki ezt a tisztelet nemcsak címében viselte, hanem gyakorolta is, a bazilika építője, Pyrker János László volt.

Az egybeépülés következtében lettek a püspökök királyi kancellárok, hadvezérek,

választó fejedelmek. A francia egyháznak ez az állammal való egybeépülése később hihetetlen károkat okozott az egyháznak.

A közbeeső időről tehát nem szólok részletesebben.

d) Az egyház a forradalomban

Jött azonban egy nagyon jellegzetes, de nagyon fájdalmas korszak a francia egyház életében, a francia forradalom kora.

XIV. Lajos idejében, a 17. században a hihetetlen fényűzés volt Franciaországban. A magyar társadalom számára azzal szeretném megjeleníteni ezt a kort, hogy azt mondom: ekkor és a közvetlenül utána következő időkben épültek a magyar turisták által csodált francia várkastélyok. Az udvar és a főnemesség pompában és fényűzésben élt, a nép pedig rettenetes nyomorúságban. Az egyház pedig a gazdagok közé tartozott. Ezért amikor jött a forradalom, az az egyház ellen is fordult. Az egyháziak a forradalom kezdetén már látták a veszélyt, azért lemondtak minden vagyonukról, vállalták azt, hogy a továbbiakban az állam gondoskodik eltartásukról, de ez már későn volt. A forradalom ígérte ugyan a papság ellátását, de az ígélet papíron maradt, a forradalom pedig olyan gyűlölettel fordult az egyház ellen, mint a régi elnyomó rendek ellen. Először akadályozták az egyház működését, majd teljesen betiltották azt. Megszüntették az egyházi ünnepeket, helyettük a forradalom jeles napjait ünnepelték. (Mellesleg napjainkban is megfigyelhető egy ilyen törekvés. Egymás után jelennek meg Európában, nálunk is a különböző profán ünnepek, jeles napok: takarékosági nap, nők napja, gyermeknap, bányásznap, vasutasnap, munka ünnepe stb.) A hétnapos időbeosztás helyett a tíznapos időbeosztást vezették be, a templomokat az egyháztól elvették és azokban az ész istentiszteletét vezették be. Párizsban egy feslett nőt átlátszó ruhákba öltöztetve ünnepélyesen bevitték a Notre Dame-ba, oltárra helyezték, és tömjénezve hódoltak neki, mint aki megszemélyesíti az ész istenkultuszát. Esztelenül tombolt az egyházellenes lelkület. Fouché, a későbbi rendőrminiszter, létrát támasztott a lyoni gótikus dóm oldalához és személyesen verte le a dóm oldalán levő szentek szobrainak fejét, de legalább az orrát, hogy tönkretegyje őket. Ez a szoborverés olyan általános jelenség volt, hogy a nyomai máig is megvannak: aki Franciaországban jár, figyelje majd meg, hogy minden gótikus templom oldalán tönkre vannak verve a szentek szobrai.

A papságot létében is megtámadták: az országban tombolt a terror, tömegével végeztek ki embereket, papokat is. Volt olyan éjszaka, hogy négyszáz papot fejeztek le.

Párizsban a katolikus egyetem, a Cato udvarán, ott, ahol a kármeliták szemináriumának udvarába átlépünk, jobbra van egy kő, fölötte egy örökmécs és felírás: Hic ceciderunt! – Itt haltak meg! – És a felírás arról szól, hogy azon a kövön egy éjszaka száz papot fejeztek le. A templomok államosításának nyomai napjainkig megvannak. A Notre Dame homlokzatára felírták a forradalom jelszavát: Liberté, fraternité, égalité. Szabadság, testvériség, egyenlőség. A felirat már nincs ott. De nekem még van fényképfelvételem, amelyen ott vannak a jelszavak, mert 1969-ben még megvolt.

e) Az egyház a forradalom után

A francia forradalom valójában elbukott, mert a terrorba belefáradt a társadalom. A forradalom szelleme, a hitetlenség, sőt az egyház gyűlölete benne maradt a lelkekben.

A forradalom után Napoleon vette át a hatalmat és olyan abszolutizmust vezetett be, amilyen korábban volt, vagy még keményebbet. Ő az egyházat szükségesnek és hasznosnak tartotta, de be akarta fogni saját politikai céljai elérésébe. Mivel a pápa nem volt hajlandó a Napoleon által kiadott rendeleteket aláírni, Napoleon fogságba vetette. VI. Piusz az ő fogságában halt meg, VII. Piuszt ugyancsak fogságba vetette, és csak akkor engedte szabadon, amikor az őt legyőző szövetséges seregek Párizshoz közeledtek.

A 19. században Franciaországban az ateizmus és az antiteizmus szelleme volt a társadalom alaphangja. Az ateizmusról tudjuk: nem hisz Istenben, az antiteizmus pedig mai szóhasználatunkban legjobban a harcos istentelenség kifejezésével adható vissza. Ebbe a szellembe lépett bele a Massabielle-i sziklán a Hölgy, aki Soubirous Bernadette-nek megjelent, a Lourdes-i Szűz. Az ateizmus nem tudott vele mit kezdeni. Különböző módokon próbálkoztak, de csak nevetéssé tették magukat.

A francia egyház újra megerősödött. De a 20. század elején újabb nagy megpróbáltatásokat kellett kiállnia.

XIII. Leó pápa után a bíborosok összegyűltek az új pápa megválasztására. A franciák azt szerették volna, ha Rampolla, a pápai államtitkár lesz a pápa, Ferenc József azonban ennek ellene volt, mert franciabarátnak tartotta. Ezért keresett egy olyan bíborost, aki a pápaválasztó konkávéknak bejelenti tiltakozását Rampolla megválasztása ellen. Magyarországon akkor három bíboros volt: az esztergomi érsek, az egri érsek és a veszprémi püspök. Egyikük sem vállalta Ferenc Józseftől a megbízást. Végre a krakkói bíboros elfogadta a felkérést, fel is szólalt. A bíborosok felháborodva utasították vissza. A bejelentés után Rampolla még több szavazatot kapott, mint előbb. Később azonban a szavazás megfordult és a bíborosi testület X. Piuszt választotta meg.

A francia kormány válaszul éles egyházellenes intézkedéseket hozott. Legelőször is kiutasították az országból minden szerzetest. Voltak szerzetesek, akik a felszólításra elhagyták az országot, de sokan nem mentek. Őket szekérre rakták, kivitték a határra és átlökdösték a határon. Minden templomot államosítottak. Meghagyták ugyan az egyház használatában, de az egyházközségnek bért kell fizetnie a templomért. Ma is.

Napjainkra azonban nincs többé ez az egyházellenes éle. A bér fizetése napjainkban úgy történik, hogy a plébános január másodikán előzetes bejelentés alapján megjelenik a városházán és lefizeti a bért: évi egy frankot. A polgármester veszi át tőle, jelen van az egész városi képviselő testület. A bér lefizetése után a polgármester ünnepélyes fogadást ad, koccintgatás, pezsgő és örvendeznek azon, hogy most már egészen más-ként van, nincs ellenségeskedés a polgári és egyházi vezetés között.

De a templom azért most is állami tulajdon. Azok a templomok vannak kizárólag az egyház birtokában, melyeket 1905 után építettek.

Visszatérve az 1905-ös intézkedésekre. A püspöki palotákat elvették, a hivatalokat az egyháziaknak el kellett hagyniuk. Volt olyan püspöki helynök, aki nem ment ki az irodájából a csendőrök felszólítására sem. Erre két csendőr székével együtt kivitte az utcára.

Ez Franciaországban történt 1905-ben, egy olyan országban, mely büszke volt szellemi vezető szerepére és kultúrájára.

A helyzet nem maradt így. Amikor ugyanis kitört az első világháború, a francia kormány felszólítást intézett minden franciához, bárhol legyen is, hogy térjen haza és segítsen megvédeni a hazát. A szerzetesek visszamentek, mert franciának tartották magukat. Beosztották őket gazdasági hivatalokba, egészségügyi alakulatokba. Mikor vége lett a háborúnak, nem mentek vissza a száműzetésbe. Házakat vásároltak maguknak, lelkipásztorkodtak.

Ez szemet szúrt az egyik országgyűlési képviselőnek, és szóvá is tette a parlamentben: törvény van arra, hogy szerzetesek nem lehetnek az országban. Mégis azt kell látnunk, hogy itt vannak, tevékenykednek. Érvényt kell szerezni a törvénynek. – A képviselők legnagyobb része azonban azt mondta: amikor önként jöttek és segítettek nekünk, akkor nem küldtük el őket? Együtt küzdöttek velünk, ez a haza nekik is hazájuk – és a szerzetesek azóta zavartalanul működnek.

EGYHÁZI ÉLETÜK

A továbbiakban szeretnék a francia egyház jelenéről szólni.

Az egyházellenes mozgalmak a francia egyházat évszázadokon keresztül tépázták, marták, de az egyházban mindenütt jelenlevő Szentlélek megőrizte a teljes megsemmisüléstől. A hit nem tűnt el, voltak és vannak a francia egyházban csodálatos lelkék. Olyan hitvalló férfiak, mint Pasteur, Chataubriand, De Gaulle, Suchard bíboros, Marty bíboros, vagy Lisieux-i Szent Teréz, Soubirous Bernadette, Paul Claudel.

A franciák a szellem emberei.

Ezt a szerepüket napjainkig őrzik. Léon Bloy szellemi vezetésével a 19. század végén, a 20. század elején megjelent Franciaországban egy kifejezetten katolikus irodalom. Csak néhány név taláломra a legnevesebbeket közül: Mauriac, Bernanos, Paul Claudel, a költők koronázatlan királya. De egyházi vonalon is fel tudnak mutatni korszakirányító szellemet: Suchard, Párizs bíboros érseke a háború után egy nagyon jelentős körlevelet bocsátott ki, melyben arra kívánt választ adni, hogy részt vegyenek-e a keresztények a közéletben, vagy kivonuljanak belőle. Némelyek ugyanis úgy látták, hogy a világ menthetetlenül megromlott, kár foglalkozni vele, magára kell hagyni. Ő azonban azt mondta, hogy nem hagyhatjuk magára a világot, nekünk küldetésünk van.

Náluk keletkezett a munkáspapi mozgalom. A mozgalom tagjai papok voltak, akik papi mivoltukat elhallgatva beálltak a munkások közé dolgozni. Példás magatartásukkal megnyerték a munkások bizalmát, majd felfedték, hogy ők azért ilyenek, mert papok.

A munkások bizalmát valóban megnyerték, de a mozgalmat XXIII. János pápa mégis feloszlatta. Közvetlenül a háború után ugyanis Franciaországban Jacques

Duclos vezetésével a kommunisták megkísérelték kezükbe kaparintani a hatalmat. Harcukban nagyon erősen támaszkodtak a szakszervezetekre. A szakszervezetekben pedig ott voltak a papok is, sokszor ők voltak a munkások bizalma folytán a munkások képviselői. A munkások azt mondták nekik: ti tudjátok legjobban megfogalmazni kívánságainkat, mondjátok el. – A papok vállalták is, sokszor az államrend ellen beszéltek, kommunista zászlót vittek. Mások megszegve fogadalmukat, nőkkel álltak össze. Ezért XXIII. János pápa, aki nagyon jól ismerte a helyzetet, mert a háború után ő volt Franciaországban a nuncius, a Vatikán nagykövete, feloszlatta a mozgalmat. Akik hűségesek maradtak, visszatértek az egyházmegyei keretbe.

Ez az élenjárás azonban néha visszajára fordul, úgy látszik, mintha mindenáron valami újat akarnának.

Csak azt felejtik el, hogy az új és a jó közé nem lehet egyenlőségjelet tenni. Vannak ugyanis régi dolgok és rossz dolgok, valamint régi dolgok és jó dolgok. És fordítva is: vannak új dolgok és jó dolgok, valamint vannak új dolgok és rossz dolgok. Nem biztos, hogy ami új, az jó, ami régi, az rossz.

Nincs ministráns. Francia vendégeim elcsodálkoztak azon, hogy nálunk ministráns van a bazilikában. Miért nem toboroznak a papok ministránsokat a hittanórán? – kérdeztem. A papok nem tartanak hittanórát – válaszolták. – Akkor ki tart? – A szülők. A papok felkérnek buzgó keresztény híveket, hogy oktassák a gyermekeket.

Az egyik vendégem felesége is ilyen felkért hitoktató volt. „Miért nem mondja a gyermekeknek, hogy menjenek ministrálni?” „Misére sem jönnek. Azt mondta nekik az anyjuk, hogy minek az?”

A papok mást is feltaláltak. Azt például, hogy a szülők készítsék fel a gyermekeket az elsőáldozásra. A szülőket így rákényszerítik arra, hogy ők maguk megismerjék a vallást és gyakorolják is azt. A francia tv bemondónője mesélte el, hogy a jövőendő elsőáldozók szüleit – köztük őt is – a plébános összehívta, kiosztotta nekik az elsőáldozók tankönyvét és azt mondta, készítsék fel a gyermekeket elsőáldozásra. A szülők hiába tiltakoztak, hogy nem értenek hozzá, hogy nincs idejük, ő mindenre mondott valamit és közölte, mikor kérdezi ki a gyermekeket.

A megjelölt napon a szülők megjelentek a gyermekekkel. A plébános kikérdezte őket és azt mondta, hogy a gyermekek legnagyobb része alig tud valamit, van, aki semmit sem tud és van, aki kiválóan felkészült. Beszélgető partnerem elkészült arra, hogy az ő gyermeke nem tudott semmit, de az ellenkezőjét hallotta: az ő fia van legjobban felkészítve. – Erre ő elmondta a plébánosnak, hogyan készültek. Ő hazament a munkából, nekiállt a konyhai munkának, a fiát bevitte a konyhába, asztalhoz ültette, odatette elébe a könyvet és azt mondta, tanuld meg. Ennyi volt az alapos készület.

És ilyen volt az a nagyon modern új felkészítési mód, amit a francia papok feltaláltak.

Van azonban más, és nagyon pozitív példa is. Ismerek több családot, ahol a gyermekeket példás módon példás keresztényekké nevelték és azt újságolták örömmel, hogy a nagy fiú, tizennyolc éves és brancard volt Lourdesban. A brancard-ok azok az

ifjak, akik Lourdes-ban betegkocsival önként szállítják a betegeket. Egy-egy fiú egy hónapra, két hónapra kötelezi el magát a nyári szünidőben.

Az iskolákban nincs hitoktatás. Katolikus iskola sincs. Illetve vannak egyházi iskolák, egyházi vezetés alatt, de azokat nem katolikus iskoláknak hívják. École privée a nevük: magániskola. Ez annyira magán, hogy nem adhat államjogilag érvényes bizonyítványt. A katolikus iskolák – hívjuk magyar néven őket – magas színvonalon oktatnak, és ezt mindenki elismeri, de a bizonyítványok kiállítása céljából állami vizsgáztató biztost kell hívniuk. A tanulók az állami kiküldött előtt adnak számot a tudásukról, ő osztályozza őket és írja alá a bizonyítványt.

Az egyházi iskolák bizonyos állami támogatásban részesülnek: az állam fizeti a tanárokat. Vagy húsz éve az oktatási miniszter egy rendelettel eltörölte a katolikus iskoláknak folyósított államsegélyt. A rendelet országos felháborodást váltott ki. A katolikus szülők tüntetést szerveztek az intézkedés ellen. Felszólították a katolikus szülőket, hogy a megyeszékhelyeken, egy erre alkalmas hatalmas térségen jelenjenek meg autóval. A katolikus szülők megjelentek. Sokan. Mikor a szervezők látták, hogy a tüntetés vidéken mindenütt nagyon jól sikerült, Párizsba hívták a tüntetőket.

Az oktatási minisztérium épülete a Szajnára néz, nem messze a Boulevard Saint Germain és a Boulevard Saint Michel találkozásától. A Szajna másik oldalán, egy hatalmas térség van. Oda vezényelték a szervezők a tiltakozásban részt vevők autóit. A hatalmas térség zsúfolva volt autóval. Adott jelre, az autók túlkölni kezdtek. Olyan mesélte el nekem, aki részt vett a tüntetésben. Megrendítő volt. Nem nagyon sokáig kellett várni, megjelent a miniszter a minisztérium erkélyén, csendet kért, és hangosbeszélőn kihirdette, hogy visszavonja a rendelkezést. És vissza is vonta. A katolikus iskolák tanárai azóta is kapják a fizetést. Én az egészben azt furcsállottam, hogy mindez De Gaulle elnöksége idején történt, aki tüntetően katolikus volt.

Ennek ellenére a katolikus iskolák drágák, tandíjat kell fizetni, esetleg internátust igénybe venni, amit a szegények emberek nem tudnak vállalni. Tehát a szegény rétegek maradnak vallásos oktatás, vallásos szellem nélkül.

A VALLÁSOS ÉLET

Templomaikat vasárnaponként legalább annyian látogatják, mint nálunk. És csodálatos vallási kultúrájuk van. Egy francia faluban mondtam egyszer a vasárnapi szentmisét, ahol a nyugati egyházak gyakorlata szerint nincs kántor. Valaki a mise elején bejött a sekrestyébe és azt mondta, hogy majd ő vezeti a szentmise alatt az éneket. Természetesen beleegyeztem. A mise alatt több éneket négy szólamra énekeltek. Nem úgy, hogy a kórus összeállt és egy-egy szólam tagjai egymás mellett állva erősítették egymást, hanem úgy, hogy a templom egyik részében szólt egy szoprán, másik részében egy alt, megint máshol egy tenor, és egy basszus. Ahogyan kivettem, legalább húszan, harmincan lehetnek, akik a vegyes kórus tagjaként a templom különböző helyeiről énekeltek. Számomra a mai napig felejthetetlen élmény az a mise. Ugyanezt tapasztaltam egyszer a Mont Blanc csúcsától nyugatra levő hegyoldalon lé-

tesített lelkigyakorlatos házban. Esti szentségimádás volt. A kápolnát úgy alakították ki, hogy az oltár mögötti fal a Mont Blanc felé nézett, teljesen üvegből. Az oltárkép a Mont Blanc fenséges látványa volt. A szentségimádás este nyolc órakor kezdődött. A nap már lenyugodott, a lenyugvó nap sugarai megvilágították és bíborszínbe vonták a Mont Blanc havas csúcsát, és e fenséges kép volt az oltárra helyezett oltáriszentség háttere, ez volt az oltárkép. A félhomályos templomban pedig felhangzott ugyanaz a négyzólamú ének, amit a faluban a mise alatt hallottam. Úgy látszik, ezt az éneket az egész francia katolikus egyház tudja. A francia katolikusoknak igen magas szellemi kultúrájuk van.

A francia egyház legnagyobb tragédiája azonban a kiáltóan nagy paphiány. A Limoges-i egyházmegyének ma harminc papja van. Papszentelés alig van. Volt időszak, amikor 18 éven át egyetlen papot sem szenteltek. A szünetet egy vietnámi származású egyén szentelése törte meg. A paphiány miatt egy plébánoshoz igen sok plébánia tartozik, van, akinek harminc, sőt esetleg ötven plébániát kellene ellátnia. És a legtöbben nagyon idősek, 10 év múlva csak tizenöt munkaképes papja lesz az egyházmegyének.

MIBŐL ÉL A FRANCIA KATOLIKUS EGYHÁZ?

Előre bocsátom, hogy a francia katolikus egyház szegény.

Az anyagi alap előteremtésében körülbelül az a módszerük, mint az Egyesült Államok katolikus egyházának: az év elején minden egyházközségi tagnak adnak tizenkét borítékot, és a hívő minden hónap elején belehelyezi a maga hozzájárulását és a templom bejáratánál mise előtt leadja. Azt nem tudom megmondani, hogy minden lakos kap-e ilyen borítékot, vagy csak az, aki jelentkezik, hogy kész az önkéntes hozzájárulást fizetni. Ezt a hozzájárulást, amit a magyar egyházi adónak hív, ők *dénier de culte*-nek, *vallásfillérnek* nevezik. Nem sok jön be belőle, ezért szegény az egyházuk.

A papok is szegények, a templomok is.

Ezt ők tudomásul veszik, nem zúgolódnak ellene. A hetvenes években minden pap egyformán havi 800 frankot kapott. A káplán is, a bíboros is. Az autóját mindenképpen maga vezeti: a bíboros is Párizsban. Mikor barátaimnak szóvá tettem, hogy még egyetlen francia pap sem hívott meg a plébániájára, azt mondták, ez azért van, mert nem akarják mutatni a szegénységüket.

A szegénység következtében a francia templomok sokkal rosszabb állapotban vannak, mint a mi templomaink. De van más oka is, az amiről már az előbb említést tettem: a templomok állami tulajdonban vannak. Gyönyörű román, gót stílusú templomaik vannak, szerencsére vakolat nélkül, kőből építve, nem kell őket vakolni, de az ajtók, ablakok rossz állapotban vannak, sok falusi templom szentélyében zöld moha a falon. A templom nem az egyházé, tehát nem tudnak vele törődni, a politikai községnek pedig jól van úgy, ahogy van. A francia papok általában meg vannak elégedve a helyzettel, jónak találják, hogy az egyházközségek nem tulajdonosai a templomnak. Így ugyanis nem kell törődni a fenntartásával, ami nagyon sokba kerülne és nagy

gond volna. A Limoges-i székesegyház plébánosa mondta, hogy szeretne volna a templomát világosabbá tenni. Ennek érdekében szólt a polgármesternek. A polgármester azt válaszolta: holnap megy a műszaki szakember, mondja el neki, mit kíván. – A szakember csakugyan ment, megkérdezte, hová szeretne a templomban égőket. A plébános megmutatta, a szakember pedig egy héten belül fel is szerelte a kért helyekre a lámpákat. Nem volt valami szakszerű a világítás. De hát: a plébános nem világítási szakember, az iparos pedig nem tudja, hová kell a templomba fény. Azért a templom világosabb és mindenki boldog.

AZÉRT MOST IS VAN MIT TANULNUNK TŐLÜK

Aki katolikus, az a lelke mélyéig katolikus, és kész áldozatot hozni Isten országáért. Találkoztam fizikatanárnóval, aki egy lelkigyakorlatos központban a mindenesi szolgálatot látta el. Ha nem kérdezem, nem mondja, hogy ő tanárnő, aki három évre Isten ügye iránt való szeretetből kötelezte el magát erre a szolgálatra.

A végén hadd említsem meg azt a hatalmas művet, aminek nagyon sok magyar katolikus hívő élvezője volt, a Cité Saint Pierre-t Lourdes-ban. Szent Péter városa, ahol minden zarándokot, aki rászorul, néhány napra vendégül látnak. Fizetni nem kell, de adományokat elfogadnak. Lourdes-ban, központi irodában teljesítettem szolgálatot és a szolgálat francia vezetője arra kért, hogy ne menjünk ki a házból, mi, férfiak, mert egy francia katolikus hívő nagyobb összeget adományozott a zarándokok ellátására a Cité Saint Pierre-nek. Húszmillió frankot, amit ő egyelőre az iroda pán-célszekrényében helyezett el. Ezek is a franciák. Minden vagyonával ott áll az egyház mögött. Van mit tanulnunk tőlük.

Amit itt felrajzoltam a francia egyházzal, részben felemelő, részben lehangoló kép. Egy biztos, hogy a francia is benne él a történelmében, mert minden nap belebotlik a jóba is, a rosszba is, maga döntés előtt áll és a keresztények őrzik magukban a reményt, bízva a mindenható Isten hatalmában és bölcsességében.

Ezt hozzák a franciák magukkal az Európai Unióba és hiszem, hogy lelkületük a határok leomlása által egész Európának javára válik.

(A Fráter György Katolikus Gimnáziumban április 22-én tartott előadás szerkesztett változata)

Öntudatos iszlám, önfeladó Európa

A minaretépítést megtiltó svájci népszavazásból néhány hónapja a napnál is világosabban kiderülhetett mindenki számára, hogy az iszlám jelenléte zavarja a nyugat-európai társadalmakat. A keleti országokból érkező muzulmán csoportok jelenléte ugyanakkor nélkülözhetetlen az európai gazdaságok számára. A dilemma feloldása Németh Pál református lelkész, iszlámkutató szerint keresztyénységünk és európai identitásunk megújításában rejlik.

– *Milyen az európai embernek az iszlámról alkotott képe?*

– Két szélsőség van jelen az európai gondolkodásban, és a kettő között szinte semmi nincs. Az egyik az iszlámfóbia, ami durva iszlámellenességben jelentkezik. A másik okosabb ennél, de az is veszélyes álláspont: a kritikátlan szeretet és elfogadás magatartása. Ez nem megy. Ne álltassuk magunkat! A mi szeretetünk nem olyan állhatatos, hogy világokat tudnánk megváltoztatni vele. Ez önbecsapás. Komolyan kell venni az iszlám jelenlétét és terjeszkedését. Egyiket sem szabad bagatellizálni, mert azzal csak önmagunknak ártunk.

– *A muzulmán templomokban rengeteg fiatalot látunk, a keresztyén templomokban viszont alig.*

– Tény, hogy a keresztyénység legaktívabb rétegét az idős nők, az iszlámét a fiatal férfiak adják. És ez a kezdetektől így van. Az iszlám tehát egy fiatalos, energikus, mozgósítani képes, a keresztyénység pedig egy öreges, a halálra felkészítő, nem túl mozgékony vallás. Hazánkban a rendszerváltozás után sem tudott talpra állni: az emberek negyven év alatt elidegenedtek az egyháztól, és távol maradtak tőle a diktatúra után is. Sőt a kommunizmus bizonyos szempontból még konzerválta is a keresztyéniséget nálunk, és ez nyereség a számunkra, ha azt vesszük, hogy Nyugat-Európában szinte teljesen eltűnt az egyház az elmúlt évtizedekben. Pedig ott nem is volt kommunizmus. Bizonyos szempontból lépéselőnyben vagyunk tehát velük szemben mi magyarok, de kétség kívül egyre közelebb jutunk hozzájuk. Ugyanakkor Törökországban Kemal Atatürk, vagy a közép-ázsiai volt szovjet tagköztársaságokban a kommunizmus hiába szekularizálta szinte teljesen az ottani társadalmakat, egy évtized alatt reiszlamizálódtak. Nagyon erős tehát az iszlám regenerációs képessége is.

Németh Pál

– *Mi az, ami megfogja az iszlámban a fiatalokat?*

– Az, hogy egyértelmű. Az iszlám evidenciákban él. Mondok egy példát: az Isten az embert férfivá és asszonnyá teremtette. Megfelelő mandátummal látta el őket, és a házasságot azért rendelte, hogy szaporodjanak és sokasodjanak. Ráadásul ugyanez tapasztalható a biológiai rendben is. Ezért az iszlámban elképzelhetetlen, hogy bevezessék azt az örültséget, amit gender-ideológiának hívnak, és nálunk terveznek. De a homoszexualitást is ezért tiltják, és nem a „pozitívumait” hangsúlyozzák, mint nálunk. Az iszlámban az állami törvényeknek igazodniuk kell az Isten teremtési rendjéhez, tehát a vallási szabályokhoz nem csak a templomokban, de azon kívül is ragaszkodni kell. És ők ragaszkodnak is hozzájuk.

– *Néhány hónapja a svájciak népszavazáson döntöttek arról, hogy országukban nem szabad a mecsetek mellé minaretet építeni.*

– A minaret egy olyan torony, ahonnan kikiáltják az imaidőt. Ez olyan, mint a keresztyéneknél a harangzás. Csak az iszlámban szövege van és hitvallás jellegű: „Nincs más isten az egyetlen, igaz Istenen kívül, és Mohamed az ő prófétája.” A muzulmánok szerint tehát nincs szó másról, mint emlékeztetni az emberiséget arra, hogy egy Isten van. Ők ezért a mecsettornyok tiltását úgy értelmezik, hogy az európaiak már annyira elistentelenedtek, hogy hallani se bírják ezt a hitvallást. Főleg, hogy ugyanakkor mecsetet lehet építeni.

– *Azért ez talán túlzás a részükről.*

– Valószínűleg tényleg nem erről van szó. Inkább arról, hogy sem az állami, sem az egyházi hatalom nem tud és nem is akar gátat szabni az iszlám terjedésének. Az emberek viszont félnek, és most lehetőségük volt ezt így kinyilvánítani. Nem valóságos ismereteken alapuló félelem ez, sokkal inkább ösztönös, hiszen látják, hogy egy idegen kultúra, egy idegen értékrend, egy idegen szolidaritás jelenik meg az országukban, ami gettósodik, ami nem fogadja el feltétlenül a többséget, és nem úgy él, mint ők. A kialakult helyzet végeredményben az európai liberalizmus csődje.

– *A liberális véleményformálókat nem zavarja az iszlám térhódítása?*

– Nem zavarja. Vannak, akik abban bíznak, hogy a muzulmánok asszimilálódnak. Pedig az iszlám nem asszimilálódik, és ha egyszer többségbe kerül, a mi liberálisainknak többé nem lesz szavuk. Az iszlám világban ugyanis nincs liberalizmus. Ha berendezkedik, az európaiakat kényszeríteni fogja a vallás gyakorlására. És akkor a liberálisoknak el kell dönteniük, hogy maradnak-e atyáik vallásában, de akkor komolyan veszik azt, vagy pedig áttérnek az iszlámra. Keleten nem csak a mecsetek, de a keresztyén templomok is tele vannak. Szívesen látnák a keresztyéneket is a mecsetekben, de ha már nem muszlimnak születtek, és ezen a „születési hibájukon” nem tudtak túllépni, legalább járjanak a saját templomukba, és imádják az Istent inkább azon a téves úton, mint sehogy. A muszlimok tehát optimisták a keresztyénnel való együttélést illetően, az a véleményük, hogy ezzel csak nyer a keresztyénség, hiszen arra fogja ösztönözni őket, hogy vegyék komolyan a vallásukat, és ez fel fogja ébreszteni az alvó egyházat is.

– *Jól értjük, a muzulmánok missziós területként tekintenek Európára?*

– Amikor még viszonylag kis létszámú volt a muszlimok jelenléte Európában, a hittudósai negatívan értékelték azt, ha valaki a jobb élet reményében elhagyta a

muszlimok közösségét. Tehát eredetileg egyáltalán nem láttak benne missziói lehetőséget. Közben vált azzá, akaratuk ellenére. Persze nagyon vigyáznak arra, hogy ez az európai iszlám ne európaizálódjék, ne tegyen engedményeket. Persze azért látszik: annak ellenére, hogy jönnek-mennek a tudósaik, és tartják az előadásokat, ez az iszlám kicsit más lesz, mint a keleti.

– *Nem visszas az, hogy ők missziós területként tekintenek ránk, ugyanakkor a keresztyén misszionáriusokat nem engedik be a saját országaikba?*

– Európában annyi muzulmán van, amennyit az adott országok beengednek, amennyire szüksége van a nyugati társadalmaknak ahhoz, hogy békességben éljenek, és hogy működjön a gazdaságuk. Ezek a társadalmak odacsábítják ezeket az embereket, akik nem úgy jönnek, mint annak idején hozzánk Nagy Szulejmán. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a missziói optimizmusuk erőszakoskodásnak tűnik, de ki vehetné ezt rossz néven, aki tudja, hogy az Isten ezt a feladatot szabta az emberre. Kétségtelen, hogy más a mércé Keleten és Nyugaton, de a liberális mércét, ami nálunk van, nem lennének kötelesek alkalmazni. Csak rajtunk múlik, hogy az iskolában levesszük-e a keresztet vagy nem. Az ő fejükben meg sem fordul, hogy a Mohamed-monogramot eltávolítsák a muszlim iskolákból, ahova egyébként keresztyén gyerek be se teheti a lábát. Lehetne azt is mondani, hogy nem vesszük le a keresztet és kész, ha valaki idejön, viselkedjen úgy, ahogyan nekünk tetszik. Az iszlám ereje sokszor a mi butaságunkban, gyengeségünkben rejlik. Mi egy torz világban élünk, az iszlámban viszont rend van, helyükön vannak a dolgok. Az az igazság, hogy az európai ember erkölcsisége borzalmasnak tűnik a keleti ember számára. Nem akarnak olyanok lenni, mint mi, és az iszlám menedéket jelent számukra. A Nyugat például kritizálja a többnejűség lehetőségét. De mi a baj a többnejűséggel – ami egy szabályozott rend – a vadházasságok, házasságtörések, válások európai világához képest? Ezek a problémák az iszlám világában ismeretlenek. A baj itt Európában az, hogy ha szétrohad a keresztyén társadalom, az iszlám társadalom fog megerősödni benne. Mert az ember csak emberi módon tud élni. És az iszlám emberi módot kínál. Nem keresztyénit, de emberit.

(A Confessio 2010/I. számából)

JENEY EDIT

Magyar segítség malawi presbiteriánusoknak

„Aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát, az az én fivérem, nővérem és az én anyám” (Máté 12,15). Ez az igé is lehetne a mottója a Tiszáninneni Református Egyházkerület és a Malawiban működő Közép-afrikai Presbiteriánus Egyház Livingstoniai Egyházkerület közötti együttműködésnek. E kapcsolat gyümölcsként tanul az idei tanévben nálunk, pontosabban a Sárospataki Református Teológiai Akadémián e Tanzánia, Mozambik és a Dél-afrikai Köztársaság által közreölelt országból Lapperton Clemeni Mambo presbiteriánus lelkipásztor. A tiszáninneni egyházkerület tervei között az is szerepel, hogy templomot építenek Malawiban a távoli, fekete földrészen lévő testvéregyháznak...

Hogyan kezdődött a kapcsolat?

A missziós együttműködés előzményei között szerepel, hogy immár 26 éve ápol kapcsolatot a tiszáninneni egyházkerület az Egyesült Államok Első Presbiteriánus Egyház Missouri Egyházkerületével. 2004-ben vetődött fel annak gondolata, hogy ebbe a testvéri közösségbe be kellene venni a missouriak másik testvér-egyházkerületét, a

Intenzív után a tanító nénivel

(Dr. Börzsönyi József felvétele)

livingstoniai egyházkerületet is. A gondolatot tett követte. Az afrikai és a magyar egyházkerület képviselőinek személyes kapcsolatfelvételét követően abban állapodtak meg, hogy a segítségnyújtás, az együttműködés következő területeire fókuszálnak: gyülekezeti kapcsolatok, iskolai oktatás, teológiai oktatás és a diakónia.

Malawi Afrika délkeleti részén helyezkedik el, Mozambik választja el az Indiai-óceántól. Nyugaton Zambiával közös a határunk, északon pedig Tanzániával. Az ország 80%-a keresztyén és szabad vallásgyakorlatban él. Gazdasága mezőgazdaságra alapozott és leginkább a kukorica a fő termék, mely legfőbb élelmiszerük is egyben.

A Közép-afrikai Presbiteriánus Egyház Livingstoniai Zsinata már 135 éve, az első skót misszionáriusok 1875-ben történő ideérkezése óta működik. Istennek Jézus Krisztusban megszólító szeretetére válaszolva ezek a misszionáriusok az evangelizációt szent dolognak tekintették. A egyház azóta is ezt a szemléletet ápolja. Számos gyülekezetük és intézményük azért alakult, hogy az evangélium hirdetése mellett gondoskodjanak az egyházban élők szociális és gazdasági szükségleteiről is. Mára mintegy 16 intézményük és 160 gyülekezetük van, ahol több mint 150 lelkipásztor szolgál. A zsinatuk 2005-ben elhatározta, hogy belekezd egy stratégiai tervezési folyamatba, hogy a növekvő feladataiknak minél hatékonyabban tudjanak eleget tenni. Malawiban az egyházra ugyanis egyre elemibb erővel hárul a tömegek spirituális és mindennapi, szociális szükséglete, igénye.

Szükségek között növekvő egyház

Most kiemelünk néhányat a malawi presbiteriánus egyház erősségei és lehetőségei közül:

- Az első misszionáriusok révén nagyon gazdag keresztyén örökséggel rendelkeznek.
- Jól képzett és hozzáértő lelkipásztoraik, presbitereik és gondnokaik vannak
- Számos jól felépített, megalapított egyesületük működik. (Pl. nőszövetség, ifjúsági és férfi szövetségek.)
- Minden szinten eredményes az egyházi vezetők és a laikus keresztyének továbbképzése.
- A Livingstoniai Zsinatnak számtalan együttműködő partnere van, mind Malawiban, mind külföldön. Ez lehetőséget ad az erőforrások, az anyagi- és pénzeszközök nagy mértékű mozgására, mozgatására.
- Nagyban hozzájárult az egyház az írni és olvasni tudás, illetve a műveltség magasabb szintjének eléréséhez. Ez az egyház terjedését, növekedését is elősegíti.
- A nőket bevonják a szolgálatba.
- Működő vasárnapi iskolájuk van.
- Nagyon komolyan, bibliai látással küzdenek az AIDS ellen.
- Az egyház, más erősségei mellett, hivatalain keresztül komoly és kiterjedt szociális munkát végez.
- Politikai stabilitás, szociális biztonság és béke van Malawiban. Ez egészséges környezetet biztosít az igehirdetéshez is.

- Jók és kedvezőek az időjárási viszonyok bizonyos élelmiszerek megtermeléséhez, előállításához.
- A zsinat is rendelkezik szántóföldekkel és más területekkel.
- Szabad vallásgyakorlat van Malawiban, szabadon dicsérhetik Istent, és ezek a közösségek nagyon nyitottak Isten Igéje felé.
- Nagyon szívélyes és kölcsönös munkakapcsolatban állnak a Malawi Kormánnyal.

Mindemellett arról is kell szólni, hogy Malawiban az egyház nagyon kedvezőtlen tendenciákkal is szembesül! Ezek esetenként komoly veszélyt jelentenek, akadályozzák a növekedést és a szolgálat teljesítését. Ide tartoznak: a HIV és az AIDS, a gazdasági nehézségek (nem megfelelő termőföld, a javak egyenlőtlen szétosztása és a gyenge pénzfizető eszköz). Szintén veszélyeztető tényező az éhínség, az élelmiszerhiány, a szekularizáció, a sátánizmus, a boszorkányság, a varázslás és a mágia. Problémát jelent még a homoszexualitás, a lesbizikusság is, mely lassan, de egyre jobban kezd belopózni a társadalomba. A technológiai elmaradottság szintén veszélyt jelent. Hála Istennek mindezen nehézségek ellenére az egyház folyamatosan növekedik.

Orvos, tanárt fogadnának Magyarországról

Több előadóra, professzorra volna szükség a Livingstoniai Zsinat Teológiai Intézményén és a Livingstoniai Egyetemen! Nagy szükségük van több középiskolai tanárra is. (Szívesen fogadnának orvost, tanárt Magyarországról is...) A gyülekezetek részére templomokat és parókiákat kellene építeni, szükségük van anyagi segítségre is, hogy több lelkipásztort tudjanak képezni, hiszen a gyülekezetek hál' Istennek gomba módra szaporodnak. (Cikkünk elején már említettük, hogy a Tiszáninneri Református Egyházkerület tervei között templomépítés is szerepel a Livingstoniai Egyházkerület területén.) Támogatni, erősíteni kell a vidéki asszonyokat is, mivel az országos HIV, AIDS járványok – melyek számtalan áldozatot szednek – miatt főleg az asszonyok vállára nehezedik az árvákról és a betegekről való gondoskodás.

A formaruha üzenete

Két évvel ezelőtt a Tiszáninneri Református Egyházkerület küldöttsége (Ábrám Tibor főgondnok, a zsinat világi alelnöke, dr. Börzsönyi József zempléni esperes, a Sárospataki Református Teológia professzora, dr. Börzsönyi Józsefné lelkipásztor) tett látogatást a CCAP (Közép-afrikai Presbiteriánus Egyház) Livingstoniai Egyházkerületnél. A küldöttség akkor a malawi és a tiszáninneri egyházkerületek kapcsolatát készítette elő.

„Jó volt látni – olvasható a beszámolójukban – a zsúfolásig telt templomokat, a szépen megszervezett gyülekezeti életet. Mzuzu város presbiteriánus gyülekezetében közel 700 tagot számláló nőszövetség működik. Szolgálatuk hasonló a miénkhez, körülményeik azonban sokkal nehezebbek. Nagy a szegénység, sokféle betegség sújtja a lakosságot, nagyon sok az özvegy és az árva. Az egyház együtt kell hogy adja a lelki és a testi táplálékot a gyógyító, tanító szolgálatával, ott kell legyen az éhezők, betegek, segítségre szorulóknak között. Ebben a munkában tevékeny részt vállal a nőszövetség.

Nőszövetségi tag 10 hetes bibliaiskola és gyakorlati felkészítés után lehet valaki. Ekkor fogadalmat tesz, és ünnepélyesen felavatják, formaruhát is kap.”

A nőszövetség testvéri szeretetét azáltal is megmutatta, hogy ünnepélyes keretek között nőszövetségi taggá fogadták dr. Börzsönyi Józsefnét. A szép és elegáns formaruhájuknak szimbolikus üzenete is van. A fekete cipő azt jelképezi, hogy a nőszövetségi tagnak „a földön kell járnia”, észrevenni a gyülekezet szükségéit, a fekete szoknya az őembert, a fehér blúz az megtisztított újembert jelképezi. A fehér kendő az „élet koronájának” szimbóluma. A fekete zsabó a kísértéseket, a fehér öv az élet harcaira való készséget jelképezi.

Öt óra hosszáig tartó istentisztelet

Épp húsvét alkalmával, Jézus Krisztus feltámadásának ünnepén volt kinn a magyar küldöttség. Észak-Malawiban, Mzuzu városában olyan gyülekezetet látogattak meg, melyet 1954-ben alapítottak. Az akkor épült templom ma már túlságosan kicsi a gyülekezet befogadására, de még az újabb, 2000 személyt befogadó is kicsinek bizonyult az ünnepi istentiszteleten, hiszen csak az úrvacsorázók száma 2200 körüli volt. A gyülekezet tagjai közül legtöbben gyalog érkeztek, némelyek több órás gyaloglással, de órákon át zengett az ének, váltogatták a kórusok egymást. A magyarok kérdésére, hogy miért kell a húsvéti istentiszteletet reggel 7 órakor kezdeni, a lelkipásztor nagyon egyszerű és logikus választ adott: „Íratlan szabály a gyülekezetünkben, hogy az istentiszteletnek délre be kell fejeződnie. Ha várhatóan öt órás az istentisztelet, akkor hétkor el kell kezdeni.”

Az úrvacsorai jegyeket az istentisztelet elején a sekrestyéből a lelkipásztor együtt hozta be a presbitérium tagjaival. Együtt terítették meg az úrasztalát is. A nagyon méltóságos alkalmon a presbiterek segítettek az úrvacsorai jegyek kiszolgáltatásában a helyén ülő gyülekezetnek. Az istentisztelet után együtt vitték ki az úrvacsorai jegyeket.

Ezután a templom tágas kertjében szép rendben elfogyasztották a gyülekezet által biztosított egyszerű ebédet, hogy következhesen a kora délutáni evangelizáció, négy különböző szabadtéri helyszínen a városban.

100-200-as osztálylétszám, fegyelmezési gond nélkül!

A küldöttség bepillantást nyert Malawi közoktatási rendszerébe is. Véleményük szerint e rendszer magán hordozza mindazokat a problémákat, amelyek egy szegény országban, 54 évvel a függetlenné válás után jelentkezhetnek.

Ezzel együtt az állam nagyon nagy erőfeszítést tesz azért, hogy Malawi egész területén járótávolságon belül (6–10 km) legyen mindenki számára elérhető iskola. Ebben az erőfeszítésben a Presbiteriánus Egyház nagy mértékben kiveszi a részét, hiszen az általános iskolák 40%-át működteti országszerte.

A Livingstoniai Egyházkerület 460 általános iskolát és 7 középiskolát működtet. Oktatásuk 8+4+4 rendszerű. Általában 6–7 éves korban kezdik az általános iskolát, amelyik 8 évfolyamos. A középiskola négy évig tart, a felsőoktatási intézmények általában 4 évesek.

Az általános iskolák tanteremhiánnyal, nem megfelelő felszereltséggel küszködnek. Kevés a szakképzett pedagógusuk is. Nem ritka a 100–200-as osztálylétszám sem! A tantermek nagy részében nincs bútorzat, a tanulók a földön ülnek. A legtöbb iskola naponta egyszer szerény étkezést biztosít a tanulóknak, hogy ne kelljen korgó gyomorral végigülniük a napot.

250–300 ezer forintnak megfelelő összegből Malawiban egy „modern” osztályterem építhető. A zsúfoltság ellenére sincs fegyelmzési problémájuk a tanároknak, hiszen a pedagógus és a lelkipásztor a malawi társadalomban tekintélynek örvend, a tanulók és szülők pedig motiváltak a tanulásra, hiszen tudják azt, hogy gyermekük számára ez az egyetlen lehetőség az felemelkedéshez.

Kézműves foglalkozás az asszonyoknak

A lelkipásztor felesége, Ruth Nyondo – ahogy tumbuka nyelven szólítják: mama mliska – kézműves foglalkozásokat szervez több csoportban munkanélküli asszonyok számára. Nem ritka közöttük a beteg és az özvegy. Kötni, horgolni, ruhát varrni tanítja őket (van egy varrógépük is). Agyagból is készítenek különféle használati- és dísz tárgyakat. Ha sikerül ezekből valamit eladniuk, ételmet vehetnek rajta a családjuknak. A műhelymunka céljára a lelkészcsalád saját házát ajánlotta fel. Itt gyűlnek össze az asszonyok, közösen dolgoznak, de az együttlétek a lelkigondozás, a hitbeli megerősödés lehetőségét is kínálják.

A magyar vendégek 14 kórus énekében gyönyörködhetek az istentiszteleteken. Elutazásuk előtt kórustalálkozó is volt. Volt köztük családi énekkar, gyermek- és ifjúsági kórus, rendőrfelügyelet énekkara, vegyes karok. Külön élmény volt hallgatni az énekkarokat vezető szóelőnekeseket. A gyülekezet jelentős része énekkari tag is. Az énekkari éneklés és az ezt kísérő tánc szerves része az istentiszteletnek, de mint írják a magyar egyházi delegáció tagjai a beszámolójukban: „semmi zavaró, vagy akár számunkra elfogadhatatlan megnyilvánulást nem tapasztaltunk az istentiszteletek alatt. Csupán azt, hogy ők nem veszítették még el az Isten dicsőítésének örömét, és énekükben, mozgásukban, táncukban őszinte módon ez fejeződött ki.” Az istentiszteletek kezdetén a templom alig negyedig, félig van. A gyülekezés alkalmával az énekkarok énekelnek, ami akár egy-másfél óra hosszat is eltarthat. Közben pedig meg is telik a templom.

„Esténként egy-egy gyülekezeti tag családjának vendégszeretetét élvezhettük a lelkészházaspárral és néhány presbiterrel együtt. Egy kicsit beletekinthettünk a családok életébe, szokásaiba is. Tőlünk igencsak eltérő körülmények között, más kultúrában, más csillagzat alatt, mégis otthon éreztük magunkat Krisztus népe között, az Ő családjában... Malawiban egyház és jövő épül nagy nélkülözés és sok egészségügyi probléma között, de boldogan zengő énekkel és az evangéliumra nyitott szívekkel” – összegzik az afrikai országban szerzett benyomásait, tapasztalataikat a magyar delegáció tagjai.

Mambo Patakon tanul

Ebben az évben Clapperton Clement Mambo presbiteriánus lelkipásztor a pataki református teológián tanul bibliai nyelveket. Tegyük hozzá: kitűnő eredménnyel.

Mambo Malawiból érkezett, házas, két gyermeke van: Rachel és Nehémiás. „Nálunk egyfeleségűek az emberek, és az egyházban az a hagyomány, hogy mindenkinek meg kell nősiülnie, különben nem lehet vezetőségi tag. Nem lehet presbíter, és nem lehet lelkipásztor sem. Malawiban a Zomba Theological College-ban tanultam teológiát, és itt kaptam lelkészi oklevelet. A Malawi Egyetemhez tartozik a teológiai kar, de lehet itt sok minden mást is tanulni. Négy teljes évet tanulunk, közvetlenül utána gyülekezetbe kerülünk. Három év lelkipásztori szolgálat után pedig, aki kap támogatást, elmehet külföldre tanulni, például Németországba, vagy most már Magyarországra is. De csak keveseknek adatik meg az a lehetőség, hogy más országba tanuljon.”

Saját gyülekezetéről a következőket mondta: „Körülbelül 1150 ember jár a gyülekezetünkbe. Növekvő egyház vagyunk. Évente háromszor keresztelünk: decemberben, áprilisban és augusztusban, mintegy 140 embert. A presbíterianus egyházban nálunk mindenütt vannak úgynevezett imádkozók, akiket olyan lelki ajándékokkal áldott meg az Úr, mint például a gyógyítás kegyelmi ajándéka, a prófétálás, ördögök kiűzése és a nyelvek ajándéka. Az egész egyházban megjelenik a Szentlélek ajándéka, mint ahogyan az apostolok korában. Hetente egyszer van a 'csodák napja'. Ez csütörtökönként szokott lenni, és akkor hangzanak el a próféciaák, Pál apostol megadott rendje szerint. Szép és illő rendben. Ilyenkor sokan meggyógyulnak súlyos, halálos betegségekből is. És hetente egyszer az imádkozók kiválasztanak egy-egy házat falunként, oda betérnek és imádkoznak egész éjszaka az egyházért, Malawiért és Krisztus népéért...”

„Nagyon sokat köszönhetek a magyar embereknek. Köszönet azért a hatalmas szeretetért, amivel körülvesznek. Köszönök mindent az itteni teológus hallgatónak, a tanárainknak. Köszönöm a Magyar Református Egyháznak a meleg ruhákat és a sok-sok gondoskodást. Soha nem fogom elfelejteni Magyarországot és a magyar embereket. Köszönök mindent Magyarországnak, köszönöm Neked, Uram! Az Úr legyen mindannyiunkkal!”

(Az összeállítás

- Levi N Nyondo, a Közép-afrikai Presbíterianus Egyház Livingstoniai Zsinatának főtitkára ismertetője /angolból fordította Domokosné Fazekas Hajnalka püspöki titkár/;*
- Ábrám Tibor főgondnok, a zsinat világi aelnöke, dr. Börzsönyi József zempléni esperes, a Sárospataki Református Teológia professzora, dr. Börzsönyi Józsefné lelkipásztor beszámolója;*
- Pál László teológiai hallgató Sárospataki Református Lapokban megjelent interjúja alapján készült.)*

SZIJÁRTÓ ISTVÁN

Tradicionalizmus és liberalizmus

– AVAGY MI ŐRZÖTT MEG BENNÜNKET, MAGYAROKAT?

A Keresztény Értelmiségiek Szövetsége (KÉSZ) az ország tizenhét városában összesen száz előadásból álló sorozatot indított útjára februárban, hogy bemutassa, mit köszönhet a magyar nemzet a kereszténységnek. A „Keresztény gyökerek és a boldog magyar élet” című rendezvénysorozat célja: elmélyíteni a magyarság nemzettudatát, megszilárdítani népünk önbecsülését, ami csak a kereszténység komolyan vételével érhető el. E sorozat része a most közreadott előadás.

Sziujártó István

válság éppen ezért egy lehetőség is. Azt meg, hogy hányan és hogy vagyunk, Berzsenyi óta tudjuk „nem sokaság, hanem Lélek, s szabad nép tesz csuda dolgokat”. Ezt a „repülőegyetemet”, amit a püspöki kar és a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége

Két évvel ezelőtt jártunk Miskolcon, a megyeházán, a márciusi charta néhány aláírója. Csoóri Sándor gondolata fogalmazódott meg az öszödi beszéd után, hogy „akármerre járunk az országban, mindenütt csikorog a kő a talpunk alatt, mindenütt rossz”. Ezt én azzal erősíthetem meg, hogy most 14 helyen jártunk, megyeszékhelyeken, kisebb településeken, Budapesten is több helyen, és mindenütt ezt a rossz közérzetet találtuk meg. Ugyanakkor az embert a tanári hivatása is és mindaz, amit az életben megtapasztalt, a saját esetemben pedig a négy gyermekem családjának, a tizenhárom unokámnak a sorsa is arra készíti, hogy tekintetét inkább a jövőbe függessze, és mindenütt az örömet, a boldogságot, a reményt lássa.

A magyar történelem engem arra tanított meg, hogy a nehéz helyzetekben mindig erős volt a nemzeti összefogás. A

szervezett, azért fogadtam örömmel, azért vállaltam a felkérést, mert alkalom arra, hogy az ember megossza a reményeit. A gondok elegen vannak, életkortól függően mindenkinek más és más problémája van.

A címet szeretném értelmezni. A tradicionalizmus és a liberalizmus címet a szervezők adták, én egészítettem ki egy alcímmel, hogy mi tartott meg bennünket magyaroknak? Mohács után, a magyar nemzet első, sikeres évszázadai után – hiszen az Árpád-ház európai középhatalom volt –, egyfolytában börtönből börtönbe vándorolunk, és az tett sokunkat a magyar történelem és jövő iránt bizakodóvá, hogy miért ne kezdhethetnénk el újra egy sikeres félezerévet?

Mi őrzött meg bennünket magyaroknak? Kukorica Jancsi és Toldi Miklós jobban őrzik az ország határait, mint a volt veszprémi KISZ-titkár hadtudományi képzettsége, jelenleg a Honvédelmi Minisztérium élén. Az is nyilvánvaló, hogy a jó hírünket a világban az Árpád-házi szentjeink, a huszadik századi Nobel-díjas tudósaink, a sportolóink, az olimpiai bajnokaink, a szorgalmas, kétkézi munkások, szántóvetők jobban őrzik mindennél. A megcsúfolt anyanyelvünk is őrzi, mert sokakat öt kontinensen a hazához az anyanyelv kapcsol. De mindenekelőtt a hitünk.

Erről a hitről kellene beszélni világosan, egyértelműen. A konzervativizmus, mint politikai, gazdasági eszmerendszer, vagy a liberalizmus, mint eszmerendszer, a XVIII. század találmánya. De az emberiség történelme a francia forradalom és a felvilágosodás előtti időkre is visszanyúlik, és nem biztos, hogy nekünk éppen azokat a mintákat kell követni, amelyeket az utóbbi kétszázvalahány év gondolkodói kijelöltek a számunkra.

A másik része a dolgoknak az, hogy csupa derék, jószándékú ember a magyar múltat kutatva megtalálja azokat az ősvallásból, máshonnan szerezhető példákat, mintákat, amelyekkel a XXI. században új vallásokat alapítanak. Az ember erre azt gondolja, biztos, hogy ez a teendője a ma magyarjának, hogy a Rába-közben néhány száz ember összejön, egy táltosfát állítson, és kék szalagokat tűzzenek rá? Az interneten olvastam erről a vallásról. Akik ezzel foglalkoznak tudják, hogy tucatnyi ilyen van, a szekták gyarapodása, a szektásodás nagyon erős. Én mindenkinek drukkolok, hogy találják meg a magyar múltnak a hiányzó, összekötő kapcsait. Én László Gyulának voltam a tanítványa a pesti egyetemen, a kettős honfoglalás-elméletet meggyőző elméletnek tartom, és remélem, hogy a hun–magyar rokonság kérdését a szaktudományok idővel pontosan tisztázni fogják, de az intellektuális tisztesség a legfontosabb.

Nem ugrunk át századokat és tudományterületeket csak azért, hogy valamit most hirtelen felmutassunk, ami benne lesz majd a Newsweekben, vagy beszélnek róla a Slágerrádióban. Ezek szaktudományos kérdések, a néprajz, a régészet, a történelemtudomány kérdései, és ezeket mind sorra fogják venni, és a hiányzó magyar múlt láncszemei minden bizonnyal összeállnak.

Amikor Elias Lönnrot tízezer sort összegyűjtött Karjalában, és ebből megalkotta a Kalevalát, nem arra gondolt, hogy majd a XXI. században a finn papíripar, vagy a Nokia felváltásaként ez lesz a vallása a finneknek, ahol majd Ilmarinen, a kovács, és a csodálatos Szampó és Lea, Lemminkeinen, majd mint táltosok megoldják a különböző emberi nyavalyákat, amikkel mindenütt viaskodik a modern kor embere.

Nekünk nem kellene az eredetmítoszainkból politikai hadjáratok plakátjait gyártani, hogy már a turáni időkben is szimbólum volt a csodaszarvas, mint annak az új politikai erőnek, amelyik éppen most szeretne hatalomba kerülni. Azt gondolom, hogy ennél azért jobbak vagyunk mi, magyarok. Ahogy a finnek számára a Kalevala, vagy az észtek számára a Kalevipoeg, a nemzeti eposz az összetartozást jelentette, úgy Arany János, amikor a Rege a csodaszarvasról versét megírja, ezt az elveszett, vagy ellopott, vagy nem is létező magyar őseposzt szerette volna megírni. A csodaszarvas mindnyájunk álma, de ezek nem vallási kategóriák, nem a modern kor emberének élniakarását, az Istenbe vetett hitét fejezik ki. Ezek költemények, bár minél többen lennének a gyerekeink között, akik ismerik és tudják.

A konzervatív hagyományok, a tradíció, mint olyan, amikor kifejeznek valamit a múlthoz ragaszkodásból, általában úgy jelennek meg a gyakorlatban, hogy a tanárokat, bírákat, rendőröket szokták konzervatív észjárásúaknak tartani, liberálisak inkább a hírlapírók, ügyvédek. A szabadság, ami mindnyájunk számára a lét egyetlen elképzelhető foglalatja, rendkívül vonzó dolog. Tudom, hogy a szabadelvűség, a szabadságvágy nemcsak csodálatos, nagy álmom, hanem egy nagyon komoly csapda is, éppen a nevelés, az erkölcsökkel, a társadalommal foglalkozók számára, hiszen az új gondolatok kiérlelésére nincs mindig idő.

Ha most azt kérdezzük, mi maradt meg a XV–XVIII. század irodalmából, akkor egy kezünkön felsoroljuk: Janus Pannoniust, Balassi Bálintot, Rimait, Zrínyit, Pázmány Pétert, és akkor már ott vagyunk Bessenyeinél, Kazinczynál. Ugyanakkor ma csak az írószövetségnek ezernél több nyilvántartott, önmagát kitűnőnek tekintő tagja van, és akkor még nem beszéltem a konkurens írószövetség másfél-száz tagjáról és azokról, akik csak úgy írnak. Ha megnézzük a mi Nobel-díjas írónkat – ezzel jelzem azt is, hogy az ítékezésünk mennyire bizonytalan a kortárs írókkal kapcsolatosan –, a díj odaítélése pillanatában alig akadt írástudó Magyarországon, aki tudta volna, kiről van szó. Kertész Ákosra gondoltak sokan, gratuláltak is neki, azt hitték elírták a nevet. A lexikonokban, irodalomtörténeti kézikönyvekben egy XVI. századi protestáns prédikátorról több van, mint amennyit leírtak arról, aki Nobel-díjat kapott a XX. századi magyar irodalom reprezentánsaként.

Az évszázadok kilúgozzák a számunkra igazi értékeket, és kár lenne Bessenyeit, Csonkait vagy Kazinczyt kihagyni a tananyagból a ma Miskolcon, Egerben vagy Budapesten működő tollforgatók miatt. Amikor ezelőtt majd' harminc éve elrendelték, hogy száz vagy kétszáz sor memoriternél többet nem szabad a gyerekeknek tanítani, mert túlterheljük őket, abban benne volt az a félelmetes és szomorú helyzet, hogy anyanyelvileg eligénytelenedtek egész generációk. Bárczi professzortól hallottam még diákkoromban, hogy a memoriter az, ami legjobban segíti az anyanyelvet, mert az ember olyan szavakkal találkozik, amelyeket ma nem használ. Ezeket nem lehet celebekkel helyettesíteni, és ha arra gondolok, hogy a videón a küszöb alatt, és az égi csatornákon át évtizedek óta mennyi szenny áramlik be, ami mind lelkileg, mind a társadalmi érintkezés formájában is kártékony. Amikor azt mondom, hogy konzervatív vagyok, T. S. Eliottal, az angol költővel vallom, hogy katolikus vagyok a vallásban, konzerva-

tív az irodalomban, a politikában időnként a konzervatív csíkjaim radikális csíkokkal váltakoznak, mert az ember ilyen politikai zebraaként elégedetlen sok mindennel, ami történik. De ez nem azt jelenti, hogy felborítjuk a kukákat, vagy éppen azok malmára hajtjuk a vizet, akik a rendpártiság érdekében hoznak ellenünk törvényeket.

Amikor most elfogadtak a képviselőink egy törvényt a holokauszttagadás büntet-
hetőségéről, akkor az embernek Danilo Kis mondása jutott eszébe, miszerint „aki csak Auschwitzot emlegeti és nem teszi hozzá Kolimát, azt küldd a pokolba”. Akik megjárták a Gulágok, a GPU-lágerek világát, akik olvastak Szolzsenyicint, vagy Rózsás Jánost, azok pontosan tudják, hogy az emberi szenvedésnek nincs mértékegysége. Ahol zsarnokság van, ott zsarnokság van. Nincs mérícskélés, hogy kinek fáj jobban. Ebben az ember legfeljebb egy szeretethálóval próbálhat segíteni, azt teheti, hogy megpróbálja ráirányítani a figyelmét arra, amit korábban nem vett észre. Nekem a legszomorúbb képem az volt, amikor 2002-ben a választásoknál az MSZP kampány-
csapata piros-fehér-zöldbe öltözött és nemzetiszín zászlókkal jártak mindenfelé, és a Városligetben volt egy választási gyűlésük, ahol a szónokok hergelték a résztvevőket, hogy azt mondják rólatok, ti nem vagytok magyarok. A televízió mutatta a fáradt, megviselt asszonyokat, embereket, hogy ők is magyarok. Az ember legszívesebben azt mondta volna, persze, hogy azok vagytok, ne hagyjátok félrevezetni magatokat.

Akik azt mondják a szavazatmaximalizáció érdekében, hogy „a panelprolik” ostobák, mert (a panelekbe a szabolcsi feketevonatokkal, és az ország minden tájáról, a földjükről elzavarva érkezők kerültek életük végére) ötven éve olvassák a Népszabadságot, és ma is úgy vannak vele, hogy amit nekik az ATV mond, azt kell elfogadni. Nem tehetünk mást, mint hogy ezt tudomásul vesszük. Azt mondta Marcus Aurelius, hogy az emberek egymásnak vannak teremtvé. Oktasd őket, vagy viseld el őket. Most ezt a megosztottságot el kell viselni, tudomásul kell venni. Érdekes jelenségeknek lehetünk tanúi a politika színterén. Balog János professzor, az ökológus, aki öt kontinens tucatnyi egyetemének díszdoktora volt, az utolsó jelenléte alkalmából a Százak Tanácsában elmondta, gyerekek vigyázatok Orbán Viktorra, segítsétek, a tanári pályámon nem találkoztam ezzel a politikai tehetséggel, Bethlen és Teleki óta nem volt a magyarságnak olyan vezetője, aki képes arra, hogy szeresse is ezt az országot. Ezek a nagy kérdések, hogy most csak a pártokat nézzük, vagy a nemzet sorsát? Előttünk egy nemzetnek sorsa áll. Hányszor mondja ezt a magyarság szellemi embere.

A Nagy Károly-i keresztény álomnak a meghíusulása idején Európát négy irányból támadják. A skandináv vikingek, akik mennek végig az Atlanti-óceánnál Szicíliáig, az arabok akkor foglalják el az Ibériai-félsziget nagyobbik részét, és a kalandozó magyarok egy keletről induló népvándorlás-hullámmal St. Gallennél találkozhattak volna az arabokkal is. Mindegyik valami újat hozott. Ismerjük a magyar történelemből, hogy a kalandozásaink számunkra kedvezően alakultak egy darabig, Bizánctól az akkori frankokig mindenkit megsarcoltunk, de aztán 933-ban Merseburgnál, 955-ben Augsburgnál I. Ottó megállítja ezt a kalandozást. A kazár birodalom akkor omlott össze, így nekünk nem volt hova visszamennünk, így berendezkedtünk itt, ahol ezer éve megvagyunk.

Ez a nép boldog pillanataiban nemzetként tudott viselkedni. Ahogy Németh László írta '56-ról, emelkedő nemzetté vált. Nem lehet más célja a szellemi embereknek, mint az, hogy ezt segítsék valami módon. Az az Európa, amelyik ezer évvel ezelőtt kis híján egy latin nyelvű nagy krisztusi birodalommá vált, mára oda jutott, hogy az Európai Uniónak a preambulumból is hiányzik az Isten neve és Európa keresztény gyökerei. Az Isten neve azért hiányzik, mondják, nehogy megbántsunk más érzékenységeket. Ratzinger még bíborosként írta, hogy a zsidókat, a mohamedánokat, akik szintén egyisten-hívők, ez csöppet sem zavarná. Akkor kit zavar? Ami pedig Európa keresztény gyökereit illeti, egyszerűen nem más, mint történelemhamisítás, ha mi ezt nem vesszük számba. A görög filozófia és a római jog mellett mégiscsak ez a zsidó-keresztény gyökérszövet határozta meg ennek a vén földrésznek utóbbi kétezer éves történetét. Ennek ezer éve mi is tanúi vagyunk.

Azt, hogy mi a kereszténység bástyái voltunk, egész Európának meg kellene köszönnie, hogy nem teszi, az ő dolga. A tibeti–angol szótárt az angoloknak illene megköszönni Kőrösi-Csoma Sándornak. Az ő számukra nincs olyan, hogy angol és világtörténelem, számukra csak angol irodalom van, angol történelem, és a világból csak annyi érdeklő őket, amivel nekik kapcsolatuk volt. India olyan szempontból érdekes, hogy ott is voltak egy darabig, Dél-Afrika ugyanígy.

Németh László azt írta, hogy nekünk nincs tehetségünk a kicsinységre. Az angol, a francia és a német mellett Szent István volt a negyedik felkent király egész Európában. Ez az európai középhatalmi státuszunk az Árpád-házak alatt nagyon erős volt, és emögé a szakemberek odateszik a gazdasági számokat is, hiszen az érckészletek, Körmöcbánya, Selmezbánya itt voltak, a magyar királyság területén, Európában a legfontosabbak. Gondoljunk a sóra, borra, a szarvasmarhára, ami Szentpétervártól Itáliáig mindenfelé eljutott, tehát erős gazdasági hatalom is volt ez az ország évszázadokon keresztül.

Azt viszont ma már tudomásul kellene vennünk, hogy ezt az országot soha többé nem védi meg a saját hadereje, nem védi meg a gazdasági ereje. A „Szilícium-völgyünk” minden bizonnyal a gyerekeink, a polgártársaink fejében van. Ez a meggyőződés, erről szólnak a jó iskoláink, amíg teljesen tönkre nem teszik őket. Az utolsó kommunista kormány alatt, '89-ben a minisztérium felmérte, hogy a magyar oktatásügy annyi pénzt kap, mint amennyi egy veszteséges állami nagyüzem deficitje. Öt-hat évvel később, amikor az első bankkonszolidációra sor került, ez elvitte azt a pénzt, ami a magyar oktatásügy gondját megoldhatta volna. Még egy adat: a magyar tudományos könyv- és folyóirat-kiadás egyéves költsége 33 centiméter autópálya árával azonos.

Az, hogy minden önkormányzat egy méter járdát fontosabbnak tart, mint az alsótagozatos oktatás megőrzését, szemléleti kérdés. A legfőbb érték az ember. Annyit hallottuk ezt a szlogent, mi van mögötte? Ma él nálunk egymillió alkoholista. Ezeknek az évente elfogyasztott italmennyisége 25 ezer családi ház felépítését tenné lehetővé, 20 millióval számítva egy családi házat. Kerestem egy emberibb példát is. Négyszáz-ezer gyereknek az éves nevelési költségét isszuk el, gyermekenként egymillió forinttal számolva. Mi mindent lehetne tenni ebben az országban például a roma kisebbséggel

ebből a pénzből? Horn Gyula egy munkásgyűlésen már '95-ben azt mondta, hogy a cigányság felemelésének útja a munka és a tanulás. Nincs más.

Hiányzik-e nekünk a keresztény Európa? A prágai Károly-egyetem katolikus professzora írt egy Európa lelke című tanulmányt, amiből szeretnék idézni. Nemcsak az én számomra volt Európa mindig a világság felé törekvés jelképe, ami építette a hit katedrálisait, és közben a költői, a filozófusai feltérképezték a pincéket, a kazamatákat is. „Az új Európa egysége, az Atlanti-óceántól az Urálig nem szüzföldön épül, hanem elfelejtett kincseket, üszkös romokat rejtő földön, ahol istenek, hősök tetemei és fel nem robbant bombák vannak. Az európai irodalom megkísérelte megrajzolni az európai ember vonásait, jellemét, törekvéseit, megteremtve Prométheusz, Oidipus, Odisszeusz, Merlin, Parsifal, Ahasvér, Faust, Hamlet, Don Quijote, Don Juan, Oblomov, Svejk, Josef K. alakját. Láttuk, hogy az európai szellem védtelenné vált a XX. századra, nem akadályozhatta meg a két világháborút, nem a totális diktatúrákat. A nyugati értékek, az emberi jogok, a lelkiismereti szabadság, a jogállamba, a demokráciába vetett hit, a szabadgazdaság hazájává időközben az Amerikai Egyesült Államok vált.”

Én azt gondolom, hogy éppen ezekben az években vesztegeti el Amerika azt az erkölcsi tőkét, amit szerzett. Nemcsak a szovjet hadvezetés gyermekes bűne volt, hogy hadosztályok morzsolódtak fel Afganisztánban annak idején, és Moszkvában megtiltották a gyászruha viselését is, mert nem volt szabad beszélni az afganisztáni kudarcról, ami a birodalom szétesésének egyik oka volt.

A fides et ratio, a hit és az értelem szövetsége teremthet újat, jobbat. Jan Tinbergen Nobel-díjas közgazdász írja, hogy az emberiség jövője egy új, átfogó etika kialakításán múlik, ami az együttműködésen, a kölcsönös megértésen, a gyanakvás és a rövidlátó érdekek háttérbeszorításán, valamint azon múlik, hogy megállapítjuk a túlélés normáit és nem a túlélést magát tekintjük normának.

1982-ben Santiago de Compostellában mondta: „Én, János Pál, Péter utóda a római székhelyben, Róma püspöke, az egyetemes egyház pástora, innen, Santiago de Compostellából a szeretet kiáltását küldöm feléd, vén Európa, találd meg önmagad, légy önmagad, fedezd fel eredetedet, éleszd fel gyökereidet. Éld meg újra az igazi értékeket, amelyek dicsőségessé tették történetedet, és jótékony hatással voltak más földrészekre.”

A lengyel pilóták mentették meg annak idején Londont a második világháborúban. Ezek a pilóták Magyarországon át kerültek Angliába. A háború végén az angoloknak még voltak gépeik, de pilótáik már alig, ekkor vették igénybe őket. A győzelmi menetben, a világháború befejezését követően nem vehettek részt a lengyel pilóták, mert az sértette volna a szövetséges Sztálin érzékenységét. Emlékeznek talán rá, hogy Katynról nálunk nem lehetett beszélni, és ha Orsós professzor nevét valaki kiejtette volna, aki a nemzetközi vizsgálóbizottság boncorvosa volt, el is búcsúzatott volna az állásától. Láthattuk már mi is Wajda megrázó Katyn-filmjét. Amikor Varsóban bemutatták, az emberek a vetítés után nem tapsolni, hanem imádkozni kezdtek. A múltunkból, a történelmünkéből meg kellene találnunk a partikularitásból a lényegi, az emberi, a megemelő dolgokat, amiktől egy kicsit jobbak lehetünk. Amiért jobbak vagyunk egy

színi előadáson, amikor Csehovot, vagy Shakespeare-t nézünk, mint a ruhatárban, amikor tolakszunk előadás után, hogyan juthatnánk előbb a kabátunkhoz.

Ócska, semmi bálványok előtt elégettük az életünk nagy részét, s ez a hamu ma sokkal súlyosabb generációk számára, mintha bármiféle kötömb torlaszólna el útjukat. Zokszó nélkül tudomásul vettük a tribünök rangsorait, nem érdekelt bennünket semmi, ha a pléhkakas kukorékolt, akkor sem zártuk el a televíziót, azt gondoltuk, nagyon jó, hogy „a felvonulók kérték”, és azt is, hogy ez soha nem fog megváltozni. Hál’ Istennek, megváltozott.

Ugyanígy változhat, meggyőződésem szerint a nemzet lelke is. Legyél az, aki valóban vagy, és ne az, akinek mondanak téged. Olyan különleges örökséget hordozunk a nemzeti múltból, bárhova nyúlunk, olyan csodálatos példákat látunk a legkülönbözőbb történeti korokból, irodalmi, művészeti, zenei emlékeinkből. Annyi mindenre lehetnénk büszkéek. Akkor miért a kishitűségünk, miért a „lelki Trianon”, ami azóta is bocsánatkérésre készítet bennünket, ha három kilométerrel túlmegyünk bármerre is az országhatáron, a kettős állampolgársági népszavazás óta? Normális országokban nem volt erről népszavazás. A bolgárok, lengyelek, szerbek mind elintézték a parlamentben, ráadásul többnyire egyhangúlag.

Mi lett volna, kérdezték fiatal történészek, ha Erdélyben annak idején, amikor Magyarország egyharmada török megszállás alatt élt, azt mondták volna, hogy ti nem vagytok magyarok? Azt a magyar parlamentet, amelyik a világ egyik legcsodálatosabb épülete, nem 93 ezer négyzetkilométerre építették. Ezt a Kárpát-medencét, amely ökológiailag, természetföldrajzilag, gazdaságilag és minden szempontból természetes egység, szétszabdalták. Klébelsberg Kunó a megcsonkolás utáni azt mondta, miután hadsereget nem tarthatunk, miniszterelnök úr, kérek egy nagyobb büdzsét. Azt a 13–14 százalékos körüli GDP-t, ami akkor oktatásra, tudományos kutatásra ment, úgy nézzék meg, hogy ma egy százalék alatt van. Ez nemcsak azt jelentette, hogy a Collegium Hungaricumokat létrehozta Berlinben, majd Európa nagyvárosaiban, nemcsak azt, hogy ezt a hazát az egyetemekkel rendberakta, hanem a tanyasi iskolák rendszerét is kiépítette. A szakemberek azt mondják – és kollégáktól már harminc évvel ezelőtt is hallottam –, hogy módszertanilag és eredményeit tekintve nem feltétlenül hátrányos helyzet az, ha az alsótagozatosok egy teremben tanulnak. Éppen a tehetség kiválásának lehetősége, hogy az elsős gyorsan megoldja a példáját és odafigyel arra, amit a negyedik mond. Mint ahogy a többgyermekes családban tudják, hogy a kisebbik gyerek olyasmit is tud, amit a szülei soha nem tanítottak neki, de hallja, amikor a testvérei tanulják. Nem indokolja semmi, hogy a falusi iskolákat elsorvasszák.

Ángyán professzor beszélt arról, hogy amögött, hogy az iskolákat, a postákat bezárják, hogy a falvakat elsorvasztják, az a szándék áll, hogy a földet eladhassák. Húsz évvel ezelőtt, ha jól emlékszem, 42 ezer milliárd forintba értékelték a magyar nemzeti vagyont, ennek a kétharmada már eltűnt, egyharmada maradt meg, és ez a termőföld. A statisztikák bármit mutatnak a versenyképességünkről, iszonyatos lemaradásban vagyunk, szinte minden rossz, ahová nézünk. Viszont Kopp Máriaától azt hallottam, hogy az Európai Unióban készítettek egy felmérést, a 18–25 éves korosztályt kérdez-

ték meg, hogy büszke-e a nemzetiségére, hogy milyen nemzet gyermeke? A skandinávoknál, franciáknál, németeknél kijött egy 40–50 százalék körüli eredmény, a magyaroknál ez 87 százalékos volt, ennél magasabb arányt egy nemzetnél mértek, a lengyeleknél, ott 95 százalékos volt.

A nemrég elhunyt Fekete Gyula, akit én a nemzet fekete számadójának tartok, aki csak a gazdának, a saját lelkiismeretének és a jó Istennek, a népének, a nemzetének felel, több ezer előadáson, több száz cikkben a lehetetlen megkísértéseként évtizedeken át írta, mondta a magáét. Az utolsó hetekig tiszta elmével mondta, hogy az élet kérdése a legfontosabb. Ha nem születnek gyermekeink, kinek építjük az autópályákat? Minek az iskola és az ABC-áruház? Végig kellene gondolni, hogy ez nemzetstratégia-igazságügyi alapkérdés. Az összes többi csak ez után következik.

Szoltsenyicin írt arról, hogy mi mindent kibírtak az orosz emberek. Azt a hazugságtömeget, hogy ez a jólét és a boldogság, azt nem. A szibériai írók a Bajkál-tó élővilágának megmentéséért és az Aral-tóért könyveket, cikkeket írtak már harminc évvel ezelőtt. Kérdezték tőlük, hogy nem félnek? Ők meg visszakérdeztek, hogy hová tudnak innen bennünket száműzni? Nézzék meg az interneten, érdemes rákattintani a műholdképre, hogy néz ki az Aral-tó. Gyakorlatilag nincs vize, látni lehet azokat a halászhajó-roncsokat, amelyek bementek még a halért, de kijönni már nem tudtak. Eltűnt az Aral-tó, Franciaország nagyságú terület vált terméketlenné.

A nemzetek ideig-óráig katonaság és gazdaság nélkül is fennmaradhatnak, de erkölcs nélkül nem. Berzsényi arról ír, hogy a polgárok erkölcsse a védőfal a nemzetnek. Tanultuk a gimnáziumi latinórákon, hogy szükségben egység, kételkedésben szabadság, de mindenben szeretet. A nemzetünk jelene iránt mi vagyunk a felelősek. Ne szépítsük a dolgot, már nincsenek itt a szovjet katonák. Ezt mi toltuk el, ami az elmúlt húsz évben itt történt. Cseh Tamás ezt így írta meg, úgy félek, hogy megint elrontod a szavazást, te marha magyar. Márai pedig, hogy mindegy kik beszélnek a hazád nevében, te hallgass a hazádra, s az életedből add azt, ami a legfontosabb, ami a legértékesebb a hazádnak. Bitang az, aki ezt a parancsot nem ismeri.

Egy angol közgazdász-filozófus azt írja, hogy egy ember, akinek hite van, erősebb, mint 99 más, akinek csak érdeke van. Keresztury Dezső pedig azt, hogy a sorsunk nálunk nagyobb hatalmak kezében van, de jellemünk a magunkéban.

(A Fráter György Katolikus Gimnáziumban március 18-án elhangzott előadás szerkesztett változata)

(Lapunk következő számában folytatjuk)

HAJDÚ ÉVA

A szolgáló szent

(2. rész)

Az uralkodóházak közül az Árpád-ház adta a legtöbb katolikus szentet. Közülük is a legismertebb Szent Erzsébet, akit nem csak mi, hanem a németek is magukénak vallanak. Külön büszkeséggel tölthet el bennünket, hogy a királylány nagy valószínűséggel megyénkben, Sárospatakon született. Dolgozatomban az ő életútjának állomásait ismertetem, és igyekszem arra a kérdésre válaszolni, hogyan is vált példává számunkra diakóniai munkája és életszentsége által?

SZEGÉNYEK OLTALMAZÓJA

1225-ben Lajost, Erzsébet férjét II. Frigyes hadba hívta. Távozása után nagy éhínség pusztított a tartományban. Erzsébet parancsot adott, hogy hozzák ki a raktárból a gabonát és osszák szét kenyérnek és vetőmagnak a szegények közt. Férje távozása után a fekete ruhában járó grófnő kiérdemelte tetteivel a „szegények oltalmazója” megszólítást, hiszen annak, aki munkaképes volt, szerszámot adott a kezébe, a nőket fonni tanította és naponta 900 szegényt ételmezett. A vár előtt hosszú sorokban álltak a rászoruló az adományokért, ezt sokan csodálattal, sokan rossz szemmel nézték. Szervezőképességének köszönhetően mindenki annyit kapott és annyiszor, amennyire és ahányszor szüksége volt. Rosszakarói – a véleményük szerinti – esztelen költekézéséről mindennap tudósították az Itáliában tartózkodó urát, aki viszont mindent jóváhagyott felesége intézkedéseiből. Erzsébet is a szegényekhez hasonlóan font, ellátta a kórházban a betegeket és tizennyolc évesen eleget tett anyai kötelezettségeinek. Nagyon nehezen viselte azonban kedvese távollétét.

KONRÁD MESTER

Lajos, látva Erzsébet lelki szükségleteit, megfelelő tudós papot keresett neki. Az inkvizitor, aszkéta, híres német szónok Konrád mester lett innentől kezdve a lelki vezetője. Konrád híres volt ridegségéről és ellentmondást nem tűrő magatartásáról. Ilyen szigorral vette tehát át a „szegények oltalmazójának” irányítását. Erzsébet bőjtölni kezdett az eddigi koplalásai mellett. A lakomákon csak azokat az ételeket volt hajlandó elfogyasztani, amelyeknek árát nem adókból fedezték. Később, a szintén Árpád-házi Nagy Lajos lánya, Hedvig cselekszik hasonlóképpen. Az önmegtartóztatás az Árpád-házi leszármazottaknál a történelem folyamán többször is megfigyelhető, ez a késztetés irányította tehát Erzsébetet is, aki fogadalma miatt volt, amikor egész nap csak egy szelet kenyeret vett magához. Gyermeeki egyszerűsége, képzeletvilágának gazdagsága

és mindenre való elszántsága olyan energikus kisugárással párosult a törékeny külső ellenére, hogy az a férjét is magával ragadta, aki a legesztelenebbnek tűnő terveiben is társa volt. A feleség naphosszat gondozta a betegeket, ruhákat készített nekik.

BETEGEK ÁPOLÓJA

Az egyik nagycsütröttökön azzal tett tanúbizonyságot alázatosságáról, hogy összegyűjtötte a leprásokat, megmosta kezüket, lábukat, levágta hajukat és leborulva előttük alázatosan megcsókolta sebeiket, fekélyeiket. Hasonlóképpen nagycsütröttökön levetette díszes ruháit, koldusnak öltözött, úgy ment el gyalog a város templomába és annak közelében megmosta tizenkét szegény lábát. Mindegyiknek tizenkét ezüst-pénzt, egy posztóból készült ruhát és egy fehér kenyeret adott. A szentbeszéd alatt pedig a legszegényebb koldusok közé ült. Megkapta a könnyek adományát, ami azt jelentette, hogy a lélek mélyén a mennyei vigasztalások és kegyelmek kimeríthetetlen kincse rejtőzik, ilyenkor arca nem torzult el, hanem még gyönyörűbb lett.

HARMADREND

Tanulmányom első részében (mely az előző lapszámban jelent meg) már említettem, hogy megszerette Assisi Szent Ferenc tanait. Éppen ezért belépett az úgynevezett harmadrendbe, amely a ferences család harmadik ágát alkotta a minorita testvérek és a klarisszák után. Németországban Erzsébet lett a rend legelkötelezettebb tagja. Szent Ferenc 1221-ben kiadta a harmadrend szabályzatát, amelyet a türingiaiak nagy szeretettel fogadtak. Eisenachban kolostort és templomot alapított számukra a grófnő. Így került kapcsolatba a későbbi IX. Gergely pápával, aki ettől kezdve nagy figyelmet fordított a királylány életének alakulására.

AZ INKVIZÍTOR 12 PONTJA

Fennmaradt lelki vezetőjének, Konrád mesternek az a tizenkét pontja, mely által Erzsébetet pásztorolta, aki legszívesebben hasonlónak lett volna a ferencesekhez. E tizenkét pont által megfigyelhető Erzsébet elkötelezettsége és kitartása:

1. Önként vállalt szegénységben türelmesen viselje el mások megvetését.
2. Szívében az alázatosságot állítsa az első helyre.
3. Mondjon le az emberi vigasztalásokról és a testi örömeikről.
4. Mindenben legyen irgalmas felebarátjával szemben.
5. Szívének mélyén soha ne feledkezzék el Istenről.
6. Adjon hálát Istennek, hogy halálával megváltotta a pokoltól és az örök haláltól.
7. Türelmesen viselje keresztsjeit, mert Isten is annyi szenvedést vállalt Önért.
8. Testét és lelkét, egész valóját szentelje Istennek.
9. Gyakran gondoljon arra, hogy Isten kezének alkotása, ezért cselekedjék úgy, hogy örökké együtt élhessen vele.

10. Bocsássa meg és engedje el felebarátjának mindazt, amit szívesen venne, ha ő is elengedne vagy megbocsátana Önnek; tegye meg mindazt, amit szívesen venne, ha ő is megtenne.
11. Soha ne feledje, hogy az élet rövid. A fiatalok éppúgy meghalnak, mint az öregek, törekedjék elnyerni az örökéletet.
12. Szünet nélkül szegyenkezzék bűnei miatt, és kérje Istent, hogy bocsássa meg vétkeiket.

A KIRÁLYLÁNY, MINT LELKIGONDOZÓ

A felebaráti szeretetet nemcsak a kórházban gyakorolta, hanem házakhoz is ellátogatott, valamint börtönökbe, és azok közül, akik adósság miatt kerültek oda, igyekezett minél többet kiváltani. Az éhínség idején nagyobb volt a halandóság, így előfordult, hogy a kórházban meghaltaknak nem volt elég az általa szőtt vászon, amibe a holttesteket göngyölték, így valamelyik fátylát kellett erre a célra felhasználnia. Minden betege lelki üdvéért imádkozott, sokan azért fordultak hozzá, hogy általa Isten meghallgassa imáikat, ilyenkor órák hosszat együtt imádkoztak. Lajos, feleségéhez hasonlóan, visszatérte után folytatta munkáját, megvédte a szerzetesrendeket az őket ért igazságtalanságoktól, rablók nyomába eredt, megvédte a keresztény erkölcsöt tartományának határain belül.

„SZÖRNYŰ DOLGOT ÉRZEK!”

Boldogságuk nem tarthatott sokáig, 1227-ben II. Frigyes, IX. Gergely hívásának eleget téve, kereszties hadjáratba hívta a nemességet, így Lajost is. A hírnök Lajos nagyon örült, hogy megvédheti a keresztények jogait a Szentföldön, de tudta, hogy várandós felesége nagyon fog aggodalmaskodni miatta. Erzsébet egy látomásában előre megérezte a közelgő veszélyt. A XIII. században a kereszties hadjáratok eszméje, a jóért folytatott nemes harc, átjárta a világ összes lovagjának szívét, összekötötte a keresztény népeket. Erzsébet tudta, hogy férjének kötelezettségei vannak, de még annyi szép közös tervet dédelgetett kettőjükkel kapcsolatban. Elhatározták hát, hogy a születendő harmadik gyermeküket Istennek szentelik. Lajos a hadjárat költségeit saját vagyonából fedezte, hogy ne kelljen új adókat kivetni a népre. Távozása előtt a tartománygróf meglátogatta Eisenach összes női és férfi kolostorát, és áldásukat kérte az előtte álló útra. A tartományt Henrik Rasp-re bízta, de úgy rendelkezett, hogy távollétében felesége mindent megteheszen. Tudta viszont, hogy bőkezűsége miatt az anyagi dolgokat nem bízhatja rá. Indulása Keresztelő Szent János napjára esett. Felesége nem tudott elszakadni tőle, és mint gyermekkorukban, elkísérte Lajost lóháton a tartomány határáig. Férje távozása után Erzsébet özvegyi ruhát öltött és még jobban szíven viselte a szegények és elesettek sorsát. A kórházban nap mint nap ellátta a betegek sebeit, ruhákat készített nekik.

AZ IFJÚ ANYA ÉS ÖZVEGY

Szeptember 29-én egészséges kislánynak adott életet, akit Gertrudnak nevezett el, és ahogyan férjével megegyezett, Istennek ajánlotta őt. A gyermek születésekor férje már halott volt, szeptember 11-én hunyt el Ostrantóban. A hír azonban később jutott csak el hozzá, hiszen anyósa, Zsófia szerette volna megkímélni a gyermekágyban fekvő anyát a szörnyű hírtől. Más források egy csodát említenek ebben az esetben is, miszerint Lajos távozása előtt adott a feleségének egy gyűrűt, ennek foglalatából a férj halálának pillanatában kiesett a kő. Innen tudta Erzsébet, hogy gyanúja beigazolódott: Lajosnak ez volt az utolsó útja. Mikor a grófnő értesült a szörnyű hírről, a várban körbe-körbe járva ordította, hogy „Halott! Halott!”. Azt hitték még hű szolgálói is, hogy elméje megbomlott, ebből az állapotból napokig nem tért ugyanis magához. De tudta, hogy gyermekeinek és szegényeinek gondját kell viselnie és a férjével szövögetett terveket meg kell valósítania.

A két fivér gyásza hamar elmúlt, Zsófia asszony magában szenvedett, gyászát nem mutatta ki, Erzsébet viszont a benne lévő égető űrt nem tudta feledni, Isten volt egyetlen vigasztalása. Tudta, hogy Istennek megvolt a maga oka arra, hogy ilyen rövid ideig, ám ilyen gyönyörű szerelmet élhetett át a 27 évesen elhunyt Lajossal.

A KOLDUS SZEGÉNY KIRÁLYLÁNY

Nem volt elég e fájdalom, a fivérek és Edmund úgy döntöttek: a már özvegyasszonyt megfosztják vagyona kezelésétől, hogy azt el ne tékozzalhassa. Férje után járó birtokainak kezelési jogát is megvonták tőle, mondván: beszámíthatatlanná vált. Erzsébet hamar rájött a körülötte áskálódók tervére és egyetlen lehetséges megoldásnak azt tekintette, hogy elhagyja a várat. Egy októberi estén távozott hát gyermekei és két hű szolgálója kíséretében a várból. Nem tudta, hogy hová, csak el onnan, ahol boldogságának színterét tönkre akarták tenni! Egyes feljegyzések szerint Henrik utasította ki az udvarból. Mindenképpen megállapítható, hogy helyzetét ellehetetlenítette. Eisenach utcáit járva rá kellett döbbsennie, hogy azok az emberek, akiket annyit segített, a bajban nem viszonzozák segítségét. Hiába kopogtatott, nem nyitottak neki ajtót, hiszen a két fivér háta mögött kihirdette, hogy ne merjék befogadni az emberek a megbolondult özvegyet egy napnál tovább. Végül egy vendéglős fogadta be, de hiába vette el ékszerait a szállásért cserébe, csak egy olyan helyet biztosított a számukra, ahol a háztartási eszközeit és a malacait tartotta. Erzsébet mégis boldog volt szívében, hiszen elérhette, hogy olyanná lett, mint Krisztus, emberek által megvetett. Öröm töltötte el megaláztatásában. Míg húsz éves koráig pompában és kényelemben élt, most szembesülhetett azoknak a helyzetével, akiknek eddig is megpróbált a lehető leghatékonyabb módon segíteni. A későbbiekben sem fogadták be, egyik elutasító választ követte a másik, és ha mégis sikerült valahol lehajtaniuk fejüket, miután gyermekeiket lefektette, ő Istenhez imádkozott, megköszönve a gyönyörű házasevéket, eddigi életét és azt, hogy Jézus mellette áll.

JÉZUS HITVESE

Álmában megjelent neki Jézus és hitvesévé fogadta, Szűz Mária pedig leányává. Az éhezést, a hideget erős szívvel bírta, de mikor éhező, fáradt gyermekeire tekintett, elszorította szívét egy érzés, miszerint gyermekei nem ezt érdemlik. Egy szegény pap végül befogadta őket, dacolva Henrik szavával, és szalmaágyat biztosított a számukra. Az udvarban azonban megtudták ezt, és kijelöltek számára egy szállásadót, aki Erzsébet legádázabb ellensége volt, és ahol lehetett megszegyenítette őt. Egy jámbor lelkű többgyermekes család aztán befogadta gyermekeit, ők nem felelték el a királylány jó tetteit. Ékszereit gyermekei neveltetése érdekében mind elzalogosította, és tovább folytatta útját. Még a szükségben is akart segíteni másokon, így bármennyire kevés volt az ennalója, valamennyit mindig félretett, hogy tudjon a rászorulóknak adni.

PÁRTFOGOLTJAI ELLENE FORDULNAK

A koldusok azonban, akiket mindig ellátott étellel és ruhával, kárörvendően gúnyolták, hogy hova jutott az egykori gazdag, előkelő nő. Milyen bolond is, hogy a számára megadatott gazdagság helyett inkább a nyomort választja. Élt Eisenachban egy öreg, beteg asszony, akinek minden életörömét mások bántása jelentette. Az egyik alkalommal egykori segítőtjét, Erzsébetet, képes volt a szennyes patakba lökni. E szavakkal illetve a piszkossá vált szegények oltalmazóját: *„Na most a helyeden vagy! Nem akartál hercegnőként élni, amikor az voltál: most itt fekszel a sárba, koldusszegényen. Én ugyan föl nem segítelek.”* Erzsébet, erre így válaszolt nevetve: *„Ezt kaptam az aranyért és a drágakövekért, amelyeket egykor magamon viseltem.”* Innen is látszik, hogy milyen hálátlanok voltak vele az emberek. Hirtelen elfelejtették jó tetteit, és gúnyolódásuk tárgyává tették egykori jótevőjüket.

ISTEN KIÁLL SZOLGÁLÓLEÁNYA MELLETT

A szegénység közepette Isten nem hagyta el kiválasztottját, látomásokat adott neki. Beláthatott Isten birodalmába és Isten ekképpen szólt hozzá: *„Erzsébet, ha az enyém akarsz lenni, akkor én a tied leszek, és soha nem hagylak el.”* Megláthatta kedvenc szentjét, Szent Jánost is, és mennyei fényesség töltötte el. Ezeket szolgálójának és hű barátjának, Ysentrudisznak az elmondásai alapján tudhatjuk. Szűz Mária is megjelent neki, aki ezt mondta *„Ha tanítványom akarsz lenni, a tanítód leszek; Ha szolgálóm akarsz lenni, az úrnőd leszek.”* *„Ha te a leányom szeretnél lenni, akkor én anyád szeretnék lenni, és ha már engedelmes, hűséges szolgáló és odaadó leány leszel, akkor fiam kezébe foglak tenni. Kerülj el minden viszályt, és zárd be füledet a sértő szavak előtt. Végül emlékezz arra, hogy fiam is kénytelen volt elmenekülni, nehogy Heródes fogságába essen.”* Ezek a szavak megvigasztalták Erzsébetet, de bűnei miatt nyomorultabbnak érezte magát.

ERZSÉBET A LEENDŐ CSÁSZÁRNÉ?

Családja azonban nem feledkezett meg Erzsébetről, igaz más szándék vezérelte őket. Nagybátyjának, a törtető Eckbert püspöknek, feltett szándéka volt ugyanis, hogy a magyar királylányt újra férjhez adja, és erre ki is lehetne alkalmasabb, mint maga a császár, II. Frigyes. Ez a nász neki is nagyon jól jött volna, hiszen unokahúga a császár oldalán biztosíthatta volna számára az előrejutást. Terve rendkívül megfontolt volt, tudta, hogy a pápa és a császár közötti viszony nem éppen a legjobb, és hogy a pápa kitüntetett figyelemmel követi nyomon Erzsébet munkásságát. A császár is özvegy volt és csak harmincöt éves, élete teljében. E házasság jót tett volna mindenkinek. Erzsébettel az oldalán Frigyes jó színben tűnhetett volna fel IX. Gergely előtt. Erzsébetnek pedig lett volna elegendő pénze segíteni a rászorultakon. Erzsébetnek azonban volt egy fogadalma, miszerint szeretett Lajosa után nem lesz több férfi az életében, tisztasági fogadalmát azonban megtartotta magának. Eckbert mindent alaposan elrendezett, így nagy pompával II. Frigyes meg is jelent. Erzsébet Gertrudtól örökölt szépsége elkápráztatta a császárt. Megígérte, hogy oldalán annyit jótékonykodhat az özvegy ögrófné, amennyit csak szeretne, nem szab neki gátat, és nem is kell, hogy szeresse, hisz hallott Lajossal való tökéletes házasságról, és ezt nem biztosíthatja számára. Erzsébet azonban elutasította a császár ajánlatát. Eckbert ennek következtében nagy haragra gerjedt és szobafogságra ítélte dacoló unokahúgát. Ysentrudisznak bevallotta az özvegy, hogy ha kényszerítenék a frigyre, levágja orrát és úgy már biztosan nem kell egy férfinak sem. Ám erre nem került sor, hiszen a császár belátta, hogy tehetetlen Erzsébet akaratával szemben.

HŰSÉGES VOLT A FÉRJ

Nem sokkal később üzenetet küldött Erzsébetnek a püspök, hogy menjen el Bambergbe és vegye át férjének földi maradványait. A kor felfogása szerint a holttestet halála után forró vízbe tették, hogy a hús leváljon a csontról. Így már csak halott hitvese csontjait tekinthette meg. A csontok hófehérek voltak, ami azt tanúsította, hogy a férj életében sosem csalta meg hitvesét. A holttestet a székesegyházban ravatalozták fel, mely előtt tömegek tolongtak, hogy letegyék tiszteletüket az addig ismert legjobb tartományörgróf földi maradványai előtt.

A csontokat hazaszállító lovakok biztosították a már akkor Szent Lajos néven emlegetett egykori ögróf özvegyét, hogy az őt ért igazságtalanságot helyre állítják, és gyermekei számára kiharcolják a megfelelő körülményeket. Varilla lovag volt az ügy fő szószólója, aki rávette a gyászban újra egymásra találó család tagjait, hogy fogadják vissza Erzsébetet. Varilla megható beszéde jó belátásra és bűnbánatra indította a fivéreket.

KÓRHÁZAT ALAPÍT

Henrik bocsánatot kért Erzsébettől, így újra folytathatta segítő tevékenységét. Gothában megalapította a Szent Mária Magdolna Kórházat. Az udvart otthagyva, lelki

vezetőjével, javainak kezelőjével, Marburgba telepedett le. Egy kis házat építtetett magának fából és agyagból, minden pompa elkerülésével. Koldusként szeretett volna élni, minden földi javáról lemondva, hasonlóképpen Szent Klára szerzetesnőjéhez, ám ezt Konrád nem engedélyezte neki. Mindenben határt szabott, meghatározta, hogy mennyi alamizsnát adhat, élelemben és pénzben, naponta hányszor, hány adagot. Ha ellenszolgált, megfenyítette. Le kellett mondania először gyermekeiről, aztán két hű szolgálójáról és még a leprásokat sem vihette haza, házába ápolni. Ezzel az volt Konrád terve, hogy minden olyan dologtól megfossza Erzsébetet, amely örömet jelentett a számára.

GONDOSKODIK GYERMEKEI JÖVŐJÉRŐL

Gyermekei sorsáról gondoskodott. Hermant Creuzburg várába vitette, hogy ott tanuljon, Zsófiát eljegyeztette a brabanti herceggel, Gertrudot pedig, a megegyezés értelmében az altenburgi premontrei kolostorba adta. Ő gyapjúfonásból tartotta fenn magát, imádkozott a betegekért. Keresztnevéen szólította magát. A két hű szolgáló helyébe kapott két segítőt, akiket Konrád rendelt mellé, csak hátráltatták. Az egyik az az öregasszony volt, aki korábban beletaszította a szennyes patakba, a másik pedig egy együgyű lány. Ő végzett el minden munkát a ház körül és rohant a kórházba, hogy betegeivel lehessen, lelkigondozta őket, imádkozott értük, szolgálta őket.

CSODÁK

Odaadón ápolta a legvisszataszítóbb betegek sebeit is. Egyik betege egyszer télen halat kívánt, erre Erzsébet kiment a közeli tóhoz és imádkozott Istenhez, hogy adjon neki halat, hogy azt betegének adhassa. Mikor aztán kihúzta a vödört a vízből, egy jókora halat talált benne, amit nyomban el is vitt betegének.

Egy kisfiút saját házába fogadott, mivel az árva volt, vak és béna. Ezt a fiút édesanyjaként szerette. A fiú halála után egy leprás kislányt vett magához, akit a kórházban nem tarthatott, mivel a kór oly mértékben elcsúfította, hogy senki sem mert a közelébe menni. Ő ápolta és sebeit csókolgatta. Konrád mihelyst értesült ezekről az eseményekről, szigorú veréssel büntette meg Erzsébetet, hiszen tudta, hogy milyen örömét leli abban, ha másokon segíthet.

AZ ÉDESAPJA MAGA MELLETT SZERETNÉ TUDNI

II. András, hallva lánya sorsának alakulásáról, követeket küldött hozzá, hogy menjen vissza Magyarországra, de Erzsébet biztosította afelől a küldöttség tagjait, hogy az általa választott út boldoggá teszi őt, és nincs szüksége semmire. Az emberek többsége csodálatlan tekintettel tekintett a nemes özvegyre, vállalt élete miatt. De még mindig voltak olyanok, a hívők közül is, akik vagy túlzónak tartották tevékenységét, vagy egyszerűen képmutatásnak.

Hozományát is szétszította a szegények közt, de mindenkit igazságosan bíralt el és senkinek sem adott annál többet, mint amennyire szüksége volt. Egy fiatal lány azon-

ban kétszer állt sorba, akit azzal büntetett csalási szándékáért, hogy levágta a haját. Ez a fiatal lány előtte könnyű éltet élt, hajának levágásával rádöbbsent, hogy másban kell lelnie örömét, és beállt a kórház szolgálatába. Miközben férfiakat megszégyenítő akarrattal, kitartással, a fizikai munkát sem megvetve szolgálta betegeit, mit sem törődött azokkal a folyamatosan megjelenő sebekkel, amelyek testét borították.

RÁGALMAK ÉS GYÓGYÍTÁSOK

Lelki vezetője folyamatosan fenyegette testileg. Ezt a külvilág nem vette észre. Rudolf von Varilla is azt hitte, mint az emberek többsége, hogy gyengéd szálak fűzik össze az inkvizítorral. Erzsébet e rágalomra csak megmutatta a lovagnak vállát, melyeket sebek borítottak.

Segítő munkája során sok csoda történt: az egyik nap a kórház bejárata előtt talált egy nyomorék, alakatlan, süketnéma fiút, akinek végtagjait egy ismeretlen betegség elcsúfította. Édesanyja azért hagyta a kórház küszöbén, mert szégyellte fiát és remélte, hogy a jóságos királynő szíve megesik majd rajta. Erzsébet nem tudta, hogy a gyermek süketnéma, ezért kérdezgetni kezdte. A fiú nem válaszolt egy kérdésére sem, testi torzulásaival azt a gyanút keltette, hogy valamiféle gonosz erő szállta meg. Így a betegnek segítője így szólt: *„A mi Urunk, Jézus Krisztus nevében megparancsolom tenéked, és annak, aki benned van, hogy feleljetek neked és mondjátok meg, honnét vagytok!”* Erre a gyermek elmondta, hogy az édesanyja hozta ide. Ezután sírva fakadt és elkezdett Istenhez imádkozni, holott sosem hallott róla, ugyanúgy ahogy beszédet sem hallott. Máskor, az altenbergi kolostorba tartva, ahol felvásárolták az általa font dolgokat, találkozott egy emberrel, aki azt kérte tőle: hagyja megfogni a ruhája szegélyét, hogy az ördög távozzon testéből. Mihelyst megtette, felszabadult a megszállottság állapotából. Egy vak is visszakapta látását, miután nem tudva, hogy kivel beszél, elmondta panaszait a grófnőnek, s szemei azonnal megnyíltak. Ezeknek a csodáknak a híre gyorsan elterjedt az emberek közt, hasonlóképpen, mint az őt és Konrádot ért rágalmaknak a híre. Az emberek sorakoztak háza illetve kórháza előtt. De csak annak tudott segíteni azonnali gyógyulással, akinek lelke készen állt rá. Minden meggyógyított ember után leborult Isten színe előtt és zokogásban kitorve hálát adott a Teremtőnek, hogy ad neki olyan erőt, amivel gyógyíthatja a nyomorultakat. A lelki üdvét elnyert királynő, Gertud, ismét megjelent lánya előtt: *„Áldott legyen az a nap és az az óra, amikor életet adtam neked! Imádságod megszabadított; holnap már beléphetek a boldog örökkévalóságba. Mindig imádkozz azokért, akiket szeretsz; mert Isten megkönyörül mindazokon, akik segítségdet kéri nyomorúságukban.”*

A JÓSÁGOS ANYA

Szegények oltalmazója, szent Erzsébet, jóságos anya elnevezések mellett már szegények dajkájaként is tisztelték. Egyszer a kórházába egy vajúdo asszony érkezett. A megszületett gyermeket Erzsébetnek nevezték el, hisz oly sok gyermek mellett Istennek eme

kis teremtményét is keresztlánjának fogadta a szegények oltalmazója. Miután az asszony felépült, távozása előtt ellátta élelmiszerrel, pénzzel, adott neki kabátot, valamint saját cipőjét is neki adta. A nő azonban hajnalban a gyermeket a kórházban hagyta és férjével távozott. Erzsébet az egyik segítőtársát az asszony és a férfi után küldte, mikor megtudta, mi történt. Ám nem találták sehol őket. A keresztanya elkezdett imádkozni, és azt kérte Istentől, hogy legyen meg az Ő akarata. Kis idő elteltével megjelent a két ember, leborultak előtte és bocsánatáért esedeztek, mondván, hogy valamiféle erő megállította őket, és nem tudtak továbbmenni. A pénzt és az élelmet ugyan elvették az asszonytól becstelensége miatt, de könnyöreltből a ruhanemüket megtarthatta. A már említett szemlélődő ima, halála napjához közeledve egyre erősödött, elragadtatásai egyre hosszabb ideig tartottak. Órákon és napokon keresztül szakadt el a földi világtól. Az égi öröm, az Istentől származtatott erő, egyre jobban átjárta testét.

ANGYALI JELENÉSEK

Angyalok látogatták meg a legendák szerint, akik, míg fiatal korában koronát és díszes köntös hoztak neki, élete végéhez közeledve pedig ruhát. Legjobban kedvelt ruhadarabja egyébként Szent Ferenc köpenye volt, amiben a szent járta a mezőket, utcákat, koldulással hasonlatossá válva Krisztushoz. E szegényes ruhadarab többet jelentett számára minden díszes ruhánál. A könnyek adománya annyira áthatotta, hogy csodálatos szépségben sugárzott arca, mikor könnyekben tört ki Sokszor ez is órák hosszat tartott.

KRISZTUS JEGYESÉNEK ÉGI MENNYEGZŐJE

Az Úr 1231. esztendejében megjelent neki Krisztus, aki azt mondta, hogy elmúlt már számára az élet szomorú tele, és hamarosan felvirrad számára az örök élet tavaszának hajnala. Erzsébet mennyei hitvesének hívására nagyon megörült. 1231. november 18-án, a hajnali imaóra keretében, meggyónt az éppen betegeskedő Konrádnak. Elmondta végrendeletét, miszerint a Szent Ferenc tiszteletére emelt kórház templomában temessék el, ezek után föladták neki az utolsó kenetet. Ajkai földöntúli éneket kezdtek el énekelni, később, mikor elragadtatása véget ért, megkérdezték tőle, hogy mi volt ez az ének. Amire csak annyi volt a válasza: a jelenlévők nem hallották-e azt a csodálatos éneket, amit ő csak igyekezett követni. 19-én éjjel ezek voltak Árpád-házi Szent Erzsébet utolsó szavai: „*Mária, segíts rajtam! Eljött a pillanat, amikor Isten mennyegzőre hívja barátait. . . A vőlegény eljön a mennyasszonyáért. Csendet...*” Ekkor felzendült a mennyei kórus és édes illat töltötte be a szegényes házat. Isten magához vette hűséges szolgálóleányát.

A föld kevesebb lett egy igaz lélekkel.

A SZENT

Felravatalozására nagyon sokan érkeztek, sokan emléket akartak szerezni tőle, így becstelensül leszakítottak ruhájából, illetve amiből tudtak, abból egy kicsit elvettek.

Megjelent a tartományőrgrófi család is, tiszteletüket téve a huszonnégy évet élt szent előtt. Az arca szebb volt, mint élő korában, mennyei szépség ragyogta körül, teste nem merevedett meg, arca nem fehéredett ki és csodálatos illattal töltötte be a templomot. A nép szentnek kiáltotta ki. Ezek nyomán elkezdődött szentté nyilvánításának útja, melyet Marburgi Konrád mester kezdett el. A pápa felkérésére megírta Erzsébet életrajzát. Az első bizottság, mely annak érdekében gyűlt össze, hogy az életében megtörtént csodákat, látomásokat és elragadtatásokat hitelesen bizonyítsák, nem járt eredménnyel. Az embereket, akikkel valamiféle csoda történt, összehívták, és tanúként feljegyezték a csodák mellé. A második bizottság már sikerrel járt, életrajzát kibővítették négy szolgálólányának feljegyzésével. Ezek lettek az alapjai a későbbi dokumentumoknak, úgy mint a Caesarius de Heisterbach-nak, a Jacobus a Voragine-nak, a Theodoricus Thuringus-nak és a Karthauzi Névtelen legendáinak.

IX. Gergely pápa 1235. május 27-én hirdette ki Erzsébet szentté nyilvánítását. Sírjához zarándokok szájai érkeztek, gyógyulás reményében. Az 1233 elején lefolytatott tanúkihallgatáson 600 tanú bizonyította a 106 mirákulumot. Ezek a feljegyzések az úgy nevezett *Miracula sante Elyzabeth*-ben találhatóak, ami fontos dokumentuma az orvostörténészeknek. Ezt 1232 és 1234 között még 23 esettel bővítették ki. A legátfogóbb mirákulum gyűjtemény mégis a *Miracula felicis Elyzabeth*, 126 jóváhagyott tudósítással. A legtöbb eset testi gyógyulást ír le. A szenthez könyörgő emberek Árpád-házi Szent Erzsébet kórházának évi két dénárt ígértek. A csodák hatására fellendült a Marburg közeli fogadók bevétele, amit sokat ki is használtak.

ÁRPÁD-HÁZI SZENT ERZSÉBET ÉS A MŰVÉSZET

Látható, hogy Marburg, Tübingia és az Árpád-ház szentje milyen csodálatos dolgokat vitt véghez életének rövid huszonnégy évében. Ezért fordultak a művészek is életének témájához. Diakóniai vénája, emberszeretete, Isten iránti hűsége, tisztasága, alázatossága, hitvesként hű és igaz volta, sok ember fantáziáját mozgatta meg az évek során. Csodák, látomások, isteni jelenések és elragadtatások övezték életét. Isten kiválasztottja volt, beteljesítve a jóslatot, beragyogta hát az egész világot.

TISZTELETE MAGYARORSZÁGON

Bár a reformáció korában elfeledkeztek róla, emlékének újjáéledését követően egyre több könyv jelent meg életének kutatásával kapcsolatban. Liszt Ferenc oratóriumot írt Szent Erzsébet tiszteletére, melyet 1865. augusztus 15-én mutattak be. Budapest–Erzsébetvárosban Steindl Imre építész terve alapján megépült a hatalmas neogótikus Szent Erzsébet plébániatemplom. Feltételezhető szülőhelyén, Sárospatakon, Varga Imre bronzszobra emlékeztet Lajos és Erzsébet hazalátogatására. Külföldi templomokban is képek, üveglablakok, szobrok és freskók emlékeztetnek a szegények oltalmazójára. Drámaírók is színpadra vitték alakjának nagyságát. Így A. Freydorf: *Die Rosen der heiligen Elisabeth* (1886) című háromfelvonásos játéka,

L. Plönnies: Sie heilige Elisabeth-éneke (1870), B. Henzen drámaíró: Die heilige Elisabeth (1891) című színműve. Énekek is megörökítették történetét, így Náray: Iyra Coelestis (1695)

*„Szent Erzsébet Asszony életéről
Emlékezzünk sok jótételéről.
Mi is őtet kövessük, azon legyünk,
Amit benne dicsérünk, cselekedjük.
Születék Erzsébet jó órában,
Királyi atyátul székesvárbán.
Mikor kezdett szólani nevelkedvén,
Első Jézus szent neve vala nyelvéen.”*

MINDENKINEK PÉLDA

Ahogy a 17. századbeli dal is írja, mindenkinek példa lehet Szent Erzsébet. Életről kitűnik alázatossága, ahogyan a betegeket gondozta, ahogyan lemondott a földi fényűző életről. Vajon hányan tudnák ma ezt megtenni? Hányan mondanának le földi javaikról, értékes ruháikról, ékszereikről, házukról? Az, hogy a csodás elemeket elhisszük-e vagy sem, ránk van bízva, de az üzenet egy: Isten mindig ad olyan szolgálókat, akik ma is köztünk munkálkodnak. A kérdés az, hogy merjük-e vállalni a rögös utat, vagy a könnyebbet választjuk. Magyarország rózsája nem ijedt meg a rögös úttól, betöltötte küldetését.

Források:

- Sz. Jónás Ilona: Árpád-házi Szent Erzsébet (Akadémiai Kiadó, Budapest 1986)
Charles de Montalembert: Árpád-házi Szent Erzsébet, türingiai hercegné élete (Új Ember Kiadó, Budapest)
J. Horváth Tamás: Ki voltál Te Erzsébet? (Római Katolikus Egyházi Gyűjtemény, Sárospatak, 2007)
Magyarország virága (Szerkesztette: J. Horváth Tamás, Szabó Irén, Szent István Társulat, Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest 2006)
Bodnár Dániel: Erzsébet, a szeretet szolgálóleánya (Szent Gellért Kiadó és Nyomda é.n.)
Karthauzi Névtelen: Dicsőséges Szent Erzsébet asszonnak innepéről (Holnap Kiadó, Budapest é.n.)
Puskely Mária: Árpád-házi Szent Erzsébet (Róma 1981)
Árpád-házi Szent Erzsébet (Tertia)

A minoriták öröksége Miskolcon

Annak ellenére, hogy a minoriták 18. század eleji miskolci megtelepedésével és a rendház működésével mind a várostörténet-írás, mind az egyház- és rendtörténet számos munkája foglalkozott, a tanulmányok azonban elsősorban a rendház alapításának körülményeit, illetve főként az első rendfőnök, Kelemen Didák tevékenységét, életszentségét, valamint a miskolci minorita iskola művelődéstörténetét vizsgálta, kevés figyelem fordult a város, a városi társadalom és a minoriták kapcsolatára.

Minoriták: az első szerzetesek Miskolcon

A minoriták megjelenése Miskolc várostörténetét tekintve valódi nóvumnak számított, a diósgyőri királyi-királynéi uradalomhoz tartozott középkori mezővárosban ugyanis nem működtek szerzetesek, Miskolcon a minoriták 1729. évi rendház-alapításáig nem volt kolostor. A város és régiója középkori egyháztörténetére jellemző, hogy míg a Miskolc-nemzetségnek Tapolcán már igen korán, a 12. század végén, a 13. század elején monostora volt, bencés szerzetesekkel, s ugyancsak a Szent Benedek-rendnek alapítottak kolostort a közeli Boldván is a kora középkorban, Diósgyőrbe és a Bükk erdejébe pedig a pálosokat hívták meg a 14. század elején, addig Miskolcon nem telepedett le egyetlen szerzet sem, még a koldulórendek is elkerültek. Így a minoritákkal nemcsak *egy*, hanem *a kolostor* jelent meg Miskolcon a 18. század első harmadában, s ezzel mind az újdonságnak, sőt útjításnak számított, amit egy város mindennapi életében, szakrális, spirituális és társadalmi terében egy katolikus szerzetesrend működése jelenthetett.

A református vallású Miskolcon, mint királyi birtokon, kamarai mezővárosban, rögtön a török háborúk után megjelent a katolikus térítés, a 18. század legelején plébánia alakult a Miskolcból kiszakadt Mindszent község területén, de miskolci joghatósággal, s a katolikus térítés fontos intézményeként megjelent a minorita rend is, amely Kelemen Didák minorita szerzetes hathatós közreműködésével telepedett le a városban. A kolostort a kései középkorban Ó- és Újvárosra különült Miskolc egykori újvárosi plébániájának helyén építették fel, ahol még meredeztek az 1544. évi török támadásban elpusztult Szűz Mária-plébániatemplom romjai. Bár a katolikus kontinuitás, mint a katolikus restauráció egyik fontos argumentuma, az egykori plébániával is magyarázható lett volna, érdekes, hogy Kelemen Didák *a ferences rend folytonosságát* hozta fel döntő, igaz, a valóságot nélkülöző érvként a minoriták letelepítésénél, arra hivatkozott ugyanis, hogy az egykori Újváros főterén a középkorban ferencesek éltek, így a szerzetesek nem új honfoglalók, hanem csak visszaveszik, ami egykor az övék volt. Kérdés, hogy a minorita kolostoralapító miért „füllentett”, hiszen semmiféle forrás nem igazolta a ferencesek középkori jelenlétét. A magyarázatot talán az adhatja meg, hogy Kelemen Didák Nyírbátorban a középkori ferences rendházba „költözött vissza”, s kezdte meg térítését. A minoritáknál őrzött miskolci prothokollum vagy

Historia Domus szerint a letelepedéskor alig 20 katolikus élt a „kálvinista tévelygésbe” merült Miskolcon, ezért a minoritákra várt a feladat, hogy az eretnkség homályából az igaz hit fénye felé vezessék a miskolciakat, s ebben a vármegyei és miskolci nemes-ség több katolikus tagjában buzgó segítőkre találtak.

Katolikus templomok és tornyok

A miskolci rendház Giovanni Baptista Carlone II. itáliai származású egri építész tervei alapján pár év alatt, 1729–1734 között épült fel, s az emeletes kolostor és a folytatásában emelt kéttornyú templom a korabeli barokk építészet nívós alkotása, Miskolcnak pedig fontos, városképét is meghatározó és átformáló épületegyüttese lett. A templom ormára díszes jelvényt helyeztek Szűz Mária névbetűivel, hiszen a templomot Mária Mennybevételének, Nagyboldogasszonynak szentelték, ahogyan a középkori újvárosi plébániatemplomnak is Szűz Mária-Boldogasszony volt a védőszentje. Bár Miskolc plébániaegyháza, a Mindszenti Szent Péter-Pál-templom közel egy időben épült a minorita kolostorral, s építészeti tervei szintén kéttornyúnak szánták, tornyai végül csak a 19. század második felében készültek el, addig csonkán állt a templomépület, így a minorita templom egyben tornyokat is adott a városnak, ráadásul egyszerre kettőt. A városnak egyébként 1544 óta nem volt templomtornya, a minoriták 1743-ra felhúzott kőtornyait majdnem pontosan kétszáz évvel azután szentelték fel, hogy 1544-ben az Avason fekvő egytornyú Szent István király-plébániatemplomot felégette a török, ugyanakkor, amikor az újvárosi Szűz Mária-plébániát is elpusztította. A két középkori plébániaegyház tornya ledőlt, s az Avasi egyház gótikus templomtorny helyébe a miskolciak reneszánsz stílusban különálló harangtornyot építettek, az újvárosi torony pedig, a templommal együtt, soha nem épült újjá. A minorita kolostor, s főként az impozáns kéttornyú templom, homlokzatán a Mária-jelvénnel, illetve a művészi kvalitású Szeplőtelen Fogantatás-szoborral és a ferencesek által különösen tisztelt szentekkel, a miskolci Újvárost visszahelyezte középkori egyházi (és világi) centrum funkciójába, s ezzel Miskolc topográfijában megteremtette a Piac utca mellett a város második központi terét.

Katolikus térítés

A katolikus egyház térnyerésének, Miskolc 18. századi rekatolizációjának látványos bizonyítéka, hogy az 1730-as években a római egyháznak egyszerre két objektuma és intézménye is épült a városban, a Mindszenti plébániatemplom és a minoriták kolostora. Miskolc valódi missziós területnek számított, hiszen még az 1720-as években is kevés számú katolikus élt a városban. A katolikus térítést a plébánia kezdte a 18. század elején, de a minoriták rögtön megtelepedésük után csatlakoztak a missziós tevékenységhez. A minorita források tanúsága szerint különösen sokakat nyert meg a katolikus egyháznak a rezidencia rendfőnöke, Kelemen Didák, aki az Isten és dicsősége iránti kegyessége mellett erejét leginkább a szegények ápolására és a „az eretnkség sötét-ségében gubbasztó” lelkek megtérítésére fordította. 1755-ben már 50-en szerepelnek az áttértek listáján. A térítő misszió kiemelt színhelye a „carcer”, vagyis a megyeháza

miskolci börtöne volt, egyébként a megyeháza kápolnájában a börtönmissziót és a rabok pasztorációját is végző minoriták miséztek. A börtönben katolizált rabok között feltűnő a nők magas aránya, 1748. január 22-én egyetlen napon négy ónodi nőt térített meg a börtönben, talán együtt követték el bűnüket. 1765-ben még a református börtönfelügyelőt és feleségét is sikerült a katolikus vallásnak megnyerni.

A minoriták a börtönön kívül is végezték a missziót, többször zsidó polgárok, sőt cigányok körében is. 1750. január 18-án egy *Martinus Samuel* nevű zsidó férfit térítettek át, a keresztszülők Fáy László borsodi alispán és neje, Melczer Anna voltak. 1750. december 24-én egy Mályiba való zsidó férfit keresztelt meg Ádám névre Kromer Felicián atya, 1763-ban Laurentius Lenzel 20 éves morvaországi születésű ifjú vetkőzött ki a zsidó vallásból, a keresztelés a kolostor templomában, a hívek előtt zajlott. 1758-ban Farkas Ádám Uzapanitra való cigány férfi lett evangélikusból katolikus, 1765-ben három cigány testvért, Oláh Mihályt, Ferencet és Sámuel t eskettek fel a minorita templomban a katolikus hitre, akik addig kálvinisták voltak.

A Miskolcon, Diósgyőrben állomásozó, illetve az átvonuló császári és királyi hadsereg katonái körében is térítettek a minoriták, feltehetően pasztorációs alkalmukat használták fel a térítő misszióra. 1750 januárjában két evangélikus német katona katolizált a Schulenburg-ezredből, az egyiknek ezredtársai, a másiknak a Dessewffy-ezred két katonája volt a tanúja. 1755-ben a Svábföldre való 22 éves lutheránus kerékgyártó, Laurentius Gmehle dragonyos katona katolizált a minoriták Szentháromság-oltáránál. Érdekes, hogy egy alkalommal egy francia kálvinista katona, a Bretagne-i Plouhinecbe való 32 éves Joseph Kovagon tért át a katolikus hitre, s tette le a fogadalmat Fabian Kirchner, a minoriták német hitszónoka kezébe, talán őt is a börtönben térítették át. Többek igen fiatalon hajlottak a minoriták térítésére, mint 1745-ben a 14 éves miskolci református lány, Szalanszy Mária, majd 1745-ben Ónodon katolizált a szintén 14 éves lutheránus Lapusonovszki Erzsébet, hasonló korú volt 1746-ban a miskolci evangélikus Balog Anna is. Kérdés, hogy 1746-ban (Szirma)Besenyőn milyen körülmények között térítették meg a miskolci minoriták a 10(!) éves Liptak Zsuzsannát. 1753-ban a Monokra való református Bathori Erzsébet csak 13 éves volt, amikor Pomperi János (egyébként a minoriták sekrestyése) és Zatkai János tanúk előtt katolizált, pár héttel előbb az Abaúj megyébe való Jutracs Márton szintén 13 évesen hagyta el a kálvinista hitet a katolikusért, ugyanezen év decemberében a hasonló korú sajszőzegedi Gyarmathi János lett reformátusból katolikus. Akadt azonban igen idős is az áttértek között, 1743-ban a 110(!) éves meskáli Tarczer András lett evangélikusból katolikus vallású. Sor került tömeges áttérésre is, igaz, nem Miskolcon, hanem a környékbeli falvakban, 1756. december 28-án 15 keclecsényi evangélikus lakos esküdtött katolikusnak, a nevekből ítélve 3–4 család tért át egyszerre. 1757. január 2-án a Miskolccal határos Szirmabesenyőn katolizáltak tömegesen, feltehetően szlovák nemzetiségűek.

Temetkezőhely

Miskolc és Borsod vármegye katolikus népessége gyorsan gyarapodott a 18. században, s a minorita kolostor temploma már a kezdetektől a miskolci és környékbeli

katolikus elit temetkezőhelye lett. Az első halott, akinek a koporsója a minorita források szerint 1741. február 23-án ide került, Beller (Böller) Mihály vármegyei adószedő 9 éves Mihály nevű fiacskája volt, akinek apját *confrater*ként említik. A *confrater* a rend jótevőjét, vagyis a minoriták világi lelki testvérét jelenti, illetve a harmadrendi szerzetest is így hívják. Ide temetkezett Bük András borsodi alispán családja, valamint a diósgyőri uradalom és Borsod vármegye tiszti karának katolikus elitje is, de a minoriták kriptáját választják a harmadrendiek és a kolostor támogatói is, így Sánkfalvi Steinicher János családja is. 1748-ban jelenik meg az első halott a fáji Fáyak közül, jelezve, hogy a miskolci minorita kriptá híre és „vonzereje” a kezdetektől túlnő a városban és vonzáskörzetén. Fáji Fáy Gábor helytartótanácsi tanácsos holttestét nagy tömeg részvétele mellett 1749. augusztus 22-én viszik le a kriptába, majd másnap *castrum doloris* felállításával, nemes urak jelenlétében tartatják meg a halotti búcsúztatást. Az Abaúj megyei fáji birtokán elhunyt tanácsos családjában sokan tanakodtak, hová temessék a család fejét, s hajlottak arra, hogy a szendrői obszerváns ferencesekhez viszik, mivel a szendrői ferences templom kriptájában a Fáyoknak örök időkre szóló temetkezési helyük volt, ráadásul a város közelebb is esett Fájhoz, mint Miskolc. Végül azonban Fáy László, a tanácsos fia, a minoriták mély vallásosságát szem előtt tartva, Miskolc mellett döntött. A Fáyak saját kriptát szereztek a minorita templomban, mégpedig a Páduai Szent Antal-kápolna alatt, a lejáratot is a kápolnából nyitották. 1754-ben ide temetik özvegy Fáy Gáborné Kós Máriát, aki református volt ugyan, de halálos ágyán áttért, miután Kassáról egy jezsuita páttert hívtak hozzá, s a haldokló az ő kezébe tette le a katolikus hitvallást. A Fáy család grófságot nyert ága a 19. század elején továbbra is a miskolci kriptát használja temetkezési helynek, 1815-ben ide temetik Sággy Anna grófnőt, Fáy Ágoston gróf feleségét, 1829-ben ide hozzák Fájból Fáyiné Frogách Antónia grófnő holttestét is. A Fáyakkal rokon Melczner nemesi család szintén a minoriták kriptájába temetkezik.

A minorita kriptá presztízsét mutatja, hogy a Miskolc környékén meghalt katonatisztek is érdemesnek tartották, hogy végső nyughelyül válasszák. 1749-ben Szikszóróról a miskolci kriptába hozzák Mattyasovszky Gábor, a Koháry-ezred kapitánya holttestét. Temetését a Dessewffy-ezred háromszoros díszlövése kísérte. Ugyancsak főtiszt, s ugyancsak nem Miskolc környékére való Franz Mittersteller, a Serbelloni-ezred dragonyos kapitánya, akinek holttestét 1778. október 26-án temetik el a kriptában. Temetésé valódi, a középkori vitézi gyászpompát idéző látványosság. Mittersteller kapitány már végrendeletében is meghagyja, hogy a miskolci minoritáknál temessék el, ugyanakkor rendelkezik arról is, hogy fegyverzetét, pajzsát, kardját és vezéri pálcáját aggassák fel a templomban, jól tudja ugyanis, hogy a fegyverek kihelyezése már évszázadok óta az előkelő halott vitézségét jelzi. A minoriták a temetés alkalmával teljesítik a főtiszt végakarátát, s a szentélyben a Szentháromság-oltár felőli oszlopra függesztik a fegyvereket.

1751-ben temetik el a református vallásról áttért neves Döry család, Borsod vármegye talán legtekintélyesebb, a főrendek közé is bekerült familiája első tagját, Döry Ferenc báró lánykáját, Borbálát. 1758-ban (a még református) jobbaházi Döry András özvegyét, Nikházy Mária bárónőt hozzák a szentély alatti kriptába. Ugyanide temetik

1763-ban, majd 1765-ben és 1767-ben a már katolikus vallású örökös, ifjabb Dóry András báró fiacskáit is. A családban a legnagyobb szabású temetést jobbaházi Dóry Ferenc báró császári és királyi kamarás, belső tanácsos, Zemplén vármegyei főispán, királyi asztalnokmester nyerte el 1778. december 24-én. A magas rangú, országos méltóságot is viselő arisztokrata minden bizonnyal azért került családja sírboltjába, mert Miskolcon halt meg, mégpedig a Megyeházán, veje, Andrassy István borsodi főispáni beiktatásán.

A kripta hírének és előkelőségének jele, hogy amikor 1802. augusztus 5-én a vármegye országos hírű tudós orvosa, Benkő Sámuel miskolci házában meghal a 34 éves Balogh Józsefné született Andrassy Rozina grófnő, akit feltehetően gyógykezelése miatt hoztak Miskolcra a híres orvoshoz, tetemét a miskolci plébános kíséri a Benkő-házból a minorita kolostor udvarára, ahol elvégezvén a gyászszertartást, a minorita gárdián veszi át tőle a holttestet, hiszen Miskolc mezőváros, plébániaként, a Mindszenti plébános hatósága alá tartozott, de autoritása a kolostor kapujában megszűnt, a rendház egész területe ugyanis a minoriták egyházi joghatósága alá tartozott.

Az újkori, egyre nagyobb tömeg befogadására szolgáló templomi kriptákban általában egymásra rakták a koporsókat, ahogyan a váci Fehérek templomából ismerjük. Ez a metódus nélkülözött minden rendet, s egy idő után valószínűleg a kriptákat is használhatatlanná tette. Miskolcon minden bizonnyal ugyanígy gyűltek a koporsók, ezért a minoriták 1790 júliusában elhatározták magukat a kripta rendezésére. A minorita napló bejegyzéséből kiderül, hogy a kripta megtisztítása során a kripta padlójába árkokat ástak, s a régi holttesteket ezekben temették el végleg. Ezután kőből fülkéket építettek, ahová először természetesen „Isten szentjét”, Kelemen Didákot helyezték el, majd az 1790-ben meghalt Török Józsefné grófné, Pfeffershoven József kamarai tanácsos lánya (egyébként Kazinczy Ferenc feleségének nagynyja), Pfeffershoven Katalin következett, és lassan teltek a fülkéik. Az egyik új fülkébe az 1797-ben elhunyt Aszalai Tádé tetemét helyezték el, aki korábban sajlóádi pálos perjel volt, de rendje feloszlatása után a miskolci minoritáknál húzta meg magát, s a kolostorban halt meg. Sokkal messzebről érkezett Miskolcra az a lengyel nemes, akit 1792. szeptember 30-án temettek a kriptába. Az előkelő és igen gazdag lengyel utazó, Laurentius Rilszky, a város híres fogadóijában, a Piac utcai Tambúrban szállt meg, de súlyos beteg lévén, két nap múlva kiköltözött a minoritákhoz, ahol az atyák külön szobát rendeltek végső napjaira. Itt jegyezték fel latin nyelvű változatban megmaradt testamentumát is, amelyben végső nyughelyeként a miskolci minoriták kriptáját jelöli meg, ahová nemsokára el is temetik, gyászszertartásán még *castrum doloris* is emelnek.

A minoriták kolostora a kriptával, amely azon felül, hogy a szentként tisztelt Kelemen Didák maradványainak őrzője volt, a borsodi és zempléni vármegyei katolikus elit, főnemesség, sőt idegen előkelők temetkezőhelyévé vált, Miskolcot felértékelte a korabeli vidéki városok közötti versenyben, emelte társadalmi vonzerejét. Nem lehet véletlen, hogy a borsodi Vármegyeháza és a minorita kolostor közel egy időben létesült és épült fel Miskolcon, a minorita temetkezőhely népszerűségéhez minden bizonnyal az is hozzájárult, hogy a 18. század elejétől véglegesen Miskolc lett Borsod vármegye központja, itt tartották a megyegyűléseket.

A kegyesség látványossága

A minoriták kriptájába temetett lengyel nemes úr végtisztességén különös kellék tűnt fel, a sekrestyés szalagokkal, girlandokkal díszített, valószínűleg lécekből felállított, papírral és textillel bevont sátorserű „várat” emelt a ravatal fölé, ez volt a *castrum doloris* (= a fájdalom vára). Ilyet emeltek az előkelő Fáy család tagjainak gyászpompáján is, 1749-ben Fáy Gábornak, 1776-ban özvegy Fáy Lászlóné Borsi Katalinnak, majd Fáy Lászlónak is 1777-ben. A kriptába való temetkezéssel összefügg a nemesi, főnemesi elit gyászpompája, amely a barokk korban ezzel díszes és látványos díszlettel gazdagodott. Ezt a szentélyben felravatalozott előkelő halott (esetleg üres koporsója) köré emelték, többnyire oszlopos, kupolás vagy sátorserűen fedett építményként, a földi árnyékvilágból az öröklétbe való átmenet kapuját jelképezve. A miskolci minoritáknál a sekrestyést bízták meg a díszes építmény megalkotásával, a görög boltban vett kellékekből.

A *castrum doloris* akár jelképe is lehet azoknak a látványosságoknak, amelyeket a minoriták hoztak el a 18. századi Miskolcra, ahol a város református jellege miatt ritkának számítottak a vallásosság templomi és utcai látványai. A katolikus kegyesség barokk formái és jelenségei azonban éppen a tömegek megnyerését, ájtatosságuk elmélyítése mellett ámulatba ejtésüket szolgálták. A gyászpompá nagyszerű alkalmat szolgáltatott minderre, s a minoriták éltek is a lehetőséggel, hogy a barokk művészet teátrális kellékeivel, így a 18. századi Magyarország mezővárosaiban újdonságnak és luxusnak számító *castrum doloris* felállításával egyrészt esztétikai élményben részesítsék, bámulatra készítsék a katolikus híveket, ugyanakkor a katolikus nemesi elitnek rangja szerinti „szolgáltatást” nyújtsanak, másrészt, a misszió részeként, a protestáns báméskodóknak felmutassák a katolicizmus artisztikumát és másfajta áhítatát.

A barokk katolikus vallásosságra jellemző, hogy középkori példák nyomán, a *devotio* a köztereket is elfoglalta, így Miskolc 18. század eleji rekatolizációja a vallásgyakorlat utcai látványosságait is visszahozta abba a városba, amelynek református közönsége a 16. század közepe óta nem látott körmeneteket. Kelemen Didák nevéhez fűződik a jezsuita áhítatgyakorlat egyik látványos és újdonságnak számító formája, az ún. misszió (népmisszió, *missio Segneriana*) megrendezése, amely flagelláns bünbánati körmenet volt. A missziót a minorita rendfőnök egy jezsuita páter bevonásával hozta létre 1731-ben, a miskolci protestáns lakosság nem csekély ámulására, sőt megrökönyödésére, hatására egyébként többen azonnal áttértek Miskolcon. A körmenetben 2600-an haladtak fejükön töviskoronával, nyakukban kötelekkel, láncokkal, egyesek keresztet hordtak, mások magukat ütlegelték.

A flagelláns körmenetek nem gyökereztek meg Miskolcon, igaz, a katolikus egyház a 18. század második felében már tiltotta is ezt a véres látványosságot, a minoriták ünnepi körmenetei azonban a miskolci közterek és nyilvánosság részévé váltak. A körmenetek az egyház és a rend ünnepein általában a templom körül folynak, illetve a kb. 300 méterre fekvő Mindszenti plébániára vezetnek, de a szeptemberi Szent Kereszt Felmagasztalása ünnepén a Mindszenti plébániáról a tapolcai hegyre indul a körmenet (Tapolcán volt a középkorban a 16. század közepén elpusztult bencés mo-

nostor), amelyet a plébános, vagy egy minorita vezet. Az úrnapi körmeneteket a plébánia és a rendház megosztotta egymás között: Úrnapiján a fő processzió a Mindszenti plébániáról indult, a Corpus Christi-vasárnapon azonban már a minoriták is önálló processziót állítottak fel, amely Miskolc egész belvárosát végigjárta, az egyes stációkat a minoriták patrónusainak háza előtt és a vármegyeháznál állították fel.

Különösen látványos és hatásos a nagyszombati víz- és tűzszentelő liturgia, amely a harangot helyettesítő kereplő hangjára reggel 8 órakor kezdődik a rendház udvarán, vagy a templom előtt. A minorita szerep a nagybőjti liturgikus lila színű ornátusban jelenik meg a szikladarabon elhelyezett tisztító tűznél, itt végzi a víz- és sószentelést, illetve a húsvéti gyertya megáldását. Közben a templomban és az ott felállított Szent-sírban eloltják az összes lámpát, majd a tűz megáldása után egy izzó faszéndarabot tesznek a tömjénezőbe, s ezzel gyújtják meg az új tüzet, amelyet bevisznek a templomba. Miután erről a pap átveszi a lángot egy hármás gyertyatartóra, a főoltárnál a húsvéti gyertya megáldása következik, mialatt ismét meggyulladnak a templomi lámpák, illetve a Szentsír mécsesei.

Különleges alkalom és a különleges spektakulum volt a 18. századi Miskolcon a minoriták újdonsült szentjének, Copertinoi Szent Józsefnek előbb boldoggá, majd pár év múlva szentté avatása. A rend több évszázados történetében is ritka ünnepi eseményeket a miskolci rendház is megünnepelte, először a boldoggá avatást, 1753. július 8-án vasárnap és a rákövetkező két napon. Az első nap színesre festett diadalkaput állítottak fel a templom előtt, amelyet két igen magas gúla („piramis”) támasztott meg, a gúlákra emblémákat (mottóval vagy jelmonddal kísért morális tartalmú képecskéket) festettek, s az egész építményt két oldalról falombokkal díszítették. A diadalkapu közepén helyezték el Boldog Copertinoi József képmását. Bent a templomban a főoltár mellé is emblémás gúlákat állítottak, s az oltár közepére szintén a szent képét tették az életéből vett jelenetek ábrázolásával, s az egészet lámpák tömegével világították meg. A minorita jegyzőkönyv a vallásos látványosság célját is megfogalmazza: egyrészt a látvány szépsége, másrészt a mindenünnen összesereglett katolikus hívek áhítatának előmozdítása, s legfőként az „eretnekek” csodálatának és ámulatának elnyerése. Az eseményre Kelecsényből és Diósgyőrből körmenetben jöttek a katolikusok, az ünnepi mise előtt a rendház területén négy minorita vitte körbe Boldog József aranyozott szobrát harsonák zengése és dobpergés kíséretében. Másfél évtized múlva, 1767-ben sor került Copertinoi (Cupertinoi) József szentté avatására, amelyről Miskolcon, a boldoggá avatás alkalmához hasonlóan, kivételes ünnepélyességgel emlékeznek meg. Ugyanolyan diadalívet készítenek, mint a boldoggá avatás idején, közepén az újdonsült szent képmásával, amely fölött egy emblémában, vagyis kép és felirat kompozíciójában az Egyiptomi (= ószövetségi) Józsefet festették meg, diadalszekéren ülve.

Kivételes vizuális és akusztikai élményt nyújthatott 1767. június 19-én pénteken, egyébként Úrnapja másnapján, az a *Te Deum*, amelyet a Miskolcon állomásozó Serbelloni-regiment rendelt meg a minoriták templomában. A hálaadásra az adott alkalmat, hogy Mária Terézia királynő felépült súlyos betegségéből, a himlőből. A hálaadáson a sereg tisztjei és katonái ünnepi mundérban jelentek meg Alexander Silvius

Bujanovszky tábornok vezetésével, s miután a minoriták német hitszónoka végzett a német szentbeszéddel, az ünnepi misét az ezred káplánja pontifikálta, az istentiszteleten a sereg zenekara játszott, miközben a minorita templom előtt 50 odarendelt katona adott ünnepi sortüzet. Szolgáltatukért az ezredes 6 arannyal jutalmazta a miskolci szerzeteseket. Két nap múlva, az úrnapi körmenet előtti reggeli misén szintén a Serbelloni-ezred katonái muzsikáltak az istentiszteleten, ezúttal azonban „csak” 40 katona adta le az ünnepi lövéseket.

A minorita látványosságok közé mindenképpen fel kell venni a Miskolcon addig ismeretlen katolikus iskoladrámák előadásait (igaz, korábban a református iskolában is voltak előadások), hiszen a katolikus iskolai színjátszásnak az egyik célja éppen a tanulók publikum előtti szereplése, s ezzel eljövendő közéleti gyakorlatuk előkészítése. Miskolcon számos színdarabot eljátszottak a 18. században, a vallásos tárgyúak mellett történeti témájú, sőt érzelmes műveket is. A drámákat a templomban, a templom előtti téren, illetve a kolostor refektóriumában, sőt 1775-ben a magtárban, később még a Piacon, a csizmadiaszínpénben is játszották, így a közönség is más és más volt, az egyes előadások függvényében.

Látványszámba ment a minorita iskola diákjainak felavatása is a Mária-kongregációba való felvételük során. A tanulók koszorúval, gyűrűvel és egy gyújtatlan fehér gyertyával felszerelve, kezükben az ima szövegét tartalmazó papírral vagy selyemszöveggel, zöld ruhában vonultak be kettesével a templomba, előttük a társulati *labarum* mögött a kongregáció tagjai haladtak, égő gyertyát tartva, majd az újoncok letérdeltek a főoltár előtt. Egyikük előimádkozik a szószéken, miközben társai állva hallgatják, majd meggyújtják a gyertyákat, és tanítójuk után ők is elmondják a *Sancta Maria*-imát. Ekkor a társulat előljárójához lépnek, majd kettesével tiszteletet adnak a Szűz Mária-főoltárnak, ezután lehajtott fejjel letérdelnek az Evangélium előtt, és két ujjukat a könyvre téve, elmondják fogadalmukat, végül megcsókolják az Evangéliumot, innen visszatérnek az oltárhoz, majd tiszteletadás után helyükre mennek. Végül az előimádkozó tanító után térdelve mondják el közösen az ilyenkor szokásos imát, és égő gyertyákkal visszavonulnak az osztályokba, ekkor azonban már a társulati újoncoknak kijáró *labarum* alatt.

Barokk művészet

A konventuális minoriták miskolci letelepedése a városkép és Miskolc építészeti öröksége szempontjából is kivételes értékkel gazdagodott, a barokk művészettel. A kolostort és templomot magában foglaló, alig több mint egy évtized alatt befejezett épületkomplexum harmadfél évszázada őrzi a 18. századi korstílus monumentális, ugyanakkor a részleteket is gondosan kidolgozó jegyeit, komolyabb változtatások és átépítés nélkül. Giovanni Battista Carlone II. (1682–1747) a neves művészcsalád Egerben működött építész tagja, aki Esterházy püspöktől kapott megbízásokat, de egri házáat is maga építette, tervezte a miskolci minoriták rendházát és templomát. Az építkezést sokan segítették adományaikkal, így a diósgyőri uradalom a diósgyőri vár árkaiba leomlott középkori köveket engedte át a minoritáknak, a szállításról a vármegye gondoskodott. Koháry András gróf, generális és kamarás 300 forinttal támogatta

a megkezdett építkezést, nagybátyja, az idős Koháry István országbíró, a katolikus egyház egyik legismertebb korabeli patrónusa ugyanakkor 1000 forintot adott alapítványából 4 árva minorita diák tanulmányaira, de Károlyi Sándor szatmári főispán, s legfőként gróf Erdődy Gábor egri püspök is az adományozók között volt.

Az 1766-ban vezetni kezdett *Historia Domus (Prothocollum)* tanúsága szerint a minorita épületegyüttes külső eleganciája és barokk egysége a belső berendezésben is tükröződött. A 18. század közepére elkészültek a kápolnák és az oltárok, az idő azonban a berendezésben nagyobb károkat tett, mint a kolostor külsejében. Az eredeti oltároknak, díszeknek mára csak a töredékük maradt meg, így a korabeli magyarországi barokk templomok gazdagságát és pompáját tükröző egykori templombelső elveszítette eredeti művészeti és spirituális egységét, programját.

Az egykori főoltárt a Boldogságos Szűz Mária Mennybevételének, vagyis Nagyboldogasszonynak szentelték, s majdnem teljes pusztulásának nem az enyészet, hanem tudatos eltávolítás volt az oka, négyesi Szepessy Ignác egervári prépost és egri kanonok, a későbbi pécsi püspök ugyanis 1818/19-ben új főoltárt emeltetett az emeletes barokk építmény helyére, amelyet a 18. század közepén Tornallyay Katalin (Szentmiklóssy István gömöri alispán felesége) költségén egy lőcsei faszobrásszal és egy lőcsei festővel készíttették. A háromszatú, sokak csodálatát kivívott egykori barokk oltár második szintjén az Üdvözítőt festették meg kereszttel a kezében, amint a Szentlélek galambjával együtt anyja elé megy, míg a legfelső szintjén felhők között a dicsfényes Atyaistent ábrázolták. Szerencsére ez a nagyméretű ovális kép fennmaradt, ma az egyik kápolna falán függ, távol eredeti helyétől.

A templom többi oltára is méltó volt a főoltár gazdagságához és szépségéhez. A Szentháromság-kápolna egykori oltára, amelynek alsó részét barlangnak képezték ki, és Szent Rozália fekvő alakját tették bele, mára teljesen elenyészett, hasonlóan a Passió-kápolna oltarához, amelynek leírása a nyírbátori Krucsay-oltárhoz hasonló műremekre utal. Itt állították fel a Celli Szűz Mária oltárát is, amelyen Szűz Mária szobrát valódi viseletbe öltöztették, s két angyal által tartott zöld baldachin alá állították, a kisebb angyalokkal és puttófejekkel díszített baldachin fölé pedig a Szűzanya szárnyas szívét helyezték, mind a Madonna, mind a Kisdéd fejéhez ékköves koronát illesztettek, illetve a képen helyezték el a hívek különféle ezüst offereit is. Ezt a szobrot a minoriták Belgrádból hozták magukkal. Az oltárt aranyozott sugárkoszorú ékesítette, amelyet Bük András alispán és felesége, Ötvös Krisztina jótéteményének köszönhetett a kolostori közösség.

A 18. századi oltárok közül a legépebben Páduai Szent Antalé maradt fent, eredeti helyén, a jobb oldali második kápolnában, az oltárkép azonban már nem az eredeti. Az oltárszekrényt az asztalos és a szobrász saját költségén készítette, és egy kassai festő maga fizette a vörös tónusú márványozott festést és az aranyozást is. Valószínű, hogy az oltáron ma is látható címer az egyik alkotóé. A Szent Antal-kápolnával szemben rendezték be a Szent Ferenc-kápolnát, az előzőhöz teljesen hasonló oszlopos oltárszekrénnel. A ferencesek alapítójának oltarán, szerencsére, még az oltárkép is megmaradt, így, egyedülként, hiánytalanul őrzi a 18. századi állapotot. Az oltárt, amely XIV. Benedek pápától nyerte le kiváltságát 1751-ben, galántai Esterházy Ferenc gróf,

borsodi főispán állíttatta 1752-ben. Az oltárképen Szent Ferenc baljával keresztet tart, jobbát mellére helyezi. Az oltárszekrény két oszlopán belül ferences szentek, Szent Bonaventura és Szent Lajos püspök szobrát helyezték el, az oszlopokon kívül Sziénai Szent Bernardin és Xavéri Szent Ferenc alakja áll. Az oltáremelet második szintjén, a párkányszaton, Szent Klára és Árpád-házi Szent Erzsébet szobra látható hasonló viselkedésben, sötét szerzetesi ruha fátyollal, közepén kerek festmény, amely az Őrangyal mutatja kisgyermekkel. Az oltáron még az oszlopok fölötti két adoráló angyal szobra is megmaradt, így képet alkothatunk a 18. század közepén készült többi oltárról is, amelyből 1752-ben nyitották meg a Fáy-kriptát.

A szomszédos Passió-kápolnához hasonlóan, a Szent Ferenc-kápolnában is felállítottak egy kegyszobrot, mégpedig a Szentkereszt-mellékoltárt. A sötét baldachinnal körülvett kegyszobor, amelyet Beller Mihály Borsod megyei adószedő (később alispán) és felesége, Barbara Kaysersberg állíttatott a kőből emelt oltáron, a bécsi sarutlan trinitáriusok csodatévő Keresztjét ábrázolta, egy hatalmas fekete feszületet, amelynek tövéből kalász sarjad ki. A Beller–Kaysersberg-oltár kegyszobrának különös története van, s feltehető, hogy kultuszát a donátorok Bécsből hozták Miskolcra. Az eredeti kőszobrot még a reformáció terjedésének időszakában vitték el Bécsből, s a nagyszebeni plébános ásta el egy ládában. A kőszobrot a török kiűzése után, 1699-ben találták meg Nagyszebenben, a városházára vitték, és a város vezetői Rabutin de Bussy gróf császári generális feleségének, Elisabeth Dorothea von Schleswig-Holstein hercegnőnek adták ajándékba, majd amikor a tábornok és felesége 1708-ban Erdélyből visszaköltözött Bécsbe, a grófné a bécsi trinitáriusoknak ajándékozta, s itt több csodát is tett.

A miskolci minorita templom jobb oldali kápolnasorának utolsó tagja a Nepomoki Szent János-kápolna volt, oltárképét Splényi Gábor Antal (1734–1818) generális, ezredtulajdonos költségén festették meg. Az oltárkép nem maradt fent, ikonográfiája talán hasonló volt az egeri minoriták Nepomuki-oltárának ábrázolásához. Helyére Szent József, a kápolna mai névadója került, az oltárépítmény azonban megvan, igaz, a retabló eredeti igényes, többféle árnyalattal komponált márványos festését már átmázolták, de az oltárkép melletti két-két oszlopnál még áll az egyik 18. századi faragvány, Keresztelő Szent János szobra.

A kápolnák és oltárok spirituális programjában az igazi meglepetés az utolsó, a bal oldali kápolnasor harmadik kápolnája, amelyet a jegyzőkönyv Szent Atheogenes kápolnájaként nevez meg. A Magyarországon ismeretlen, kultusszal nem rendelkező szent, Athenogenes a kisázsiai Herakleopolisz püspöke volt, és Diocletianus alatt szenvedett mártírhalált. Az oltárt gróf Koháry András generális (1696–1757) és felesége, született Thavonat bárónő állíttatta, minden felszerelésével együtt. A minorita jegyzőkönyv szerint a ma már hiányzó oltárképen a szentet együtt ábrázolták tanítványaival, az oltárépítmény oszlopain kívül pedig Szent András és Szent József, Szűz Mária jegyese szobra állt, ezek közül ma már csak Szent Andrásé van meg. A Koháry-kápolna oltárképe fölött megmaradt az eredeti felirat, amely szerint Szent Athenogenes püspök és vértanú tíz társával és 1343 másik mártírral együtt a kegyetlen

Diocletianus császár alatt szenvedett vértanúságot. Kérdés, hogy a főként a keleti egyházban tisztelt szent hogyan került a miskolci minorita templomba, a minoriták, vagy ami valószínűbb, a főrangú házaspár szándékából-e. A Koháry–Thavonatkápolna különlegességét növelte, hogy az ablak alatt elhelyezett egykori Montserrati Madonna-kegyoltár is ritkának számított, legalábbis a 18. századi Magyarországon. A *Historia Domus* leírja, hogy a Montserrati Szűz oltárát az itáliai származású nemes Josephus Bisgeri, harmadrendi *confrater* és felesége, Anna Mühlböck miskolci lakosok állíttatták. A kegykép igencsak népszerű lehetett a korabeli kegyességben, hiszen a templom ezüstleltárába számos offerét felvették. Az oltárra aggatott ezüst tárgyacsok között volt homlokalakú, szemet, lábat, többször mellkast(!), orrot, csecsemőt, női alakot, kezet, fogat, égő szívet, sőt egy Celli Máriát ábrázoló apró offer is. Az egyik értékes votív tárgy egy ezüsből készült kb. 45 g súlyú teljes láb volt, amely vörös szíjon függött a kápolnában, de volt egy 246 grammos ezüstartábla is oltáron, amely ágyban fekvő beteg asszonyt ábrázolt.

A minoriták számos újdonságot, addig nem ismert látványosságot hoztak a 18. századi Miskolc társadalmi, spirituális és valóságos terébe, ezek egy része összefüggött a katolikus restauráció térítési és pasztorációs igényével. Már barokk épületegyüttesük is kivételes volt a városban és vidékén, amely intézményként is több nívumot jelentett a 16–17. században református vallásra tért városban, a kolostor, az iskola és a templom hármasságát. A miskolci minoriták Miskolcot és vidékét missziós területnek tartották, térítő tevékenységük a 18. századi vallási viszonyok megváltozása szempontjából is jelentős. Társadalmi szerepüket jellemzi egyrészt az Északkelet-Magyarország egyik fontos alsófokú katolikus tanintézményévé vált, a szegény és távol élő tanulókat is oktató iskolájuk, amely az iskoladrámák előadásával látványosságokat is nyújtott a miskolciaknak, másrészt a katolikus nemesi elittel fenntartott kivételes kapcsolatuk. A városi, vármegyei nemesség, sőt több arisztokrata család a minorita kriptát választotta temetkezőhelyül, ugyanakkor oltáralapításokkal, egyéb donációs tevékenységükkel hozzájárultak, hogy a minorita templom a vidék egyik, a barokk művészet szempontjából is jelentős, egyházi objektuma, nevezetessége legyen. A miskolci minoriták körmeneteikkel, ünnepi liturgiájukkal kiléptek a kolostor és templom falai közül, és a barokk kegyesség megannyi külsőségét, látványosságát vitték ki a város tereire.

Ajánlott irodalom:

Barsi János: A katolikus egyház. In: Faragó Tamás (szerk.): *Miskolc története*, III. 1702–1847. Miskolc, 2000. III/2. 868–908.

Barsi János: A minoriták Miskolc társadalmi életében megtelepedésüktől a 19. század elejéig = *A Herman Ottó Múzeum Közleményei* 27. (1991) 177–191

Gyulai Éva: A minoriták látványosságai a 18. századi Miskolcon. In: *800 éves a ferences rend. Tudományos konferencia a rend lelkiségéről, történeti hivatásáról és kultu-*

- rális-művészeti szerepéről* c. konferencia előadásai. Szerk.: Medgyesy S. Norbert. PPKE, Piliscsaba, 2010. (Megjelenés alatt)
- Kilián István: Színjáték a minorita iskolában (1753–1780) = *A Herman Ottó Múzeum Közleményei* 27(1991) 192–205.
- Rákos Balázs Raymund: Ugye atyafiak?! Isten szolgája P. Kelemen Didák, O.F.M. Conv. élete 1683–1744. *Postulazione Generale O.F.M. Conv.*, Róma, 1975 (*Edizioni Agiografiche*)
- Szendrei János: *Miskolcz város története*, I–V. Miskolc, 1886–1911. II. köt. 367–375.
- Tanulmányok Kelemen Didák tiszteletére. A 2008. április 17–18-án megrendezett konferencia előadásai. Szerk.: Horváth Zita. *Publicationes Universitatis Miskolcinenensis Sectio Philosophica* Tomus XIII. (2008) – Fasciculus I.

Források:

- Diarium 1765–1781. Ephemeris Ven. Conventus Miskolcziensis a die mensis Junii anni 1766-ti.* Konventuális Ferences Minorita Rend Miskolci Minorita Rendháza
- Liber variorum v. Conventus Miskolcziensis ad S. Mariam in Coelos assumptam 1744–1940.* Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc. XII–2 b./ Rendháznaplók, vegyes rendelkezések és rendtörténet 6. köt.
- Prothocollum Conventus Miskolcziensis ad Sanctam mariam in Coelos Assumptam Provinciae S. Elisabeth Vid(uae) Hungariae Ordinis Minorum S. Patris Francisci Conventualium sub Gubernio Adm(odum) ad(modum) Reverendi Patris magistri Emerici Pál Ministri Provincialis Anno Millesimo Septingentesimo Quadragesimo Octavo Inchoatum (1748–1785).* Konventuális Ferences Minorita Rend Miskolci Minorita Rendháza

SOÓS SÁNDORNÉ DR. VERES RÓZSA

„Egy a szükséges: Isten művésze légy...”¹

KOCSIS LÁSZLÓ (1891–1973)
PAPKÖLTŐ FERENCES IHLETÉSŰ KÖLTÉSZETE

Kocsis László

A XX. század történelmi tragédiái után a szétdarabolt magyarság újbóli talpra állításához a húszas évektől kezdve minden erő mozgósítására szükség volt. A nemzet gondjáért különös felelősséget érzők a közös cselekvés útjait keresték. Az irodalom – hagyományainkhoz híven – újra fontos szerepet vállalt a reményvesztett haza életében, öntudatra ébresztésében.

Papok, szerzetesek és világi hívők – az írástudók keresztény felelőségének a moráljával, a krisztusi parancsot megértve – az irodalomban is keresték azokat a lehetőségeket, melyekkel a lelkek épülésén munkálkodhattak. A közösségi-keresztény szolgálatnak ez a hitvallása neves alkotók egész sorának munkásságát fémjelezte. Ilyen küldetéses szemléletből fakadt *Kocsis László* papköltőnek a haza és az ember gondjait spirituális távlatban szemlélő, ma már kevésbé ismert, méltatlanul elfeledett lírája is.

Kocsis László a Vas megyei, Rába-vidéki Szőcén született 1891-ben és Pécsen halt meg 1973-ban. Szombathelyi premontrei gimnazista, amikor 1909-ben megjelent első verseskötete. 1911-ben lépett be a veszprémi szemináriumba, de a költészettel nem hagyott föl, álnéven publikált a Veszprémi Hírlapban. Egyre kínzóbbnak érezte azonban a választás terhét: pap legyen-e vagy költő. 1913-ban elhagyta a szemináriumot, de egy év múlva Pécsen folytatta tanulmányait. 1916-ban pappá szentelték. A papi szolgálat dél-baranyai kis falvakba szólította: Mecsekszabolcs, Magyarkeszi, Vásárosdombó, majd Dombóvár, Pécs és Újdombóvár lettek állomáshelyei. 1950-től haláláig Pécsen szolgált a székesegyház kanonok-plébánosaként.

Kocsis László mintegy félezer költeménye nyolc önálló kötetben² jelent meg.

¹ Kocsis László: *Szent Ferenc miséje*. 1928.

² *Röszelángok*. Versek. Szombathely, 1909. (Ősz Ivánnal közösen). *Kolostori csend*. Versek. Pécs, 1917. *Ferenc virágos kertje*. Versek. Dombóvár, 1923. *Aranyampolna*. Versek. Dombóvár, 1925. *Szent Ferenc miséje*. Versek. Pécs, 1928. *Mindennapi kenyérünk*. Versek. Pécs, 1931. *Két külön világ*. Versek. Bp., 1937. *A dóm*. Versek. Pécs, 1938. *Falum képeskönyve*. Versek. Bp., 1942.

Lírája a magyar költészetnek abba a vonulatába illeszkedik, amelyet Mécs László, Sík Sándor és Harsányi Lajos neve kövez ki. Törekvését ugyanúgy a „*hit és prófétai küldetésstudat, a lelkiismeret-ébresztő gesztus*”³ jellemezte, mint a vallásos líra megújítására törekvő kortárs papköltőkét, ám verseinek sajátos színt, meghatározó jegyeket ad a Szent Ferenc-i lelkület, a ferences karizma egyedülálló jelenléte, a teremtett világról és az emberről való gondolkodása. Kocsis László lírájának ezt a specifikumát emelték ki és méltatták a kortársak is. Gyergyai Albert, Sík Sándor, Harsányi Lajos, Alszeghy Zsolt, Váth János, Brisits Frigyes, Székely László, Dsida Jenő, később Weöres Sándor, Móricz Zsigmond és Berda József is szólt a ferences ihletettségről, bár a megállapításnál mélyebb elemzésre nem vállalkoztak, ahogy a kutatás azóta sem. Illyés Gyula, aki korának katolikus irodalmát igen szigorúan bírálta, egyedül Kocsis László költészetét méltatta, kiemelve, hogy „*alázatos s a külvilág iránti érzéseiben van valami Szent Ferenc állandó meghatódottságából.*”⁴ Egy kortársa pedig Kocsis László költői pályájának szakaszaiban Szent Ferenc Krisztust követő élete stációit ismerte föl: „*Szívében a Szent Ferenc-i lélekforma modern igényű szimfóniája zeng. A lélek szegényeinek világából veszi versei anyagát. Első korszaka a kinyújtott kéz, a második a szeretet áradásának költői megjelenítése, a harmadik az Alverna hegyére szállt lélek liturgikus poézise. Tehát változatok franciskánus húrton. A Naphimnusz lelkes sorai, a Fioretti naïv legendáinak üde levegője ihleti.*”⁵

Az érzelmekben munkáló, túláradó vallásos élmény idővel tudatos kötődéssé, életalakító erővé is érlelődött, s a személyes, spirituális érintettség a versekben is szinte szükségszerűen visszaköszön. A kronosban és a lélek szerinti időben, a kairoszban is előre haladva Kocsis László egyre mélyebben meg is élte az imitatio Christi Szent Ferenc-i modelljét. Megérintve Ferenc spiritualitásától, a lelki tapasztalat ezer módon ragyog föl költészetében is: a textusokat át- és átszövik a szenthez fűződő emlékek, parafrázálódnak az ismert ferences legendarészek, igen gyakran a Naphimnusz motívumai – tudatunkban asszociálódva, különös, egymást erősítő és értelmező hermeneutikai kapcsolatot teremtve a szakrális szövegek és a költészet között.

Kocsis László Assisi Szent Ferenc iránti tisztelete szombathelyi gimnazista korából ered. *Szelídség és jóság* c. írásában emlékezik meg a ferences kolostor alázatos, sarus frátereiről, a zárda csendjéről, az ott hallgatott lorettói litániák égbe emelő szépségéről. „*Különös estéim voltak. Estenden lorettói létániákra szerettem a barátok zárdatemplomába besurranni. A tágas, hűvös, kék*

³ Rónay László: *Földre hullott remények bimbója*. Harminc éve hunyt el Kocsis László. In: Vigilia, 2003. 03. 09.

⁴ Nyugat 1933.

⁵ Vas Tamás Kocsis Lászlóról. In: Nemzeti Újság, 1929. febr.17.

folyosó, a falon függő nagy durva Krisztus-kereszt, a lila örökmécs, a klastromi csend, a csuklyás, sarus ferencesek, a fráter orgonajátéka olyan édes volt. Édes és megnyugtató. Sokszor elgondoltam, ezek az emberek szenvedtek legtöbbet. Többet, mint én. Mert alázatosak, mert némák, mert szívüket örökre eljegyezte magának az örökkévalóság. Ez a szenvedés az igazi.” A gyermek spirituális élménye különös módon ragadja meg a szenvedés ferenci értelmét, a „*keserűt édesbe*” fordító lényegét, kegyelemszerző erejét, és ismeri föl majd később a saját szenvedésnek, az egyéni via dolorosának szakrális, üdvösségszerző, Krisztus felé sodró szerepét. Ez az egyre jobban megértett spiritualitás lesz saját lelki alkatának és igényének is támasza, és segíti a „Krisztus-jegyű élet” elfogadását is. A ferenci megérintettség, lélektelítettség, izzó, feltörő, áradó érzelmi ihlet azonban teret követel magának, és sokszor szabadon, poétikai szabályokat is felülírva kap formát Kocsis László lírájában. A hetedikes gimnazista *Röszelángok* című első kötetében még csupán az érzelmek játszanak a „*gyermekszív orgonáján*” – legtöbbször sablonos húrokon –, ám az 1917-es *Kolostori csend* szonettjei már új – mélyebb megélést és megértést tükröző – hangot hoznak költészetében is. A korabeli papi poézis elavultnak számító eszköztára, az érzések, biedermeier hangulatok divatos kifejezőmódja is vissza-visszaköszön még, és erős a Nyugat költői mellett az atyai barát, Harsányi Lajos „*ornamentális pompájú*” stílusának a hatása is. Legjobb verseiben azonban érezhető már a személyes életvonalatkozások költői hangot is meghatározó ereje. A „*kolostori csend élete zenéje*” is, mert a Krisztus hívására odaadott élet számára a tökéletes boldogság egyetlen lehetősége. Ezért tudja a kolostor világát egyéni hangon, átszellemülten, sok színnel, festőien, a szerzetesi életben gyökerező motívumokkal, gazdag változatossággal, „ragyogó nyelven, ódon szépségének kincsével megrakottan”⁶ megjeleníteni: az *alkony kámzsába burkolva szendereg*,⁷ az *ég Angelustól hímzett*,⁸ s a gyermekek úgy zsongják körül, mint az *oltárterítőt az ódon csipkeforgatag*.⁹ A *Kolostori csend* három versében¹⁰ jelenik meg először Assisi szentje is: ő a „*biztos vezető, a bölcs arany-barát, a szegénység várt völegénye*,” az Isten küldötte, akinek nyomában elindulva „*a kispap sorsát súlytalan viszi, s át ködön és földön víg világra lát*.” Innentől kezdve Szent Ferenc alakja, élete, a legendák csodái jelentik azt a kiapadhatatlan, erőt adó forrást, melyből Kocsis László papi szolgálatának és életsorsának megpróbáltatásai idején is meríthetett, a példát, mely az élet szenvedéseit elfogadó és vállaló embert az „üdv történet érintettjének, sőt kedvezményezettjének”¹¹ tudja. A *Kolostori csendet* követő ferences ihletésű kötetekben¹² a kor irodalmi kontextusában is divatos, különös szereplőrárt teremt. Világi pap létére a ferences barát alakjában, Szent Ferenc kései testvér-követőjeként idézi meg a kolostor békés

⁶ Harsányi Lajos írása a *Kolostori csend* c. kötetéről. In: Alkotmány. 1917. szeptember 30.

⁷ *Kép, ódon keretben*

⁸ *Itt az este*

⁹ *Gyermekek, kiknek kék szemé messzeség*

¹⁰ *Assisi völgyében, Fioretti margójára, Ferenc*

¹¹ Erdélyi Zsuzsanna: *A ferences lelkeség jelenléte a népi szent költészetben*. In: A ferences lelkeség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára. Piliscsaba–Budapest, 2005. 810.

¹² *Kolostori csend, Ferenc virágos kertje, Szent Ferenc miséje*

világát, ahová eltemethető a csendes, testetlen bánat, ahol megélhető a vágyott magány, az alkati szomorúság, ahol költészetté emelhető a szenvedéskultusz egy olyan esztétikában, amelyben a szép voltaképp egyet jelentett a szomorúval, mint a műalkotásban kifejezendő legszemélyesebb tartalommal. „*Lelkemet fojtánám meg, ha a szomorúság melankóliáját számúzném. Ezt hoztam magammal, mint katolikumot. Nálam még a kiseded öröm is talán szomorkodik. Persze ez a görcsös szomorúság-szeretés béklyó is rajtam.*” – tárja elénk később lelki-költői önarcképét. Különös és általában elmondható, hogy verseinek személyessége – szemben a vallomásos hangú prózai írásaival¹³ – ennyiben ki is merül, s a versek a kolostori életélmény elevevességének híján inkább a szerzetesi életforma külső, festői, színgazdag leírásának, egy-egy impresszió megörökítésének hatnak. Hírnökei egy olyan elzárt világnak, amely mindenben ellentéte a másoknak, a valóságosnak, a „*múló világnak,*” amelynek szolgálatára világi papként rendeltetett. Ám vidéki állomáshelyein ezzel a világgal, a „*béna élettel*” is találkozott, mely számára először a kínzó egyedüllétet, a szellemi társtalanságot, majd a felismerés bizonyosságát is hozta, hogy voltaképp nincs két világ, csak egy, mely a szenvedésből, szociális és nemzeti gondoktól megváltásra vár. Éppen a társadalom számkivetettjeivel, a minoressel, a legkisebkekkel sorsközösséget vállaló Szent Ferenc nyomában jutott el a harmincas években ahhoz a felismerésig, hogy „*szenvedni kell a szenvedőkkel...*” Ennek a hitélményből fakadó meglátásnak lesz majd lélekre szabott kifejezője költészete, melynek valóságvonatkozását így jellemzi: „*én a tükör, téged tükrözlek, Verseim csak lelked ekhója: üdvözet...*”¹⁴ Így lírája sajátos út is, mely a világot missziós küldetéssel járó Szent Ferenc ihletésére született: az imitáció és identifikáció, az érzelmi kötődésen túli megvilágosodás-megértés különleges dokumentuma.

A ferences kolostor miszticizmussal átítatott világa iránti gyermekkori, érzelmi vonzódás baranyai lelkipásztori szolgálata idején az élő ferences hagyománnyal találkozáva mélyült el. A közeli ferences kegyhelyeken, Máriagyúdon és Pécsen is formálódott szemlélete, melyben a népi tudat-, érzelem- és lelkivilágban élő, erős spirituális „barát”-ság is visszhangra talált. A „*magyar végekre*” számúzott plébánosnak Szent Ferenc, a „*nagy Assisi*” lett hű útítársa, élete vigaszadója és a húszas évektől költészetének is a kiteljesítője. A vidéki magány fájalmát a társaktól elhagyott, Krisztus koldus-szegénységét megélt Szent Ferencével, lelki rokonáéval azonosítja. Ám hiába biztatja magát – „*Hadd énekeljek, mint Ferenc, derűsen...*”¹⁵ –, a hangján átsüt még a szív békétlenségéről árulkodó szomorúság. Fél az élettől, elégedetlen a helyzetével, s menekül a novícius álomvilágába. Verseiben a napfényes Itália és a ragyogó Umbria a szépség, a hit, a kultúra távoli, csak léleken elérhető hazájává emelkedik, mely ellenpontozza a „*magyar hon*” nagy költőelődök által sokszor elsiratott pusztulását, örök fájalmát. *Sóhaj Assisi felé* című versének soraiba is így szövődnek bele a pannoni földre, a „*barbár tájra*” korán érkezett Janus Pannonius panaszszavai is:

¹³ *Bot Gergely rekviemje* c. novelláskötet 1921-ből

¹⁴ *Egy vagyok veled*

¹⁵ *Verseim elé*

*„Itt halok meg, e barbár vidéken...
Szavam felbúghat, mint Ferenc imája,
Vagy mint a költő arany tercinája,
A barbár zaj túlzúgja mennydörögve.”¹⁶*

Koldus szavakkal című versében pedig félreérthetetlenül köszönnek vissza a magyar ugaron elkallódó tehetség sorsát láttelező Ady-képek mellett a Ferenc-legendák motívumai és toposzai. A két faaggal hegedülő Szent Ferenc égi zenéjét nincs ki hallja, az egykori „magyar Umbria”, a lélek virágait termő, s ezért boldog táj a szomorúság és a közöny földje lett.

*Hol az a fráter, ki kódexbe
Iniciálét fest nevedre?
Szívebbe nőtt Ferenc-virágok:
A magyar közöny eltemette.
Ó Ferenc, késő unokád is
Már árvaságban nézi kék eged
S koldusként koldus szavakkal
Most járja be a magyar végeket.”¹⁷*

A hű kíséző és a bajban társ Isten Szegénye Kocsis László igaz tanítómesterének is bizonyult. „*A kard nélkül győző*”¹⁸ Szent Ferencről az évek alatt nem csak az evangéliumi eltökéltséget, hanem az emberre mért helyzettel az „*Isten szerelméért*” megbékülő gyermeki alázatot is megtanulta. Legfőképp szemléletére, az élet hordozására, adott esetben az elviselhetőségére tett hatást, mert példázta a gologtás élet értelmét:

*„Földi kilincsről kezéd leoldtad.
Nagyobb vagy te minden férfi hősnél,
Az örök harcban örök herold vagy.
Lángokba dobtad cifra címered,
Derékba törted tested ciprusát.”¹⁹*

Ám a tökéletesedésnek a testi-lelki szenvedéssel és lemondással teli, elkerülhetetlen, személyre szabott keresztútját kellett Kocsis Lászlónak is megjárnia, hogy a lélekben szállást vevő „*pax et bonum*” költői hangját is megtisztítsa. A rímek szeszélyes játéknak, a verszene gondolatot elnyomó, csábító muzsikálásának gyakran engedő költő kiküzdött lélekharmóniája így az érzelmeket is egyre jobban pántba tudta fogni, a stílust is fegyelmezi. Még a Dénes Gizellához fűződő angyali tisztaságú szerelme is amor

¹⁶ *Sóhaj Assisi felé*. 1920. április 22.

¹⁷ *Koldus szavakkal*

¹⁸ *Poverello*

¹⁹ *Poverello*

sanctussá emelkedik, s a lány helyét szívben-versben is Szent Ferenc veszi át. *A Fáradtan is örömmel* című vers utolsó sorai ezért alakulhatnak át a *Hazafelé* címűben:

„Áldott béke koszorúzza arcom,
Solvejg ölén kisgyerekként alszom.
S elcsitítgat, elbabusgat halkan
Arany szóval, ezüst bölcsődallal.”²⁰

„Áldott béke koszorúzza arcom,
Elmerengek az égi malaszton.
S Ferenc ajka elbabusgat halkan
Arany szóval, ezüst bölcsődallal.”²¹

Az 1923-ban megjelent *Ferenc virágos kertje* című kötete rájátszás a Fiorettire. A leghíresebb florilégium Szent Ferencnek jellemző cselekedeteit, szavait, mondásait tartalmazza, s alakját túlságosan idealizálva a mind a mai napig tartó romantikus Ferenc-kultusz legfőbb élesztője lett. Kocsis László azonban távol marad ettől a képtől, s a szent életéből azokat a mozzanatokat emeli ki, melyek saját életére vonatkoztatva is beszédesek: a lélek szegénysége, a társtalanság, a használni és szolgálni akarás morálja rokonítja a vigaszadó szenttel. A kötet versei – Babits szavaival – már igazi ferences lelkületű poétát, halk szavú, szelíd énekest mutatnak, aki „mindinkább lemond arról az álomról, hogy népszerű költő-vezér”²² lehet. Líráját, ahogy korának papköltői is az „éhező szívek lelki táplálékának”²³ szánja, vigasznak a „téli éjben”, a bánatban.²⁴ A megtalált papi és költői hivatás öröme azonban átjárja a lelket, s derűje játszi formákban tör föl a kötet verseiben, ahogy a Szűzanyához szólóban is:

„Égi virág, Mária,
Zeném zengjen s ének,
A tékozló félénk fráter
Oltárodhoz tér meg.”²⁵

Az Istenhez visszatalálásnak ez az égi öröme, a papi hivatásért mondott hála a témája az 1925-ös, igen kedvező fogadtatású *Aranyampolna* c. kötet verseinek, melyek többségének könnyed zeneisége már nem pusztá bravúr, hanem a boldog ember ujjongásának poetikai hordozója. Újszerű, hogy a költő-lelkipásztor figyelme egyre inkább az esendő embertársak, a „keserű lelkek” felé fordul, akiknek éppen a *hit édességét* kell megmutatnia.

²⁰ *Fáradtan is örömmel*

²¹ *Hazafelé*

²² Ács László: *A szelíd költő*. 1995. 110.

²³ Mécs László

²⁴ *Esti csillag*

²⁵ *Máriához*

„Mint az ifjú szerzetes
Te is képet festel,
Szavad színtől örvendez
S benne öröm cseng fel.”²⁶

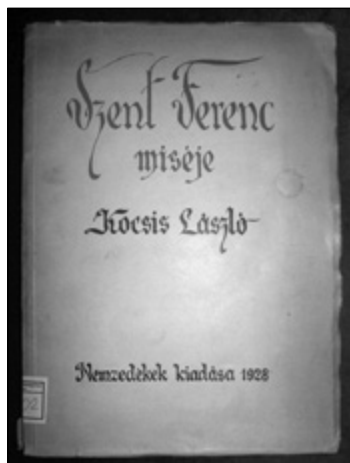
A kötet versei szinte harsognak az örömtől, amely azt az embert tölti el, „akinek a tollát a hit vezeti, akinek egész belső világát Isten formálja.”²⁷

Előveszem örömöm, széthintem a küszöbön²⁸
Szívem csengős piros persely,
Teleszórta Isten verssel²⁹
Tört ablakú bús viskóba
én legyek a karácsonyfa³⁰

A „vers szövetére hímmzett”³¹ képek, a ritmusképzlet gazdagsága azonban a magyar élet fájdalmait, a trianoni szomorúságot is palástolni akarja:

„Te jó vasi föld, ott a végeken,
Téged idézlek minden éjjelen.
Idegent vezet jegenyés utad,
Nem borul rád a magyar napnyugat.
Faluid tornya más Istent dicsér,
A gyermek nem magyar szót gögicsél.”³²

1928-ban jelent meg Kocsis László legkülönlegesebb és legferencesebb kötete, a *Szent Ferenc miséje*,³³ melynek megírásához a rendalapító halálának 700. évfordulója is alkalmat adott. A korabeli folyóiratoknak (pl. *Szent Ferenc Hírnöke, Élet, Katolikus Szemle*) az 1926-os jubileumi évben megjelenő számai érthetetlen módon nem közölték Kocsis ferences verseit. A mellőzöttség fájdalmát átérző Váth János levélben vigasztalta a költőt és a mise fonalára való versfeldfűzést is szép elgondolásnak tartotta. A költő levelezéséből tudjuk: készülő munkájához anyagot Balanyi Györgytől kért, aki nem a modern ferences irodalmat, hanem a legendákat ajánlotta,

²⁶ *Teregeted nyájad*

²⁷ Ács László: *A szelíd költő*. 1995. 110.

²⁸ *Kis örömöm, vigadozz!*

²⁹ *Szívem csengős piros persely*

³⁰ *Szívem csengős persely*

³¹ Brisits Frigyes Kocsis Lászlóról. *Élet*. 1925. aug. 2.

³² *Gyermeki fohász a vasi föld felé*

³³ *Nemzedékek kiadása*, 1928.

hiszen ahogy írja: „*ezek örökítik meg a legplasztikusabban a nagy szent szellemét.*” Brisits Frigyes említi is, hogy a költő könyvespolcán a teológia és az irodalom klasszikusai között ott található a Fioretti, a leghíresebb Ferencről szóló legendagyűjtemény is.³⁴ Kocsis eddigi verseinek Ferenc-képe valóban a legendákból forrászik. Szent Ferenc alakja minden gyengeségtől mentes, lenyűgözően tiszta, idealizált, tökéletesre megrajzolt, akinek életét követni maga a boldogság. A Szent Ferenc miséjében azonban ez a kép sokkal árnyaltabb és mélyebb, jöllehet a legendákból ismert motívumok (a gubbioi farkas, a prédikációt hallgató madarak, Umbria vidéke, Carceri remetése és Alverna, a stigmatizáció helye) gazdagon átszövik a szöveget. Ez az igazabb Ferenc-kép azonban nem a tudós művekből, hanem a lelki tapasztalatból, a transzcendens találkozás megvilágosító erejéből magyarázható. A szent liturgia részeiben már nem csak a napsugaras Ferenc jelenik meg, hanem a Krisztus-követésben alter Christussá lett, szent sebhelyekkel megjelölt Poverello, aki azért méltó a szakrális hódolatra, mert evangéliumi élete azt az utat példázza, mely az Atyához visz. Ferenc nem csak emlékeztetett Krisztusra, hanem a szeretet misztériumában olyannyira eggyé is vált vele, hogy a szent stigmákkal testén is a Megfeszítetthez lett hasonló: Krisztus élő jelképe, kegyelemteljes tükre és a kereszt üzenetének hordozója. Az ő ünneplésére hívják a harangok az egész teremtet világot, mely az embert szolgáló csodálatos teljesség, részeiben is egység. Ő „*Isten leghívebb földi pásztora,*” vele hangzik el a pap *Lépcsőimája*, melynek soraiban fölbukkannak a legendákból ismert képek, az „*édes kereszt*” kulcsát meglelő Ferenc életének beszédes mozzanatai. A két faággal hegedülő, a férgek az út porából összegyűjtő, a méhek elé mézet tevő, a rablókat is megtérítő Szent Ferenc olyan tapasztalat közvetítője, mely „*az angyalok hegyére*” visz. Ezért hangzik a fohász: „*Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében Hívj minket is, Isten hírnöke!*” A *pap confiteorja* azt a felismerést tükrözi, hogy aki Ferencet követi, annak az útja végső soron Krisztushoz vezet. Ferenc példája bizonyítja, hogy a Krisztus-követés, melyre minden keresztény is meghívást kap, nem könnyű, de az egyetlen út, melynek örök jövője van. Ferenc boldog élete megtanította szeretni ezt az utat. A földi kincset hajszoló, bünvalló-bünbánó ember is kénytelen Ferenc előtt bevallani: „*semmin sincs.*”

*Gyónok neked, Ferenc testvér,
Messze mentem, s bár kerestél
Lelkem mégis megbotolt.
Bujtatott a méla hold is,
Rámszakadt e tépett kor is
S mint az árvíz elsodort.*

A *nép confiteorja* is a tisztánlátásból fakad: Ferenc megmutatta a boldog élet titkát, ám a nép nem követte, ezért „*iszonyú döbbenettel, jajjal, könnyel kizokogja: Utat vesztett.*” Ezért kéri Szent Ferenc közbenjárását, hiszen „*ha neki gyóntál, ő könyörög.*” Az *Introitus* fohászai a napfényes Umbria szentjéhez kiáltanak, a *Kyrie* pedig az Isten előtt térdre hulló ember eget ostromló könyörgése egy új élet kezdésének a kegyelméért. „*Nyílt az út,*

³⁴ Brisits Frigyes Kocsis Lászlóról. *Élet*. 1925. aug. 2.

Szent Ferenc útja, Urunkra nézni, örök kútra, S elveszni benne elámulva.” A Glória játékos csengése a világot megváltó Krisztust és a világot megváltoztató Ferencet ünnepli, az örvendezés hangján zengi: „*Ő az Atya választottja, emberférgék közé tért meg, ő is ember, mégis tenger, mély is, szép is, szelíd, kék is, több, szebb mégis, mint por, hamu, s lágyvonalú lelke arca, örök művész, Isten karca.*” *Dominus vobiscum* – a pap ajkán nyolcszor felhangzó fohász ebben a kontextusban különös jelentést kap. Az Úr békéje Szent Ferenc világában a legfőbb jók egyike: Istentől való égi ajándék, mely a szívben kér szállást. Minden megújulás záloga, melyet élni és hirdetni kell, ahogy Ferenc tette: *bejárta a földkerekséget, s hirdette Isten országát és a békét. Maga a megtestesült béke volt.* A legendáiró szavai a verssorok metaforáiban köszönnek vissza:

*„Hegedűd mondta: béke, béke...
S te voltál a szép hegedű,
Istentől hullott rád derű...”*

A *Ferenc-mise könyörgései*, melyek a *pap* után a *novícius*, a *koldusok* és a *gazdag ember* szájából hangzanak föl, arról vallanak, hogy Kocsis László a legmélyebb valóságában értette meg a ferences lelkeség lényegét, mely a teremtett világban egy egymást szeretettel szolgáló családot ünnepel, el nem múló örömmel. Ferenc kiengesztelődött világában minden az Istentől kapott, tehát legjobb helyére kerül és paradicsomi békében talál egymásra. A teremtmények iránti egyetemes szeretet új törvényt is szül. Az ember éppúgy, mint más teremtmény, teremtett volta miatt érdemel tiszteletet, s értékét nem vagyona, nem rangja szabja meg, hanem szeretetének mértéke, mert *„minden ember annyit ér, amennyit Isten előtt ér, és semmivel se többet.*” A testvériség köti össze a misében egymás után fohászkozó könyörgőket, akik Ferenchez, a szeretett közbenjáróhoz imádkoznak. A Poverello példáján még a gazdag ember is a szegénységet áhítja, amely a lélek állapota, a szabadság útja:

*„Hermelinem koldusra aggatom,
Hogy minden nélkül zengjem én is:
Hozsanna néked, Szegény-gazdagom!”*

A *Lectio*, a *Graduale*, a *Sequentia* legendák ihlette sorai után a *Munda cor meum* Szent Ferenc *prédikációját* készíti elő, mely minden teremtmény-testvérhez szól. A szövegbe beleíródnak a *Sacrum commercium* sorai,³⁵ a szent egész élete és szigorú tanítása:

*Testvérem, egy a szükséges: Isten művésze
légy, mint réten a sárga virágfej rajza,
mint madár éneke, mint a hegyek szikladarabja.
Hogy dicsőítsd dicsőséges arcát a mi Urunknak,
Ki alázatos keresztjére feszített engem,
ki öt rubin sebével sebesített engem...*

³⁵ *Sacrum Commercium. Szent Ferenc menyegzője* a Szegénység Úrnővel. Fordította Balanyi György. Budapest 1920.

A *Laus tibi Christe!* a Megváltónak és hűséges követőjének, Szent Ferencnek a dicséretét zengi, a *Credo* áradó soraiban pedig a *Naphimnusz* motívumaival ünnepli az Urat, a csodálatos, szeretettel szolgáló világ teremtőjét.

„Téged dicsér hegy-bátyánk, csöpp hugunk, a rét,
Ég-testvér kezedtől újul s újra kék,
s a tó is dicsér, mint fellegek hajósát.
Tengerek tükrén tűz-szemed tükrözik,
Hold-nénénk virraszt árnyékod mögött,
Nap-anyánk játékos, őt is befödöd –
egy szemrebbenéssel, mert Te vagy az örök.”

A *Secreta* strófáiba is beépül a költői dicséret parafrázisa. A *Naphimnusz*, mely a ferences lelkeség mikrokozmosza, olyan látásmódot tükröz, mely Isten titkainak a megértéséből fakadhat: ahogy a szeretet Istene a legmélyebb valóságában szentháromságos egység és különbözőség, úgy a teremtett világ is tökéletes teljesség, teremtményeiben is kapcsolat és szeretetközösség, „Isten jóságának és szépségének fényes tükre”, melyet minden teremtmény részéről dicséret illet.

„Szél kisöcsénk, Nap testvérünk,
Forrásodra visszatérünk,
Isten éji arca: Holdunk,
Köréd csillagokat hordunk
S tápláló dús füveket
Szívünk újra ültetget.

Földanyánk lesz földi házunk,
Farkasokkal eltanyázunk,
Derek jönnek, nem dermedünk,
Vihar bátyánk nem ver bennünk,
Minden göröngy enni ad,
S ha menni kell, menni hagy.”

A *Felajánlás* és a *Lavabo* után a *Prefáció* annak az embernek az ajkáról hangzik föl, aki megértette: annak a szeretetnek, mely maga az Isten, nem adhat kevesebbet, mint önmagát... Ferenc koldusszegény élete maga az Isten-dicséret. Odaadott életében, megalkuvást nem ismerő Krisztus követésében olyan közel jutott a Megfeszítetthez, mint előtte senki más. Benne Krisztus tükröződött, mint ahogy a nap a holdban. S jóllehet közvetítő és visszfény csupán, mégis csodálatos és kegyelemteljes tükörképe Krisztusnak, akinek másává válni a szeretet útján mindannyian hivatottak vagyunk. A *Benedictusban* azt a Jóságot áldja, mely Ferencet, nekünk ezt a „fényes Krisztus-tükröt” adta.

„Áldott a Jóság, mert Ferencet küldött,
Áldott a Bárány, békesség barátja,
Ki értünk adott fényes Krisztus-tükröt.”

Az *Úrfelmutatáskor* elhangzó szavak pedig a ferences lelkiesség legfőbb üzenetét közvetítik:

„*Pax et bonum – csengeti
csengő az ég csendjét,
ember is így zengje ki
szíve szent szerelmét.
Zengj hát ember, mint Ferenc
ajakán a szalve,
Krisztusodnak zengedezz,
ki most eléd száll le.*”

A *Domine, non sum dignus* bűnvalló imádsága és a misztikus, titkos vacsorára hívó szavak után az elbocsátás a Ferenc-követésre szólít föl: „*Ti is legyetek Isten Szegénykéje!*

A *Kivonuláskor* fölcsendülő himnusz litániás szerkezetű, halmozott metaforái pedig Ferenc testvért, „*Krisztus jegyését, az alázat atyját, öröm-bátyánkat*” magasztalják, az égi viszontlátás reményében.

A kötetben a gazdag formavilág igyekszik követni az egyes részek lírai hangulatát is, s a stílusváltás is jól érzékelhető. Az 1926 elejéig írt versek még az *Aranyampolna* játékos csengését idézik (*Harangszó, Glória*). Velük párhuzamosan sűrűsödnek a hosszú sorú szabad versek is (*Lépcsőima, A koldusok könyörgése*).³⁶ Akad néhány Mécs-versre emlékeztető, hosszabb, rímes sorú is (*A nép confiteorja, A pap könyörgése*).

A *Szent Ferenc miséjét* vegyes visszhang fogadta. A kritikák többségének álláspontját tükrözi Brisits Frigyes, aki a „kiképzett nyelvforma és zsúfolt asszociációsor” és a „Szent Ferenc-i lélek átlátszó nyugalma és egyszerűsége közti távolságot”³⁷ – a szubjektumot elnyomó lázas képalkotást, már-már szecessziós képi világot³⁸ – kifogásolta. Harsányi Lajos azonban – bár nem hallgatja el a poetikai hiányosságokat – örömmel üdvözli a misét, mellyel „monumentális irányú katolikus költészetünk egy értékes alkotással gazdagodott.”³⁹

A versciklusnak is köszönhető, hogy Dsida Jenő költészetében is ezidőtájt jelent meg Szent Ferenc alakja. Dsida a *Páosztortűz* 1928. áprilisi számában könyvismertető kritikát írt a *Szent Ferenc miséjéről*: „Kocsis László vállalkozása érdekes: egy szentmise imádságainak keretében áldoz a nagy szent, a természet-szerető, áldott lelkű Francesco tiszteletének. Ez az áhítatos áldozás, rajongással kinövő szeretet is századunk dokumentumai közé tartozik. A minden hajszán verejtékesen keresztül üzött, gépek zakatolásába bomlott,

³⁶ Ács László: *A szelíd költő*. 1995. 120.

³⁷ Katholikus Szemle. 1928. 3.szám

³⁸ Rónay László: *Isten nem halt meg*. Budapest, 2002. 78.

³⁹ 1928. január 12.

megkínzott ember idege mibe és kibe kapaszkodhat-
 nek nagyobb és kétségbeesettebb biztonsággal, mint
 a végtelen nyugalom, végtelen jóság, szelídség és sze-
 retet ez utolérhetetlen apostolába!?”

A harmincas években különös fordulat állt be
 Kocsis László szemléletében: „*Hogyan is volt eddig?
 Éltem becsukott ajtók mögött, berekesztett szavak szép-
 ségén tűnődtem. Megbújtam Isten bagolyvárában...
 Istené voltam, nem az emberé... s eddig nem láttam,
 hogy van kenyér is, göröngyből növő... – vallja meg
 egy zsolotárában.*⁴⁰ Egy levelében pedig így fogalmaz:
 „szívemhez nőttek a szegények és koldusok. Franciskus
 szeretetével járok köztük, névtelen tanítványként...”
 Minél jobban megértette az egyetemes testvériséget
 hirdető Ferenc evangéliumi gondolkodását, annál
 közelebb jutott a társadalmi nehézségekkel való

szembenezéshez, ahogy a nagy példakép, a Szent Ferencet is mélyen tisztelő szellemi
 vezér, Prohászka Ottokár is. A pasztoráció közvetlen gyakorlata és a népi írók művei
 is ráirányították figyelmét a környező valóságra. „...akinek nincsen földi kenyere, nem
 indulhat az angyalok Égi falatjáért” – írta az 1931-es *Mindennapi kenyérünk* c. kötet

és szegényeket átölelni akaró testvéri szeretet lírai do-
 kumentuma lett a kötet, melynek szociális ihletésű
 szabad versei⁴¹ Szent Ferenc szavainak megértéséről
 vallanak: „Mindenkinek hirdetnem kell Uram meny-
 nyei illatot árasztó igéit.⁴² „Azért küldött benneteket a
 világba, hogy szóval és tettel tanúságot tegyetek hang-
 járól... S ha egy házba betértek, ezt mondjátok: Bé-
 kesség e háznak.” A védett paplaktól kiszólítja Ko-
 csis Lászlót is a missziós parancs, s szinte a ferences
 regula soraival „száll le az élet göröngyére.” „Elmen-
 tem a vak anyókához, elzengtem neki Naphimnuszod
 versét a kincses halálról, a szeretet egyetlen csillagát
 gyújtogatom s lelkükre égetem a te testvéri sebeidet,
 meg-megállok szegények küszöbén s rájuk lehelem a
 jóhír melegét...”⁴³

A *Két külön világ* (1936) költeményei már ebből
 a testvéri lelkületből fakadnak: halk szavú vallomá-
 sok „a szenvedő világ vigasztalására.”⁴⁴ Kocsis László

⁴⁰ *Ferenc, szeretsz-e még engem?*

⁴¹ Kocsis László: *Aranyampolna*. Válogatott versek. Bevezető: Tüskés Tibor. Pannónia Könyvek. 2008. 16.

⁴² 1. Cel 23

⁴³ *Ferenc, szeretsz-e még engem?*

⁴⁴ *Dunántúl*, 1936. dec. 16.

lírájának ezt a közösségi felelősségét emeli ki Thurzó Gábor is: „Szent Ferenc jegyében gazdagodik már szociális költészete is, a franciskánus szelídség és acélosság hozza meg az új, szemünk előtt alakuló fejlődését, a magyar népi katolikus programtól a felelős szociális programig.”⁴⁵ A modern korral a dunántúli tájra is beköszöntő szegénység és a nyomorúság konkrét ábrázolása mellett egyre több versben kap hangot a belső megtisztulás szükségessége, mely minden megújulás és megmaradás záloga.

„Új csodák megcsalt csacska népe,
Ne kívánkozz a csalfa lépre!”⁴⁶
„... hogy baj van, már láttad,
Mikor az ördög vágta a búzatáblákat.”⁴⁷

A dóm című, 1938-as kötet félszáz szonettje a katolikum századainak égi művészetét és a papi élet földi valóságát öltözteti – Weöres Sándor szavaival – a *ferences koldus darócruhájába*, a kifejezés magasrendű puritánságával. Az egybefüggő, egyetlen gondolatra fűzött verssorozatban „a mindennap problémái tárulnak elénk, a nyomor, bizonytalanság és tévelygés, melyeket vigasztaló és feloldó erővel vesz körül a templom” – írta Weöres Sándor.⁴⁸ A költeményekből áradó harmónia a kiküzdött belső béke tükre, a költő-lelképásztor Istentől kapott feladata felismerésének és hálás elfogadásának visszhangja.

„Nehéz a vers? Pörölycsapással
kalapálta zord kéz a hangokat.
A pöröly csak zúg s nem trilláz, altot ad.
Hogy én is, én is fájni görgetem
Szavak széles folyóján versemet?
Csodálod? Egy vagyok veled s szenvedek veled.”⁴⁹

Utolsó megjelent kötete, a *Falum képeskönyve* (1942) azt az igazságot példázza, hogy az ember küldetését csak Istentől rendelt helyén értheti meg és töltheti be. „Térj vissza városodba, s ott megtudod, mit kell tenned” – szólította vissza Krisztus hangja Szent Ferencet is Assisi városába. Így tért vissza Kocsis László is a fölnevelő szülőföldre, a szépséges Rába-partra. A kötet lírai életképei ferences derűvel ünneplik a teremtett világ szépségében visszatükröződő isteni szeretetet, az egyedüli valóságot, amely a „magyarízű” hitbe kapaszkodó földnélküliek nehéz életét még elviselhető teszi.

⁴⁵ *Korunk Szava*. 1937. 20.

⁴⁶ *Új csodák megcsalt népe*

⁴⁷ *Most kezdődik*

⁴⁸ *Magyar Minerva* 1939. 7. szám

⁴⁹ *Egy vagyok veled*

Megidézi a fölnevelő szülőföldet, a falu jellegzetes alakjait, s „a kötet legsikerültebb darabjaiban a népi vallásos élményt és szokásokat, a passiójátékot, a celli búcsút, a virágvasárnap-i cicamacaág-szentelést sikerül költészetté emelnie.”⁵⁰ Az egyedi költői világ, a nyelv ősi talajából vett gyökeres-ízű szavak valóban a „vasi föld és vasi nép gyönyörű apothéózisává” avatják a kötetet – idézhetjük Székely László⁵¹ méltató szavait. A versek egy része számadás-számvetés a valóságos révbe érés idején. Visszahalljuk Arany János *Őszikék* elégiáinak a hangját, de Kocsis László póztalan egyszerűségű soraiból minden elégedetlenség hiányzik. A hála, a szív békéjének csendje hatja át szavait:

*„Selyempaplan ágyak engem nem ringattak,
Száguldó autók útszélén kint hagytak
Emberségem fája útszélén is megnőtt
S ringatnak, csókolnak csillagok és felhők.”*

A nagy elismerést hozó kötet megjelenése után sem tette le a tollat Kocsis László, bár verstermése igen szegény. A kommunista hatalomátvétel utáni években ő is, ahogy a legtöbb papköltő, elhallgatott. Hiába sürgették egymást a költőtársak Ősz Iván Tompa Mihályt idéző szavaival – *az énekes énekeljen* –, a lélek megrendüléséből csak lassan virágzott irodalom. Ahogy Kocsis László írja:

*„Öreg estnek nincs már mondanivalója,
Léleknek sem telik dalolni valóra.
Az est is ahogyan elmondta magát,
A lélek is mondja az utolsó ávét.”⁵²*

A hallgatás után újult erővel szólalt meg a *Falusi Pásztor* c. kötetnek a népköltészet tiszta egyszerűségét idéző verseiben. A gyűjtemény nem látott napvilágot, a költemények a később születettekkel együtt kéziratban, baráti körben terjedtek. Világukról sokat elárul az a levél, melyet Bárdosi Németh János, a kiadatlan versek későbbi kötetbe rendezője írt: „Nagy költői erő, mély és ősi magyarság van benne, klasszikus jó íz Berzsenyiből és Czuczorból...”⁵³ Ugyanakkor a költő a játékos, a gyermekmondókák ritmusát idéző versekbe is beoltja félelmét, ami emberi életeket, a falu világát is átjárta:

„Fúj a szél, száll a por, kiskertem haldokol. Cseresznye virága változik lilára. Fúj a szél, zúg vadul s a por mint bomba hull...”

⁵⁰ Kocsis László: *Aranyampolna*. Válogatott versek. Bevezető: Tüskés Tibor. Pannónia Könyvek. 2008. 19.

⁵¹ Dunántúli Szemle, 1943. 3–4. sz. 154.

⁵² 1951. január 18.

⁵³ 1960. november 12.

Az utolsó évek apró pillanatképeiben ugyan a fájdalomt és magányát nem tudja palástolni, de a megbékélés Szent Ferencről tanult hangján vesz búcsút életétől:

*„Akik voltak, harangoztak, elnémultak csendesen,
Dunántúli lankák alján sírba bújtak rendesen.⁵⁴
Egy-két fűzfa velem együtt földre ejti ágait...
Földre hullott reményeim bimbaját – ki várja itt?”*

Kocsis Lászlót 1929-ben a Szent István Akadémia tagjává választották. Az ajánlásban Alszegehy Zsolt, Sík Sándor és Brisits Frigyes méltatta a korban egyedülálló líráját, s kiemelték, hogy a „ferences szellem derűs misztikája ezen a költészetben lépett be a magyar irodalom egyetemességébe.” Saját, ferences ihletésű költői útját pedig Kocsis László így összegezte: *„Valamikor, még kispap koromban sokat festettem a novícius világából... szerettem volna megszólaltatni a kolostor elfelejtett életét. Újság volt-e nálam vagy lelkeségem vitt a cellák szűk falai közé? [...] tán valódi énem valóban a kolostori élet egében is járt. [...] Így lettem a kolostor költője, s úgy értem Assisibe Francescához, akit még ma is ihletadó mesteremnek vallok. Hogy aztán olyan sokat jártam Assisi útján, ez már tudatos volt nálam. Elmúlt a novícius álma, elmaradt tőlem az önkínzás, s jött a külső világ problémás meglátása. A Ferenc virágos kertjében még csak derengett az élelslátás, az Aranyampolnában pedig szemérmesen belecsurgott minden, a külső világból suhogó bánat a fligrán ampolnába. Féltem még a rideg dolgoktól, ezért annyira éteri és rímzenés ennek a fűzetkének a fele. Akkoriban bizonyos menekülés is volt nekem a vers. Misémmel Ferenc nagyságos szentsége [...] előtt hódolni akartam s az én és minden mai vágódó ember sorsát kiénekelni. [...] Azóta látszólag messze kanyargott poétai utam a kolostori csendről. Indulásomkor a külvilág volt kolostori én voltam a szomorú lélek. Most bennem van a kolostori magány szépsége s a külvilág a boldogtalan. Ezt a boldogtalan fergeteget lecsendesíteni, ma már csak ez lehet a programom. [...] Nagyon szívemhez nőttek a szegények és a koldusok. Franciscus szeretetével járok köztük névtelen tanítványként...”*⁵⁵

Rónay László az *Új Ember* hasábjain megjelent nekrológiájában Kocsis László költészetének a kor irodalmi közegében is egyedülálló, ferences vonatkozását méltatta legfőképp: „Szent Ferenc-i lélek volt, s lírája is leginkább az assisi szent Naphimnuszára emlékeztet... a költői dicsőségéről lemondva, inkább a lélek dicsőségét kereste.”⁵⁶ Valóban: befelé óriássá növekedő, az isteni szándékot és rendeltetést kutató lelkipásztor és költő volt. Nem az emberek, hanem a jó Isten tetszését kereste.

Költészetének adósa még az irodalomtörténet-írás.

⁵⁴ *Új kesergő*

⁵⁵ Kocsis László levele Vas Tamásnak. 1928.

⁵⁶ *Új Ember*. 1973. márc.25.

• ÉVFORDULÓK •

TERNYÁK CSABA

A papság és a világegyház

Vianney Szent János (1786-1859) halálának 150. évfordulójához kapcsolódóan XVI. Benedek pápa jelentette be tavaly tavasszal, hogy „Krisztus hűsége, a papok hűsége” mottóval a 2009. június 19-től 2010. június 19-ig tartó időszak papoknak szentelt év.

Nekem mindig öröm és nagyszerű lehetőség, amikor a papságról beszélhetek. Azért is, mert ez a saját életem, amikor a papságról van szó, először óhatatlanul mindig a saját papságomra gondolok. És mivel az Úristen azt a különös lehetőséget adta meg nekem, hogy éveken keresztül a Vatikánban a Szentatya munkatársa lehettem és a papsággal kapcsolatos kérdésekkel foglalkozhattam, ezért ez a megszólítás is örömmel ért, hogy a papok évében a papságról szóljak. Ha a papság helyzetéről beszélhetek a világegyházban, egy ikont szeretnék állítani, egy képet festeni, ami mindig a szemünk előtt lebegjen, ha erre a témára gondolunk. Nekem az a kép jut eszembe, amelyet sokszor templomokban is ábrázolnak és könnyen a szemünk elé tudunk képzelni: amikor Jézus a vízen jár, és Péter apostol azt kéri tőle, engedd meg, hogy hozzád menjek. Ő azt mondja, gyere. Péter kilép, elindul a vízen Jézus felé, és egyszer csak azt veszi észre, hogy elkezd süllyedni. Belekapaszkodik Jézus kezébe, és Ő felemeli: miért féltél, kicsinyhitű?

A papság helyzete szorosan kapcsolódik ehhez a képhez. Olyan a papságunk, amennyire szorosan tud kapcsolódni Jézus kinyújtott kezéhez, amennyire bele tud kapaszkodni az ő Mesterébe. Péter akkor állt stabilan a vízen, akkor tudott jól járni, amikor Jézus kezébe kapaszkodott.

Azért is jó Péterre gondolnunk, mert amikor a papságról beszélünk, általában nem a szerzetes, hanem az egyházmegyés papokra gondolunk, azokra, akik Jézus Krisztuson

Dr. Ternyák Csaba

keresztül, az apostolokon keresztül kapták hivatásukat és kapcsolódnak a Mesterhez. Az első tizenkettő, akik ott voltak Jézussal: ők a papság gyökere és különösen is az egyházmegyes papság számára az apostolok azok, akiket keresztül a Mesterhez kapcsolódhatunk. Minden egyházmegyénkben a püspök az, mint apostolutód, aki képviseli a 12 apostolt. A püspökök pedig annyiban képviselhetik Jézus Krisztust, amennyiben teljes közösségben vannak a fővel, Péter apostollal. Ő, és utóda, a mindenkori pápa az, aki az egyházmegyes pap számára az ideál, akihez kapcsolódik.

A szerzetespapokat a rendalapítókról nevezzük el, akiket keresztül megismertek egy ideált, amit elkezdtek követni, és lettek ferencesek, jezsuiták, domonkosok. Mi, egyházmegyes papok néha petrinusoknak nevezzük magunkat. Mi Szent Péteren keresztül kapcsolódunk az Úr Jézus Krisztushoz. Jó arra gondolni, hogy petrinusok vagyunk akkor is, amikor belekapaszkodunk a Mester kezébe, mert a hivatást elfogadva minden pap azt az ideált látta, hogy Jézus a vízen jár. Mi is szeretnénk hozzá elindulni a vízen és vele járni, hiszen nemcsak a mai világban, hanem mindenkor, amit a pap képvisel, a kegyelmi rendet, az örök értékeket, Istennek a világát, az mindig törekeny, olyan bizonytalannak látszik, mint Péter apostol vízenjárása.

Elég kinyitni az újságokat, beengedni az életünkbe azokat a híreket, amelyekkel bombáznak bennünket, hogy elfogadjuk ennek valóságtartalmát. A mindenkori Péter, a pápa nagyon fontos számunkra, mert ő éli elénk azt a papi ideált, amelyet az egyház is elvár a papjaitól. Ahogy a pápa megéli a papságát, az valamiképpen minden pap, püspök számára példa, hogy hasonlóképpen éljük meg mi is. Az a modell, az a mai papság. A pap nem más, mint a továbbélő Krisztus. A papon keresztül – és ez II. János Pál pápának egy csodálatos gondolata, amelyik annak idején engem nagyon megfogott, és az egyik nagycsütörtöki levelében írta – Jézus Krisztus az embereknek a kortársa lesz, mert a papban Krisztus él, a papban Krisztust látjuk, őt reprezentálja. Rosszul, jól, vagy még jobban, vagy szent módon, de mindenképpen őt reprezentálja. Ezt a hallatlan feszültséget érezzük is, hogy úgy néznek ránk a hívek, hogy joguk van bennünk Jézus Krisztus vonásait szemlélni. Ha valaki papra néz, Jézus kell, hogy eszébe jusson. Érezzük azt a feszültséget, azt a drámát, hogy mi süllyedünk a vízen. Nem állunk annyira biztosan, mint Jézus, bele kell kapaszkodnunk. Akkor tudunk megfelelni ennek a hivatásnak, amely egyben küldetés is, hogy jelenvalóvá tegyük minden kor számára Jézus Krisztust.

Úgy tűnik, mintha a mai világban egyre kevesebb papunk lenne. Vajon, az a kevés pap, aki ma az egyház rendelkezésére áll, ráadásul egyre fogyatkozó létszámmal és egyre magasabb életkorral, meg tud-e felelni annak a nagy kihívásnak, amely a világ, a hívek részéről, az egyházközségek részéről felénk árad és ránk nehezedik. Ha a statisztikákra gondolunk, akkor nemcsak rózsás híreink vannak. Elég csak a mi egyházmegyénkire gondolnunk, ahol néhány évtizeddel ezelőtt a papság létszáma csaknem mégegyszer annyi volt, mint ahányan ma vagyunk. Ennek a kevés embernek kell elvégeznie ugyanazt a feladatot, vagy olykor talán még többet is, mint korábban a több papnak. A mai világ új impulzusokat, lehetőségeket kínál, új válaszokat kell fogalmazni, mai módon kell megélni a hivatásunkat. Utánuk kell menni az emberek-

nek. Ritkán van olyan, hogy maguktól eljönnek, utánuk kell menni, hogy be tudjuk gyűjteni, be tudjuk hívni őket a templomba.

Kevesen vagyunk, és évről évre nagyobb gondot jelent a püspökök számára a misszionálás, nemcsak Magyarországon, hanem a világegyházban is, az, hogy a papi állomáshelyeket megfelelő módon be tudjuk tölteni. A számok sok mindentől árulkodnak, de sok mindent homályban is hagyunk.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az Isten országában nem a mennyiség számít. Sem a papok, sem a hívek vonatkozásában. Hiszen azt is tapasztaljuk, hogy nemcsak papok vannak kevesebben, hanem az egyházközségekben a hívek száma is fogyatkozik. Ez keserűséggel, fájdalommal tölt el bennünket. Vannak, akik pesszimistán tekintenek emiatt a jövőbe, pedig Gedeonnak elég volt háromszáz harcos a győzelemhez. Emlékszünk az ószövetségi történetre: az Úr elküldte őket, minél kevesebben legyenek abban a csapatban, meg akarta mutatni, hogy ő kevés emberrel is végbeviszi a tervét. Nem az számít, hogy sokan vagyunk-e, hanem az, vele vagyunk-e a Mesterrel. Hogy megkapaszkojunk-e, engedjük azt, hogy Ő legyen az, aki működik ebben az egyházban. Engedjük, hogy Ő legyen a protagonista, Ő legyen a főszereplő. Nekünk, papoknak, komolyan magunkba kell szállnunk, mert hányszor úgy kommunikálunk a hívekkel, egymással, mintha mi lennénk a főszereplők, pedig az igazi főszereplő Jézus Krisztus.

Az egyházban is Ő van a központi helyen. XVI. Benedek pápa, aki a liturgiát finoman alakítja, és figyelmünket a lényegre tereli, azt mondja, hogy az oltáron tegyük a feszületet középre. Volt aki azt mondta, hogy akkor eltakarja a miséző papot. Krisztus nem takarhatja el a papot. A liturgia Ő róla szól, az Ő áldozatát ajánljuk fel az Atyának. A pap nem állhat Krisztus és a hívek közé.

A számok veszélyes dolgok, mert Jézus Krisztus egyszери keresztáldozata elég volt ahhoz, hogy az emberiség minden bűnéért elégtételt adjon az Atyának. Egyetlen keresztáldozata, az örök áldozat elég volt az összes bűnért, amit a világ kezdetétől kezdve a világ végéig az emberek elkövettek és elkövetnek. Vannak dolgok, amelyeket nem tudunk csak a számok nyelvén kifejezni. Nem lehet csak statisztikai eszközökkel felmérni a pap munkáját sem. Hogy egy egyházközségben mit végezz, mi az ami látható, mérhető, az csak egy dolog. Sokkal fontosabb az a mély építés, amit az imádságával és az áldozatával végez.

Vianney Szent János kapcsán hirdette meg a pápa a papság évét. Ő a lehető legegyszerűbb plébános volt, de imádsága, áldozatai révén már abban a korban mindenki számára, egész Franciaország számára viszonyítási pont lett. Özönlöttek az emberek oda, hogy nála meggyónhassanak. Áradt belőle az élétszentség illata. Vele fordult elő, hogy látta, a templomban egy paraszt bácsi ott térdelt a kitett Oltáriszentség előtt. Látta, hogy hosszú ideje ott van. Megkérdezte tőle, mit csinál ott ennyi ideig. A válasza ennyi volt, hogy én nézem Őt, és Ő néz engem. Rámutat ez arra, hogy a kegyelmi rendben egy nézés, egy imádság, egy kézfogás, a szeretetnek egy gesztusa sokkal többet ér, mint amit az evilági rendben könnyen ki tudunk fejezni, például számokban, valamilyen valutában. Az Isten országában ezek a dolgok másképp vannak. Ami a szív mélyén játszódik le, az nem fogalmazható meg a számok nyelvén.

Egy nagypénteki statisztikát hozok példának. Az egyház sejtjeiben már pünkösöd

előtt is kezdett kialakulni. Jézus 12 apostola, 72 tanítványa valamiképp az ősegyház első sejtjei voltak. Ha megnézzük, nagypénteken hogyan festett az egyház, akkor azt mondhatjuk a statisztika nyelvén, hogy tragikusan. A Mester a kereszten függött, apostolainak, akikre az egyházát szándékozott alapítani, 75 százaléka elfutott, szétszédte. 8,33 százaléka elárulta. 8,33 százaléka megtagadta, és mindössze 8,33 százaléka állt ott a kereszttel alant, János apostol személyében.

Amikor tehát az egyház helyzetére gondolunk, és azt látjuk, hogy kevesen vagyunk, akkor nem szabad, hogy ez bennünket frusztráljon, vagy aggodalommal töltsön el. A jövő egyháza valószínűleg egészen más lesz, mint az elmúlt századok egyháza. Már most látjuk azt, hogy számban kevesebben vagyunk, de ez nem jelenti azt, hogy kevésbé lennénk jelen. Itt vagyunk, egyre jobban meg tudjuk élni a közösséget, azt, hogy mi összetartozunk. Hogy Jézus Krisztus tanítványai vagyunk, és hogy a mi közösségünk a továbbélő Krisztus. Ez az egyház. Olyanok vagyunk, mint a téstában a kovász, amelyik megerjeszti. Olyanok, mint a tartóra helyezett mécses, amelyik fényt ad. Ezt tudatosítani kell magunkban, hogy valóban áradjon is belőlünk ez a fény.

A Vatikánban, a Papi Kongregációban, ahol mi a papság ügyeivel foglalkoztunk világszinten a Szentatya munkatársaiként, harmincan voltunk. Egy bíboros, egy érsek-titkár és a munkatársak, a portásokkal együtt harmincan. Ez egy minisztérium tulajdonképpen. Nem hiszem, hogy Magyarországon van olyan minisztérium, ahol kevesebb, mint ezer ember dolgozna. A mi feladatunk persze más volt, az egyház az egyházmegyékben jelenik meg. Minden egyházmegye egy kis egyház, amelyben a teljes egyház megvalósul akkor, ha közösségben van Péter utódával. Péter és az ő munkatársai Péter tekintélyével azt az irányt határozzák meg, amerre az egyháznak mennie kell. Nekünk is ez volt a feladatunk. Az is, hogy fogadjuk az ad limina látogatásra Rómába érkező püspököket. Számomra mindig nagy élmény volt, hogy hétről hétre egy újabb csoport püspök érkezett a kongregációba, akikkel másfél-két órán keresztül elbeszélgettünk. Meghallgattuk a beszámolójukat a helyi egyházuk életéről. Számos esetben, mivel papi kongregáció voltunk, a püspök atyák elmondták, hogy a papságuk hogyan él, milyen gondjaik, problémáik vannak, illetve a püspökök elmondták, milyen gondjaik vannak a papjaikkal. Ilyenkor szokta mondani a bíboros-prefektus, hogy kedves püspök atyák, vegyék tudomásul, hogy a papság nem probléma! A papság az Isten kegyelme. Örüljünk annak, hogy vannak papjaink, ne úgy tekintsünk rájuk, mint problémákra, akkor sem, ha természetesen okozhatnak egy püspök számára problémát is. A papok a püspök első munkatársai, ők azok, akik nélkül, egyedül, semmit sem tehet. Képtelen arra, hogy jelen legyen minden közösségben. A papok sokszorozzák meg az erejét.

Mivel minden adat befutott a kongregációba, a papság helyzetéről készítettünk statisztikákat. Hol, milyen a papi ellátottság. Rendkívüli aránytalanságok mutatkoznak a világban, viszont a katolikus egyháznak az a sajátossága, hogy ha valaki kéri a felvételét az egyházba, jelentkezik, hogy pap szeretne lenni, egy egyházmegyébe tagozódik be, többnyire azon a területen, ahol született. Vannak már olyan modern közösségek, ahol ez nem így van, de ez az általános rend. Vannak egyes országok, amelyek bővelkednek hivatásokban, más országok pedig rendkívüli gyér számban tudnak új papi hivatásokat hozni.

Európa ilyen szempontból nagyon gyenge helyzetben van. Szinte minden országban csökkenő tendenciát mutat a papi hivatások száma, vagy legalábbis stagnál. Kivétel Lengyelország, ahol ugyan most egy kissé csökkenő trend mutatkozik, mégis, még mindig sok hivatást ad a lengyel egyház, ahonnan még jut más országokba is. Azt tapasztaljuk, hogy a papság létszáma fogy, pedig igazából évente ezer fővel emelkedik a világegyházban. Nem Európában és Észak-Amerikában, hanem Ázsiában és Afrikában, ahol a viszonylag új egyházak rendkívüli dinamizmust mutatnak, ami jelentkezik a papok létszámában is. Összességében tehát nő a papok száma, de nálunk csökken.

Mi a válasza az egyháznak erre a trendre? Az, ami a miénk is, hogy imahadjáratot indítottunk az egyházmegyénkben, hogy az Úristen küldjön nekünk új papi hivatásokat. Minden szentmise után imádkozunk egy rövid, egyszerű imát, hogy küldjön nekünk új hivatásokat az Úr. Ebben a fiatal papoknak, a szemináriumoknak a szerepe döntő, hogy a jövőben lesznek-e és milyenek lesznek az új papi hivatások.

Van egy olyan vetülete ennek a témának, ami mindannyiunk számára égetően fontos. Szorosan összetartozik az egyházi hivatások helyzete az egyház jövőjének ügyével. Az ősegyházba nyúlik vissza az a mondás, hogy ahol a püspök, ott az egyház. Igaz az is, hogy ahol a pap, ott van Eucharisztia, s ahol Eucharisztia van, ott van az egyház. Mégis, ma, féltő az, hogy lesznek olyan közösségeink, már most is vannak, ahol nem tudjuk minden vasárnap bemutatni az Eucharisztia. Ott is jelen van viszont az Eucharisztia, és a világi hívők közül választunk valakit, aki kiosztja egy imádság keretében híveinknek az eucharisztikus Krisztust. Érezzük, hogy a II. vatikáni zsinattól kezdődően a világiak szerepe az egyházban megnövekedett. Vannak hitoktatók, adminisztrátorok, sőt lelkipásztori feladatokat is egyre inkább rábízunk a világi hívekre. Ennek az oka egyrészt az, hogy kevés a pap, ki kell őket segíteni, másrészt a világi híveknek a küldetésében is ott szerepel – egyre inkább felfedezi az egyház ebben az új helyzetben –, hogy szolgálják egymást, hogy az evangélium üzenetét elvigyék.

Vigyázni kell arra, hogy ez ne vezessen el egy olyan egyházképhez, ami egy pap nélküli egyházzal álmodik. Ahol a hívek, mint egy önkiszolgáló áruházban, kiszolgálják önmagukat és már nem is lenne szükségük papra. Ez ugyanis már nem a Krisztus által akart egyház lenne többé, és nem ez volt a II. vatikáni zsinat célkitűzése sem. Nem akart egy új, laikus egyházat alapítani a korábbi klerikus egyházból. Nem akarta azt, hogy a világiak klerikalizálódjanak, párhuzamosan azzal, amikor megtapasztaltuk, hogy a papok közül sokan laicizálódtak, elvilágiasodtak. Ez volt az az időszak, amikor nagyon sok pap elhagyta a hivatását. Több tízezer pap néhány év alatt, a zsinat utáni krízis idején hátat fordított az egyháznak, a hivatásának, kérte a laicizálását.

Fontos tehát, hogy a papság és a világi hívek is tudatában legyenek az egyházban elfoglalt helyüknek. Ebben az új helyzetben a világi hívek tiszteljék a papok saját feladatait, a papok pedig tiszteljék a világiak saját kompetenciáit. Ennek megfelelően nekünk, püspököknek is tudatosítanunk kell azt, hogy az első számú munkatársainkat a papjainkban kell megtalálnunk. Ugyanúgy, ahogy a papok a hívekben találják meg munkatársaikat. Nagy hiba lenne, ha mi, püspökök szintén a hívekben találnánk meg az első számú munkatársainkat. Ez kísértés, mert a püspökök köny-

nyebben tudnak dolgozni a hívekkel, mint olykor a papokkal, akiknek szintén saját elgondolásuk van az egyház életéről.

Beszéltem már az egyházmegyei és a szerzetespapságról. Van egy nagy különbség köztük. A világi papnak mindig vezetőnek kell lennie, aki a közösségben az összetartó erő, az a bronce, aki összegyűjti az energiákat, irányít, míg egy szerzetes benne él a közösségben, és nincs rábízva a közösség vezetése, hacsak nem őt választják meg a közösségük vezetésére. A pap viszont minden esetben vezeti a közösséget, és ez, a püspökkel való közösségben is olykor okozhat nehézséget. Ilyenekkel is foglalkoztunk többek között a kongregációban, ez az egyik nagyon fontos dolgunk volt, amikor én is a világegyház dolgaival foglalkoztam, hogy a papok és püspökök vitás ügyeiben kellett igazságot tenni. Ez nem volt egyszerű. Ez nem úgy történt, hogy bárkit behívtunk volna, hanem küldték az írásos dokumentumokat.

Miben lehet vita? Többnyire diszpozíciós kérdésekben, abban, hogy a püspök elhelyezett egy papot és az elhelyezésnél követte-e azt a rendet, amit a kánoni jog előír. Mert igaz, hogy a püspök az egyházmegyében a felelős vezető és az ő szava a döntő, de ez nem azt jelenti, hogy azt tehet, ami éppen eszébe jut. Vannak kánonjogi előírások, törvények, meg kell beszélni egy diszpozíciót kiválasztott papokkal, a tanácsosaival és az illető pappal is, akire a diszpozíció vonatkozik. Előfordult néha, hogy egyes püspöktestvérek nem pont úgy valósították ezt meg, ahogy a kánonjog előírja, vagy pedig az atyák úgy érezték, hogy igazságtalanság történt velük. De hogy az egyházban rend legyen és az igazság szolgálata érvényesüljön, a Szentatya a Papi Kongregációt bízta meg azzal, hogy ilyen esetekben, a bekért dokumentumok alapján döntsön arról, hogy kinek volt igaza. Ezek nagyon nehéz ügyek voltak és sok szenvedést okoztak, mert olykor a kongregációt nyomás alá helyezték a püspökök, hogy őket támogassuk. Ezt a témát csak oldásként mondtam el, ami azért jól rámutat az egyház belső életére, és az egyházmegyéik túlnyomó többségéből ilyen jellegű felterjesztések egyáltalán nem érkeztek. Magyarországról az én közel tízéves ottlétem alatt talán két, vagy három ilyen ügygel találkoztam. Ez mutatja, hogy milyen egység, milyen összhang van a főpásztorok és papjaik között.

A papság helyzete tehát szorosan összefügg azzal a papi lelkiséggel, amely a papság életét táplálja. Az imádság és a szolgálat az, ami megalapozza egy papnak az életét és segíti az identitása kialakulását. Szent Bazil, amikor azt akarja kiemelni, hogy az apostol lelkének tisztának kell lennie, hogy visszatükrözhesse a Lélek fényét, és a hit igazságát, a kristály lenyűgöző hasonlatát alkalmazza, amely a nap fényét sugározza maga körül. Mert a papnak egy kicsit ez a feladata: azt a fényt, amelyet Krisztustól kap, azt sugározza tovább.

Ezt írja Szent Bazil: „amint az átlátszó és tiszta testek, amikor kapcsolatba kerülnek a fény sugarával, ők maguk is nagyon fényessé válnak, és új ragyogást bocsátanak ki magukból, úgy a lelkek is, amelyek a Szentlelket hordják magukban, és a Szentlélek világosítja meg őket, szentté válnak és kegyelmet sugároznak másokra”.

„A papi szolgálat – ezt már VI. Pál pápa mondja –, nem egy mesterség. Nem valamiféle szolgáltatás, amelyet az egyházi közösség javára végeznek, hanem olyan szolgálat, amely egészen különleges módon, eltörölhetetlen karakterrel részesedik Krisztus papságában, hála a papi rend szentségének”. Ez az, ami bennünket erővel tölt el, ez

ad nekünk, papoknak erőt, hogy tudjuk, nem önmagunkat képviseljük. Nem saját nevünkben állunk a hívek elé, hanem Krisztus ereje mutatkozik meg bennünk. Ez az erő az, amely kétezer év óta erőssé és hatékonyá tette az egyház szavát, amely a gyenge papok szaván keresztül is megmutatkozik. Azért, mert nem az eszköz a fontos, hanem az az erő, ami árad belőle. Érdekes módon éppen Szent Pál apostol mutatott rá arra, hogy nem az emberi kiválóság dominál elsősorban a pap életében. Nagyon jó az, ha emberileg is kiváló, de akkor már nagy baj van, ha ennek tudatában is van, hanem tudnia kell, hogy az erő a gyengeségben mutatkozik meg. Istennek valami egészen különleges humora van. Ezt mi, papok, olykor saját életünkben tapasztaljuk meg, hogy az Úristen azt választotta ki, ami a világ előtt lenézett, ami alkalmatlan, ami selejt.

Gondoljunk bele, hogy Jézus Krisztus első apostolai nem koruk legkiválóbb elméi voltak. Nem szentéletű rabbikat gyűjtött maga köré, vagy példamutató életű farizeusokat – nekünk a farizeusokról olyan fogalmaink vannak, amelyek Jézus szavai és az evangélium befolyásol –, akik nagyon jámbor, vallásos emberek voltak. Nem ilyeneket gyűjtött maga köré Jézus. Olyanokat, akik a világ szemével nézve „selejtes”, másodrendű emberek voltak. Szent Péter apostol, akire azt bízta, hogy ráépíti az egyházát, nem tudott nyelveket. Hogyan lehet úgy egy világhódító egyházat újjá indítani, hogy az emberei egyszerű halászok, és nem ismernek nyelveket? A tanúságtételük az erő bizonyosága volt. Belőlük az a hit áradt, hogy Krisztus az ő életük, hogy Krisztus az, aki rajtuk keresztül működik.

Ma is ez az, ami mindig erőt ad az egyháznak. Minden gondunk, bajunk, nehézségünk ellenére az egyház nem rólunk, hanem Jézus Krisztusról szól. Ő az a kő, amelyet az építők elvetettek. Mert az építők, amikor köveket raknak egymásra, szeretik a szépen megfaragott, sarkosra levágott köveket beépíteni a falba. De egy olyan követ, amelyiknek semmilyen alakja, formája nincs, az építők elvetik. Az Úristen pedig szegletkövé, sarokkövé tette az ő házában, amelyre alapozni lehet. Azért, hogy megmutassa, ő képes selejtből is elsőosztályút produkálni. Nem a szenteket jött hívni, hanem a bűnösöket. A szentek menjenek a maguk útján. Az egyház ma is a bűnösök egyháza, de olyan bűnösöké, akiknek igényük van arra, hogy megtisztuljanak. Igényük arra, hogy megújuljanak, hogy az a Lélek, amelyet Ő elküldött, újra éltesse őket. Ez vonatkozik a papság életére is. Ha a papság helyzetére tekintünk a világban, ez az, amelyik mindig megtartja Krisztus papját, hogy tudja, Őhöz tartozik, és tudja, Őbenne mindig meg tud újulni.

Engedjék meg, hogy azzal fejezzem be, amit egy latin-amerikai püspöktől tanultam, aki meglátogatott egyszer a kongregációban. Beszámolt a nehézségeiről, ugyanakkor egy ragyogó személyiség volt, akinek a szeméből sugárzott az öröm. Kérdeztem tőle, árulja el nekem püspök úr, hogy van az, hogy ennyi gondja van, és magából mégis sugárzik az öröm. Akkor teljesen kinyílt és azt mondta: hát hogyne, Eccelense, hát tudja, a sír üres! Ezek a problémák, amikkel bajlódunk kell, megvannak, voltak és lesznek is, de a sír üres! Ez a mi örömhírünk! Ezt soha nem szabad elfelejtenünk. Jézus sírja üres! Ez a mi nagy örömhírünk. Fontos, hogy a gondjaink, problémáink között erről soha el ne feledkezzünk.

(A Szent Anna Kolping-házban március 8-án elhangzott előadás szerkesztett változata)

Halasztani immár nem lehet

Alapításának 100 éves évfordulóját fogja ünnepelni 2012-ben a Hajdúdorogi Görög Katolikus Egyházmegye. Nagyböjt kezdetén hirdette meg Kocsis Fülöp megyéspüspök a hároméves felkészülési időt.

Az 1912-es év Miskolc görög katolikusainak is fontos dátuma. Akkor szentelték fel a Búza téri templomot. Az egyházközség megalapításának és első nehézségeinek az eseményeit bemutató könyv – mely a fenti címet viseli – kiadás előtt áll. Az elkészült mű első fejezetét olvashatják most (a könyv iránti érdeklődés felkeltéseként) a Szemle olvasói.

KEZDEMÉNYEZÉSEK A PARÓKIA FELÁLLÍTÁSÁRA

Miskolc városa egy helyben állt, körülötte a világ forgott, változott. A görög katolikus vallásúak is keresték a helyüket, megélhetésüket – s keresték Istent dicsőítő szép ősi szertartásaik helyszíneit is. Milyen jó, felemelő és méltányos is lenne a saját templom, saját pap és közösség! A püspöki szeretet és gondoskodás bizonyára segít ennek megvalósulásában...

Miskolc városában a görög katolikusok ugyanott voltak, körülöttük azonban a világ forgott, az egyházmegyei határok változtak.

Munkácsi egyházmegye

Miskolcon nem volt számottevő a görög katolikusok létszáma. Valószínűleg szórányos beköltözéssel, letelepedéssel jelentek meg a Rákóczi-szabadságharc után. Az egri érsekség 1746-os kánoni vizitációja jegyzőkönyvében létszámuk 150, az 1777. augusztus 4-i vármegyei összeírás tanúsága szerint 104. Miskolc területileg a munkácsi püspökséghez tartozott, mely ténylegesen már több évszázada létezett, de nem tartozott az ország szabályosan felállított egyházmegyéi közé. Szokásjog alapján alakult ki a munkácsi kolostor püspök szerzetesfőnökének tényleges joghatóságából, s nem a főkegyúri jog és szentszéki jóváhagyás alapján. A területileg illetékes latin főpásztorok, az egri püspökök beosztottaikként kezelték a munkácsi püspököket. Az ebből származó konfliktusok az 1760-as évekre teljesen aláaknázták a két felekezet közötti viszonyt. Bacsinszky András hajdúdorogi parókus, a szabolcsi és hajdúkerület főesperese vezetésével 1769 őszén Sajópetriből indult egy küldöttség Mária Teréziához, hogy beszámoljon az udvarban arról a megalázó fogadtatásról, amiben Eszterházy Károly egri püspök már nem először részesítette Bradács János görög katolikus püspököt és kíséretét.

Az ügy 1771-ben oldódott meg. XIV. Kelemen pápa 1771. szeptember 19-én kiadta az „Eximia regalium” kezdetű bullát, mellyel felállította a munkácsi egyházmegyét. Az

egyházmegye első, valóságos megyéspüspöke Bradács János, aki néhány hónap múlva, 1772. július 4-én meghalt. Utóda Bacsinszky András lett (1772–1809). A tizenhárom vármegyére kiterjedő püspökségnek 729 parókiája volt, ugyanannyi pappal, akik hatvan esperesség területén működtek. Miskolc a borsodi esperesi kerülethez tartozott ekkor, mégpedig Görömböly filiája, vagyis leányegyháza Mályival, Csabával, Diósgyőrrel, Kisgyőrrel, Kistokajjal, Sállyal, Hámorral, Óhutával és Újhutával egyetemben.

A királynő 1776-ban héttagú káptalant állított fel, kinevezte az első kanonokokat és gondoskodott a fizetésükről. Mivel a munkácsi püspököknek földbirtokuk nem volt és mindössze két bizonytalan jövedelmi forrás állt rendelkezésükre: a katedratikum, vagyis az a csekély összeg, melyet a papok vagy egyházközségek a püspöknek évente befizettek, valamint a papszentelések után járó illeték, Mária Terézia 1776. október 23-án kelt adománylevelével a munkácsi püspökségnek adományozta tapolcai apátságot. Bacsinszky András tehát mint munkácsi püspök, az első görög katolikus tapolcai apát. S tapolcai apátként a Miskolc melletti Mindszent templomának kegyura.

Bacsinszky 1777-ben a budai helytartótanácsához fordul, hogy mivel a miskolci görög katolikusok létszámuk alapján saját templomra tarthatnak igényt, új templom építése helyett megoldás lenne a mindszeinti templom és a mellette levő kolostor – melyet nemrég hagytak el a szerzetesek – átadása a görög katolikusoknak parókiális templomul és paplakul. Csekély átalakítással alkalmassá tehető a templom görög katolikus püspöki szertartások végzésére is. A helytartótanács a felterjesztésre egy bizottság kiküldését rendelte el. Ebben az egri püspököt Téglássy József prépost kanonok, a munkácsit pedig Pásztyeli János éneklő kanonok képviselte. A bizottság munkájáról készült jegyzőkönyvet, melyet Bacsinszky megbízottja nem volt hajlandó aláírni, felterjesztették Budára.

Mi, alólírottak, Ő exellentiaja a munkácsi görög katolikus püspök és Szent Péter- és Pál-ról nevezett tapolcai apát úr alázatos felterjesztésére valódiságának megállapítására, folyó évi augusztus hó 5-én és a következő napokon Miskolcz városában főtisztelendő Téglássy József úrral, az egri székesegyház kanonokjával, mint Ő exellentiaja az egri püspök s gróf úr ez esetre kiküldött egyházmegyei megbízottjával és kiküldöttjével együttesen összejöttünk...

A miskolczi földesuraság részéről meghallgattak: a helybeli kamarai felügyelő úr, s maga a helybeli parochus. Ezek együttes jelenlétében mihelyt a főt címzett apát úr a folséges Trón elé nyújtott alázatos kérvénye, s az erre vonatkozó magas magyar királyi helytartótanácsi rendelet átolvástatott és megmagyaráztatott...

A küldöttség véleményezi, hogy Miskolcz városa végén – ahova már Ő felsége a gyermekek ne-

veltetésének buzgóságától indítva egy elemi iskola felállítását és legalább egy tanító alkalmazását kegyesen elrendelte – egy kápolna felállításáék, mely mindkét szertartásúaknak, ti. latinok és görögök számára szolgáló két szent oltárral láttassék el; gondoskodva lenne ezúttal az iskoláról a gyermekek részére, melyben mindkét szertartás szerintiék a hit elemeivel megismerkednének, gondoskodva lenne a felállítandó kápolnával ezekről, s mindkét szertartású lakosokról is.

Kelt Miskolczon, 1777. évi decz. 22-én

Almássy József Borsod vármegye alispánja

Téglássy József Szent Istvánról nevezett prépost, egri kanonok

Dachy Gábor Borsod vármegye táblabírája

Fáy Kristóf Borsod vármegye bírása

Halaxay Márton Borsod vármegye táblabírája

Fáy János Bertalan követ

Tisser József a fent említett Borsod vármegye jegyzője

Előtte, Dachy János Gábor, Borsod vármegye ügyésze

Miért nincs ott Pásztélyi kézjegye? Mert bár a küldöttség elismeri az önálló parókia létesítésének jogosságát, a mindkét szertartás szerinti kápolna nem megoldás. A munkácsi kanonok püspökének külön véleményes jelentést adott be, mely alapján Bacsinszky ismételten a helytartótanácshoz fordul. Az ügyintézés nem gyors, lassan halad. A püspök kérése jogos. Javaslatot kérnek a javadalmazást illetően, s közben eltelik két esztendő.

Nagyméltóságú és Főtisztelendő Püspök Úr,

Legkegyelmesebb Urunk!

A diósgyőri koronauradalom felügyelője (praefectus) Szöllőssy Ferenc úr révén a Miskolcz városában, illetve Mindszent községben elhelyezendő görög katolikus parochus és kántor évi el-látásának megállapítására vonatkozó megsürgető rendeletet, múlt hó 14-ről kelt felterjesztésében a helybeli királyi kamarai tanácsnak jelenti: hogy Excellentiádhoz már ismételten fordult levé-lileg, miszerint a dolog megvitatására tisztelendő papsága köréből egy érdemes egyént kikülden-i, vagy ez ügyre nézve Nagyméltóságod írásban kegyesen nyilatkozni méltóztatnék, de mivel eddig választ nem kapott, azért a fenti ügyben érdemleges véleményt nem mondhat és nem adhat.

Mint hogy azonban a magyar királyi kamara sürgősen elrendelte, hogy a lelkész és kántor eltartásáról szóló projectum (javaslat) legközelebb bemutatassék, azért is a királyi kamarai igazgatóság szükségesnek látta Nagyméltóságodat alázatosan megkeresni: miszerint egy a fent említett felügyelő úrral közösen elkészítendő eltartási tervezet megvitatása céljából egy meg-bízottat Miskolczra kikülden-i, vagy pedig az említett felügyelő mihez tartása végett írásbelileg nyilatkozni Nagyméltóságod ne terheltessek.

Egyébként magunkat kegyes pártfogásába alázatosan ajánlva maradunk,

Kelt Kassán a királyi kamarai igazgatóság 1780. évi28-án tartott üléséből.

Excellentiád alázatos lekötelezett szolgálói:

Mogyorossy Ignác

Krascsevits Mihály

Bacsinszky nem tudta elérni, hogy a mindszei templom görög katolikus kézre kerüljön, de mindent megtett annak érdekében, hogy templomot építtessen miskolci hívei számára. Az elhúzódo tárgyalások eredményeképp született meg 1797-ben a 14374. sz. helytartótanácsi határozat, mely hozzájárul az önálló görög katolikus parókia létesítéséhez, de tisztázni kell az anyagi terhek megoszlását.

Illustris plurimum reverende Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Episcopo, amice gratissime, Domine Nobis Observandissime.

Quoniam Benigne Majestatis Tuae Sacratissimae cura et sollicitudo iuxta pietissimum angustissimorum praedecessorum tuorum exemplum ab aditu auspicatissimi Regiminis tui constanter in commodum et incrementum Catholicae Religionis intenta fuisset atque adeo eo comprimitis benignum atefatae tuae Majestatis Sacratissimae studium et conatus directus haberetur, ut in latepatentibus haereditariis Provinciis tuis existentium animarum spirituali Curae prospiciatur; Hinc visum est tuae Sacratissimae Caesareo et Rex apostolicae Majestati relate ad meliorem Parochiarum Graeci Ritus Catholicorum Dioecesis huius per Tredecim Comitatus et Oppida Hajdonicalia extensae coordinationem animarumque spiritualem provisionem sequentia clementer resolvere, et quidem relate ad Parochias: In Comitatu Borsodiensi 1° cum circa Görömböly Parochiam; 2° huius filialem Miskolcz iuxta altissimam intentionem ad Cultus Divini curaeque animarum meliorem coordinationem reflectendum foret, et hoc fine nova in oppido Miskolcz Parochia cum eo adherendis filialibus erigenda censaretur, nullam quidem eatenus occurrere Reflexionem quia vero in oppido Miskolcz nulla de praesenti existat Graeci Ritus Catholicorum Ecclesia, hinc tam respectu huius erigendae, quam et aliorum requisitorum Parochialium aedificiorum ac ipsius quoque Fundi prostruendis his Aedificiis excisione occasione Concertationis quoad effectuantam Regulationem hanc instituendae, cum concernenti Dominio Terrestri per concernentes Iurisdictiones tractandum erit ac id ipsum in Protocollo concertationis una cum efformando sumptuum necessariorum Proiecto via consilii huius Regii altissimae Decisioni substernendum, qua occasione Ius quoque Patronatus concernenti Terrestri Dominio cum obligatione Patronis Ecclesiarum incumbente deferendum; ad latum vero renunciati iuris Patronatus, idem Religionario Fundo, unde necessariae Provisiones fieri debebunt attribuendum erit.

Datum ex Consilio Regio Locumtenentiali Hungarico Budaie die vigesima quinta Julii anno Millesimo septingentesimo nonagesimo septimo celebrato.

Illustris plurimum Reverendae Excellentissimae, Illustrissimae ac Reverendissimae Dvrae ad officia paratus paratissimus Paulus Almásy m.p. Franciscus Darvas m.p. Johannes Kvaszay m.p.

Illustri plurimum Reverendo Excellentissimo Domino Andreae Bacsinszky Graeci Ritus Catholicorum Eppo Munkacsienzi Abbati S. Petri apostoli de Tapolca s. c. et R. A. Maiestatis actuali intimo Status consiliario amico Charissimo Domino nobis observandissimo Cassovia Unghuarumum.

Ex officio

Magyar fordítása¹:

Legkiválóbb, leginkább nagyrebecsült, legkitünőbb, legelőkelőbb és nagyon tisztelendő Püspök, legmegnyerőbb Barátom.

Mintfogys legszentebb méltóságodnak jóakaratólag gondoskodása és felbuzdulása a kö-

¹ Fordította id. Papp Szabolcs

telességtudó, ugyanakkor szükségét szenvedő hivatali elődeid példája szerint a legszerencsésebben megkezdett kormányzásod kezdetétől fogva állhatatosan a katolikus vallás javára és gyarapodására törekedtél, ugyanakkor magasztos, legszentebb Méltóságod jóakarati iparkodása és fáradozása elsősorban arra irányult, hogy az öröklött, messze kiterjedő megyéidben lakó hívek lelki gondozása felől történjék gondoskodás.

Szentséged részéről előterjesztés történt a császár és apostoli király Öfelségéhez, hogy a görög rítusú katolikusok ezen egyházmegyéje a tizenhárom vármegyére és a hajdúvárosokra kiterjedt parochiái kormányzásával és a hívek lelki ellátásával kapcsolatos tennivalókat kegyeskedjék körültekintően elősegíteni, kiemelten a parochiákat illetően.

Borsod vármegyében: 1° Görömböly parochiáját illetőleg; 2° filiálisa, Miskolcz. A legfelsőbb szándéknak megfelelően fel kell arra figyelni, hogy az isteni szent szolgálát és a hívekről történő gondoskodás jobban érvényesüljön. Emiatt úgy kell a dolgot megítélni, hogy Miskolcz városában új parochiát kell felállítani a hozzá csatolandó filiákkal egyetemben. Jelenleg ugyanis ez ellen semmi nem szól, ugyanis Miskolcz városában jelenleg egyáltalán nincs a görög szertartású katolikusoknak templomuk. Emiatt mind ennek, mind a többi nélkülözhetetlen parochiális épületnek, valamint magának a teleknek előkészítésére, felépítésére tekintettel – az építkezéssel kapcsolatban vita indult a szabályzat elkészítése és bevezetése kérdésében – a világi hatalom tudtával a külön joghatóság felől tárgyalni szükséges, ugyancsak a jegyzőkönyvben rögzített vitáról. Továbbá számba kell venni a nélkülözhetetlen tetemes anyagiakat, alávetve magunkat eme királyi tanács legmagasabb döntésének. Ez alkalommal – a világi hatalom tudtával – a patronusságot a vele járó jogokkal, az egyházi kegyuraság tisztét az ebből eredő kötelezettségekkel együtt a vallásalapra kell ráruházni, hogy ennek alárendelve gyakorolja a nélkülözhetetlen gondoskodást.

Kelt Budán a magyarországi királyi hehlytartótanács 1797. július 25-én tartott gyűlésén.

Nevezetesen nagyon tisztelendő, tisztükre nagyon felkészült

Almássy Pál s.k., Darvas Ferenc s.k., Kvassay János s.k.

Kiváló, legnagyobb mértékben tisztelendő, legkitünőbb Bacsinszky András a görög szertartású katolikusok munkácsi püspök urának, Szent Péter apostolról nevezett tapolcai apátnak, Öfelsége valóságos állami titkos tanácsosának, legkedvesebb uram-barátomnak, akit a legnagyobb mértékben tiszteletben tartok. Kassa. Ungvár.

Hivatalból

1798. augusztusában Döry Ferenc kamarai megbízott, Csirszky András görömbölyi, Dudinszky András hejőkeresztúri és Petrik Péter sajópetri parókusok megsejlemlték azt a telket, amelyet az Újvárosban, az Ötvös- és Bentsik-fundusokon kellett kihásítani. Az újonnan építendő templom, parókia, kántori és harangozói házak becsült költsége 29 275 forint 39 korona. A felterjesztés megtörtént, további intézkedés azonban nem.

Eperjesi egyházmegye

A munkácsi egyházmegye kormányzása a nagy kiterjedés miatt egy püspök számára szinte lehetetlen volt. Ezért is állították fel a máramarosi (1723) külhelynökség (vikáriátus) mellé a szatmári (1776) és a kassai (1787) külhelynökséget. A kassai

külhelynökség joghatósági területe Abaúj, Borsod, Gömör, Sáros, Torna vármegyék-re és Zemplén megye északi részeire terjedt ki. A király rendelkezése értelmében a külhelynököt a munkácsi püspök nevezi ki a munkácsi káptalan tagjai közül, a király pedig megerősíti. Mivel Kassa város előjárói kedvezőtlenül fogadták a kassai székhelyű helynökség felállítását, Bradács Mihály helynök elérte, hogy Lipót császár a székhelyet Eperjesre tette át 1792. október 10-i rendelkezésével.

Bacsinszky András püspök halála után 1810-ben, mikor a püspöki szék üresen állt, a munkácsi szentszékből felmerült a hatalmas egyházmegye felosztásának a gondolata. Az I. Ferenc király által Budára összehívott egyházügyi értekezlet elfogadta ezt a gondolatot. A király a bizottság álláspontjának megfelelően 1816. február 6-án felállította az eperjesi egyházmegyét, melyet VII. Pius pápa 1818. szeptember 22-én kiadott „Relata semper” kezdetű bullájával kanonizált. Határai a kassai külhelynökségét követték. 5 főesperesi és 17 esperesi kerületben 194 parókiia: Abaúj, Borsod, Sáros és Szepes vármegye valamennyi parókiája, Zemplén megyéből pedig a homonnai, a hosztavicai, laborci, sztropkói és varannói esperesi kerületek. Az eperjesi egyházmegye első püspöke Tarkovics Gergely (1821–1841) lett.

Miskolc átkerült az újonnan alapított egyházmegyébe. A Borsodi főesperesség Alsó-borsodi esperesi kerülete 7 parókiája – Görömböly, Hejő-Keresztur, Mucsony, Sajó-Pálfalva, Sajó-Petri, Sajó-Szőged és Felső-Zsolca – közül az első, Görömböly fiókegyháza.

Tarkovics Gergely püspök eleveníti fel a miskolci parókiia létesítésének annak idején elakadt ügyét. 1837-ben levelet intéz az ország nádorához.

Fenséges császári-királyi örökös Herceg, magas magyar királyi helytartótanács, Jóságos uram. Kegyelmes uraim.

Miskolcz királyi korona városban lakó egyházmegyébéli híveim hozzám beadott újbóli folyamodványuk kapcsán, melyben saját szertartású parochiájuk ügyét, mely már egykor kegyesen tárgyalott, de ezideig végre nem hajtattott – ismételten sürgetik, császári-királyi fenségedet és a magas magyar királyi helytartótanácsot az 1831. évi október 29-én kelt 1266. számú viszonzás alapján bátorkodom alázatosan kérni: hogy miután a miskolcz-i görög katolikus lelkektől eszközölt hiteles és a fent említett viszont válaszhoz csatolt összeírás alapján eléggé be van bizonyítva, hogy az állandó lakóhellyel bíró görög katolikus hívek száma a kegyes királyi végzések értelmében egy itt létesítendő parochia részre mindenestre elégséges – nem számítva a Mindszent községben lakó 19 lelket – és máskülönb is Miskolcz korona városban a görög katolikus hívek betelepülése többé-kevésbé észlelhető, hatalmas és pártfogó szavaikkal egy már valóban létesítendő és a magas királyi udvari kamara paternatusa alá helyezendő görög katolikus parochia ügyében a legmagasabb Helyen kegyesen közbenjárni méltóztatnék.

Egyébként magamat császári-királyi Fönséged jóindulatába, a magas magyar királyi helytartótanács kegyeibe ajánlva maradtam Eperjesen 1837. január 28-án, császári-királyi Fenséged, a magas magyar királyi helytartótanács alázatos engedelmes és lekötelezett szolgálja.

Tarkovics Gergely eperjesi püspök

A válasz – ha érkezett egyáltalán – nem ismert.

Az eperjesi egyházmegye második püspöke, Gaganecz József (1843–1875) részletesen felsorolja 1844-ben beadott kérvényében a miskolci görög katolikus parókia halasztást nem tűrő létrehozásának indokait. Az engedély 1847-ben meg is születik, mégpedig olyan filiális felsorolással, mely csökkenti Felsőzsolca, Görömböly és Sajópálfala területeit.

Ő császári s. a. t., tudatandó királyi koronai Miskolcz városában tervezett egy görög egyesült lelkészet felállítása érdemében múlt év Szent András hó 17-én 42880. szám alatt kelt felterjesztésére a csatolmányok visszarekesztése mellett, e magyar királyi helytartótanácsnak válaszlátatik: hogy az említett lelkészetnek felállítása, a Felsőzsolca anyalelkészetnek pedig eltörlése, és annak az ongai, simándi, szigetujfalusi, s pusztajufalusi fiókegyházaival együtt, valamint, a görömbölyi és sajópálfalvi anyalelkészetekről elválasztandó diósgyőri, háromi, ó-, s ujhutai, mindszei, kelecsényi, besenyői, sajókereszturi, ecsegi, bábonyi és kápolnai fiókegyházaknak az újonnan felállított lelkészethez kapcsolatása kegyesen megengedtetik.

Minthogy pedig azon kérdés, vajon a királyi kamarai jószágokban levő lelkészetek illetékei a királyi kincstárból fizetendők-e, rendszeresen eldöntve nincs, ennél fogva a városokban 450 pengőforintra határozott illetménynek, ez újonnan felállított lelkészeten 287 pengőforintot, $7\frac{2}{3}$ koronát, pengőben lévő hiánya az 1845. évi Szent Jakab hó 24-én 11515. szám alatti rendelvény kapcsolatában ideiglenesen az egyházi alapértékből rendeltetik kiegészíteni, kiknek is foganosítása, és a felsőzsolcai lelkész pengő pénzben 224 forintra 13 koronára menő illetményének megszüntetése magyar királyi helytartótanácsnak egyszerűsmind meghagyatik.

Kelt Bécsben, Böjtmáshó 11. napján, 1847.

Gróf Apponyi György

Beöthy Sándor

Névény Sándor

Hetven évvel az első lépés, Bacsinszky felterjesztése után íme itt a kézzel fogható eredmény, az önálló miskolci görög katolikus lelkészet – de csak papíron! A '48-as szabadságharc eseményei lépnek a megvalósulás helyébe.

1854: még egy kísérlet Gaganecz püspök részéről. A budai helytartótanács válasza németül érkezik.

Főtisztelendő Gaganecz József görög katolikus püspök úrnak, Eperjes.

A budai helytartótanács foglalkozott a miskolczi parochia létesítésével 1847-ben, a püspökséget megkereste a teendő megoldása tárgyában, viszont siker nem született.

1954. jan. 4.

Az újabb felterjesztés megtehető. A reménysugár még csillog. A görömbölyi parókus latin nyelvű iratot kap Eperjesről²:

Főtisztelendő Parochus, szeretett Fiam!

Kérek kimerítő tájékoztatást: mennyien vannak és milyenek Miskolcz város belterületén a görög katolikus hívek, nyugodt vagyok a te tájékozottságod felől; minderről kérek beszámolást, feltételezem, hogy minden ismeretnek birtokában vagy, hogy mennyire tehető a nyájad.

Részletesen terjeszd föl: az egyes családoknál milyen a hajlandóság, a jóindulat, vajon állandó-e; van-e saját házuk, vagy csak szükséglakásban élnek; milyen az anyagi helyzetük – szükséges, hogy a beszámolásod mindezeket tartalmazza.

Káptalan gyűlése, Eperjes, 1854. január 25.

A válasz a püspökségre bizonyára hamar beérkezett, s az újabb felterjesztés is Budára. Eredmény nélkül.

A miskolci görög katolikus templom

² Fordította: id. Papp Szabolcs

In memoriam...

Két nagy egyéniségét veszítette el a közelmúltban Miskolc és a miskolci keresztények közössége. Mindkettőjüket 83 évesen szólította magához az Isten. S mindkettőjük életére érvényes Pál apostol vallomása: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam, végezetre eltétem nekem az igazság koronája, amelyet megad nekem az Úr, az igaz bíró ama napon...”

P. ÁDÁM JÁNOS S.J.

(1927–2010)

„A boldog föltámadás reményében tudatjuk, hogy szeretett testvérünk, P. Ádám János S.J., szerzetesi hitvatásának 65., papságának 50. évében, hosszan tartó, türelmesen viselt, súlyos betegség után, április 15-én, 83. születésnapján, a délutáni órákban, rendtársai körében békésen visszaadta lelkét Teremtőjének” – olvasható utolsó földi otthonának, a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégiumnak, illetve Jezsuita Rendháznak a honlapján.

Két évvel ezelőtt így foglalta össze életét A Szív című jezsuita lelkiségi és kulturális folyóirat: „Ádám János SJ Pécsen született, s 1945-ben lépett a jezsuiták közé. Bár természeténél fogva – saját bevallása szerint – fiatalon is óvatos duhaj volt, ő is a vonatszerelvény transzformátor tartálya fölött tette meg az utat Budapesttől Linzig, hogy jezsuita képzése biztosítva legyen. 45 évnyi 'számkivetés' várt rá. Innsbruck, Észak-Olaszország, München, Leuven, újra München volt tanulmányai színhelye a filozófiai doktorátusig. Teológiai tanulmányainak költségét a kanadai jezsuita tartomány vállalta. Torontóban szentelték pappá 1960-ban, ott vált kedves munkájává a cserkészekkel való foglalkozás. 1962-től New Yorkban a Fordham Egyetemen tanít, de sokkal inkább papnak, mint professzornak érzi magát. Szívesen segített ki a környékbeli plébániákon, s közben gazdag, sokrétű kapcsolatba került emberekkel, és e kapcsolatokat hűségesen ápolja. Külföldi fiatalok százai számára egyszerűen ő volt 'az Atya'. A külföldi magyar tartományréz provinciálisa 1968-ban lett. Nagy segítsége volt ('fidelissimus socius') attól fogva Babos István SJ. 1994-ben tért vissza az egyesített magyar rendtartomány szükségleteit szolgálni. Túl a hevenen, idehaza is el kellett vállalnia a tartomány vezetését. A miskolci jezsuita gimnázium kezdettől szívügye volt. Jelenleg az ottani gyerekek százai számára lett megint ő 'az Atya'.”

A Képmás Magazin pedig néhány éve így írt róla: „Ádám atya minden reggel a fűkollégium előcsarnokában várja a fiatalokat. Minden szünetben ott sétál a fiatalok között, valamennyivel személyes kapcsolata van. A szerető magatartáson túl számos konkrét

iskolai lelki programot is szervez. Egyébként – mondta – ezektől a programoktól nem vár tömeges megtérést. Elégedett és boldog lesz akkor, ha öt, tíz vagy Isten tudja hány év múlva ezek a fiatalok visszaemlékeznek, hogy a 'jezsuitában' volt egy pap, aki naponta kezet fogott velük, 'szeretet-pofonokat' osztogatott, mindig meghallgatta, megértette és 'szőröstül-bőröstül' elfogadta, egyszerűen szerette őket. Akkor talán majd rádöbbennek, hogy ő csak Isten feltétlen szeretetének hírnöke volt."

(Ádám atya 1994-ig megírt önéletrajza <http://www.jezu.hu> honlapon olvasható.)

Álljon itt még néhány olyan gondolat, melyet Ádám atya a fiatalok számára vetett papírra: „Mindazonáltal ne felejtsetek el, hogy ez a világ nem a díszszemle tere, hanem a csatatér! Várak legyőzőjénél erősebb, aki önmagát legyőzi, aki a pillanatnyilag kellemes dolog helyett azt teszi, amit tennie kell. Jó csatázást! Ez a 'normális emberiség' ára!"

„Azért teremtett benneteket Isten a világra, mert fontosak vagytok neki személy szerint, és mindegyiketekkel terve van, és mindegyiketeknek küldetése van ezen a világon. Rátok vár a világ! Nektek kell az élet kultúráját ápolni, egy igazságos társadalom építésén dolgozni, és a Természet sérthetlenségét tiszteletben tartani. Másokért élő emberekké kell válnotok! Ne felejtsetek el, igazán jézusi módon szeretni az tud, aki Jézussal él! Én azért imádkozom, hogy szívetek mélyén halljátok meg Jézus vihar tombolását is túlharsogó kiáltását: 'Bátorság! Ne féljetek!' S ha süllyedni is kezdtek, tudjátok mindig, kire kell néznetek, kinek a hangját kell meghallanotok, mit kell mondanotok, és kinek a kezébe kell kapaszkodnotok."

PROF. DR. VELKEY LÁSZLÓ (1927–2010)

Dr. Velkey László professzor úr volt a Gyermekegészségügyi Központ megálmodója, megalapítója és első igazgatója. Elévülhetetlen érdemeket szerzett abban is, hogy az Avasi Lakótelepen templom épülhetett és jezsuita gimnázium létesülhetett.

1927-ben Cegléden született, a budapesti Orvostudományi Egyetemen szerzett orvosi diplomával a zsebében érkezett meg 1952-ben Miskolcra. Élete végéig városunkban élt. 1992-ig gyermekgyógyászként dolgozott.

Dr. Solyom Enikő, a GYEK vezető főorvosa és dr. Csiba Gábor, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei és Egyetemi Oktató Kórház főigazgató főorvosa által jegyzett nekrológból a következők olvashatók:

„1964-től a Megyei Gyermekosztály, majd 1976-tól a Gyermekegészségügyi Központ vezetője, megyei gyermekgyógyász szakfőorvos és egyben a Csecsemő és Gyermekegészségügyi Országos Intézet és a Gyermekorvosi Szakmai Kollégium tagja. 1981-től – miskolci szék-

hellyel – az Orvostovábbképző Egyetem, később Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem II. Gyermekgyógyászati tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára (1981–1996).

1982-től a Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő II. Klinikai Bizottságának tagja. 1992–2002-ig a Miskolci Akadémiai Bizottság Orvosbiológiai Szakbizottság elnöke.

Nemzetközi kapcsolatait, személyes elkötelezettsége miatt, az Európai Szociálpediatriai Társasággal fűzte szorosra. Széles körű érdeklődése és elkötelezettsége jeléül a 'Reform Országgyűlés' képviselőjeként elévülhetetlen érdemeket szerzett az avasi Jezsuita Gimnázium és Ökumenikus templom létrehozásában játszott szerepével.

Gazdag, teljes emberi és szakmai pályájához családi indíttatása adott alapot. Magáról vallotta: 'édesapám megtanította velünk azt, hogy az erkölcsös, értelmes élet alappillérei a lelkiismeretesség, a törekvés (de soha nem törtetés), a kitartás, a figyelem, az alaposág, a rend, a lendület és végül, de nem utolsó sorban a szeretet.'

Prof. dr. Velkey László emberi kvalitásai, intellektusa, szakmai felkészültsége alapján globális megoldásokat keresett a gyermekegészségügy aktuális kérdéseire. Életművében ötvöződött az orvos-, nővér-, védőnő-generációk formálásában, a gyerekek gyógyításában a személyes példamutatása és tanítása.

Velkey László nem csupán a mai napig korszerű szakmai működési elvű és rendszerű 400 ágyas Gyermekegészségügyi Központ megalkotásával vált meghatározó egyéniséggé a hazai gyermekellátásban. A jelenlegi korszerű, egymásra épülő alap-, fekvő- és járóbetegellátás megteremtésében is jelentős szerepe volt. Az alapellátás elsődlegességét mindig hangsúlyozta.

Városunkban és megyénkben elsőként, vagy első között számos, azóta országosan is elterjedt eljárást valósított meg. Alapító tagja volt 1972-ben a Gyermekleukémiái és Onkológiai Munkacsoportnak, melynek köszönhető az egységes elvekre alapozott ellátás Magyarországon. Létrehozta a krónikus beteggondozást, a 'konzultációs rendeléseket', kezdetben az onkohaematológiai, kardiológiai, pulmonológiai, és nephrológiai betegek számára. Terjesztette a szociálpediatriai szemléletet: a gyermeket szocio-kulturális és gazdasági környezetének ismeretében, és arra tekintettel lehet és kell segíteni az egészséges, értékes felnőttkor elérésében.

Több mint 50 éve felismerte azt, hogy a gyermekek későbbi képességeinek, betegségeinek meghatározásában jelentős szerepe van a magzati életnek, valamint az élet első hónapjainak. Korát meghazudtoló éleslátással kandidaturája (1967) ezzel foglalkozott. Később ezért hozta létre hazánkban a neurohabilitáció és rehabilitáció céljaira a Gyermekrehabilitációs Osztályt.

Kiemelkedő szakmai és emberi mivoltát az alábbi elismerések jelzik: Bókay János Emlékérem (1976), Miskolc Város Díszpolgára (1977), Gyermekekért Nívódíj (1978), Ifjúsági Nívódíj (1987), Schöpf-Mérei-emlékérem (1991), Batthyány-Strattman-díj, Kulin-emlékérem (1992), Borsod-Abaúj-Zemplén megye 'Pro Comitatu' kitüntetése (2000), Miskolci Gyémántok (2002), a Magyar Köztársaság Tisztikeresztese (2004).

Élete utolsó napjaiban is példát mutatott, utódainak erőt adott, és nagy tanítóként, humánus, igaz emberként az édesapjától elsajátított értékek gyakorlására biztatott."

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

Azt, hogy Ön kezében tarthatja ezt a folyóiratot és elolvashatja a benne leírtakat, sokban köszönhetjük az

ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.-nek

(vezérigazgatója: Komáromi Gyula), mely vállalat nagylelkű támogatásával megteremtette a kiadás feltételeit. Köszönetünk jeléül illesztettük kiadványunkba ezt az oldalt, amely rövid bemutatása az ADEPTUS-H Zrt.-nek, és annak a szemléletnek, amely irányítja a vállalat vezetőit.

Komáromi Gyula életútját, vallott felfogását családja határozta meg, melybe beleszületett: református lelkipásztor édesapa és tanítónő édesanya gyermekeként. Az 50-es évekbeli Balmazújvároson egy ilyen családnak csak egy célja lehetett: erős erkölcsi nevelésben részesíteni és minél hamarabb biztos kenyeret adni a gyerekek kezébe. Az építőipari technikumot Debrecenben végezte, majd Budapesten szerzett építőmérnöki diplomát.

Állami nagyvállalatnál kezdődött azoknak az embereknek a szakmai élete, akik később 1992-ben megalapították saját vállalatukat, az ADEPTUS-t. A vállalat sikerének záloga a baráti légkör, a jó szellemű csapatmunka.

A 70-es, 80-as évekhez képest a magyar építőipar ma európai szinten teljesít. Az ADEPTUS munkáját minősíti, hogy fennállása óta három alkalommal részesült Építőipari Nívódíjban. A nagy szakmai elismerést jelentő nívódíjat először 2001-ben a tolcsvai bor- és szőlőfeldolgozó üzem (Tokaj-Oremus Kft.) építéséért, majd 2006-ban az aggteleki Baradla-barlang Vörös-tó–Jósvafő közötti szakaszának felújításáért, ill. a Vörös-tói látogatóépület kivitelezéséért (konzorcium egyik tagjaként) kapta meg a vállalat.

A harmadik nívódíjat 2007-ben vehette át a cég az erdőbényei borászati üzem (Béres Borászat) kivitelezéséért.

Fentiekén túlmenően hosszasan sorolhatnánk az elmúlt 20 év alatt felépített létesítményeket, melyek között kórházak, missziós központok, templomok, iskolák, szociális létesítmények, hidak, erőművek szerepelnek.

Az ADEPTUS megalakulása első pillanatától kezdve folytat karitatív tevékenységet is, anyagi lehetőségei függvényében. Gyermekétkeztetést, rákellenes alapítványt, inkubátorházat, ökumenikus szeretetszolgálatot éppúgy támogatnak, mint B.-A.-Z. megye művészeti és kulturális eseményeit, valamint számos sportegyesületet. Ezen túlmenően segítséget nyújtanak munkatársaiknak is, akár egészségügyi probléma, akár lakásfelújítási gondok megoldása terén.

Az ADEPTUS-H Mély- és Magasépítő Zrt.

közepes nagyságú vállalkozás. Vezetői jól tudják, mit jelent az emberek számára a segítség, és örömeikre szolgál, ha a vállalatnak anyagi lehetősége nyílik egy-egy jó ügy támogatására.

ADEPTUS-H
MÉLY-ÉS MAGASÉPÍTŐ ZRT.

a HÍDÉPÍTŐ Csoport tagja

3525 Miskolc, Szepessy u. 3–5.

Telefon: (46) 501-391, 412-706 • Telefax: (46) 501-397, 501-398

E-mail: adeptus.mi@mail.datanet.hu

CÉGÜNK TEVÉKENYSÉGI KÖRE: építőipari fővállalkozás

• magasépítés • mélyépítés • acélszerkezet-gyártás, -szerelés

E számunk szerzői

Bogdan Adamczyk miskolci minorita plébános

Czakó István pápai prelátus, kanonok

P. Forrai Tamás Gergely SJ a Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium igazgatója

Dr. Gyulai Éva történész-muzeológus, egyetemi docens

Hajdú Éva a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának hallgatója

Hangóné Birtba Melinda református lelkipásztor

Hangó István református lelkipásztor

Jeney Edit újságíró

Kiss Sándor újságíró

Dr. Komlóssy Attila sebész- és fogszakorvos

P. Koronkai Zoltán SJ jezsuita szerzetes

Papp András görög katolikus egyetemi lelkész

Soós Sándorné dr. Veres Rózsa a Szentendrei Ferences Gimnázium tanára

Dr. Szijártó István egyetemi docens (ELTE), a Százak Tanácsának ügyvivője

Dr. Ternyák Csaba egri érsek

KÖSZÖNJÜK

Olvasóink, cikkíróink és szerkesztőink nevében hálásan köszönjük a Tiszáninneni Református Egyházkerületnek és vezetőinek: Csomós József püspök úrnak, illetve Ábrám Tibor főgondnok úrnak, hogy jelentős adománnyal segítik a Szemle további megjelenését.

Tartalomjegyzék

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: Halotti beszéd (3)

ÜNNEPEK – ALKALMAK

HANGÓNÉ BIRTHA MELINDA: A pünkösöd arról szól, milyen Lélek van benned (5)

HANGÓ ISTVÁN: A Szentlélek csodája által megjelent bennük az Isten (6)

BOGDAN ADAMCZYK: Lengyel nemzeti gyász (7)

KOMLÓSSY ATTILA: Gondolatok a választás éjszakáján (10)

EGYHÁZ ÉS TÁRSADALOM

P. KORONKAI ZOLTÁN SJ és P. FORRAI TAMÁS GERGELY SJ:

VÉSZJEL! Az egyházi és világi szexuális visszaélések szélesebb kontextusban (11)

CZAKÓ ISTVÁN: A francia katolikus egyház – különbözőség az egységben (19)

KISS SÁNDOR: Öntudatos iszlám, önfeladó Európa (29)

JENEY EDIT: Magyar segítség malawi presbiteriánusoknak (32)

EGYHÁZ ÉS TÖRTÉNELEM

SZIJÁRTÓ ISTVÁN: Tradicionalizmus és liberalizmus (38)

HAJDÚ ÉVA: A szolgáló szent (46)

GYULAI ÉVA: A minoriták öröksége Miskolcon (57)

EGYHÁZ ÉS MŰVÉSZET

SOÓS SÁNDORNÉ DR. VERES RÓZSA: „Egy a szükséges: Isten művésze légy...” (69)

ÉVFORDULÓK

TERNYÁK CSABA: A papság és a világegyház (84)

PAPP ANDRÁS: Halasztani immár nem lehet (91)

In memoriam... (99)

P. Ádám János SJ

Prof. Dr. Velkey László